Закон Бізнес

№10 (1049), 3 — 7 БЕРЕЗНЯ 2012 Р. НАМ 20 РОКІВ! WWW.ZIB.COM.UA

АНОНС

КАМПАНІЯ

За двома мандатами поженешся…

Чи зможе КС інакше прочитати Конституцію і залишити політикам «страховку» на виборах? › СТОР. 2

ПОГЛЯД ЗБОКУ

Відмовитися від радянського стилю

Експерти РЄ закликають «набратися сміливості, щоб зробити крок уперед». › СТОР. 3

ПІДСУМКИ

Арсенал порушень

Системні прорахунки залишили суддю без підтримки ВРЮ. › СТОР. 5

ПОЗИЦІЯ

Справедливий баланс багатогранної відповідальності

Рішення ВККС щодо виявлення факту порушення присяги не може переглядатися будь-яким іншим органом влади. › СТОР. 7

ОБГОВОРЮЄМО ПРОЕКТ

По секрету всьому світу

Оперативні заходи, які регулювалися прихованими від сторонніх очей відомчими наказами, стають слідчими діями. › СТОР. 10

ПЕРСПЕКТИВИ

Як злетіти і не впасти

Фахівці прогнозують період стагнації на ринку юридичних послуг. › СТОР. 12

ДОГОВОРИ

Форма суті не змінює

Електронний перевізний документ та його паперова версія мають однакову юридичну силу. › СТОР. 13

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ

Новий КПК має відновити домашній арешт. Про те, як застосовують цей запобіжний захід в інших країнах і як він реалізовуватиметься в Україні, нашому тижневику розповів член Комітету ВР з питань правосуддя Володимир ПИЛИПЕНКО.

ПОКАРАННЯ

Чотири роки — не вирок

За певних умов апеляційна інстанція може звільнити Юрія Луценка

› СТОР.14

АКТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

Голова Донецького апеляційного господарського суду Олександр КУЛЕБЯКІН: *«Донецьк не випадково перетворився на кузню кадрів»*

ОЛЕКСІЙ ПИСАРЕВ

Донецький апеляційний господарський суд називають одним з найкращих серед апеляційних господарських, а судді, котрі працювали в ньому, переходять на високі адмінпосади в різних регіонах країни. Про те, чи не послаблює це третю гілку влади на Донбасі й чи вдається суду, як і раніше, демонструвати високі показники, «ЗіБ» дізнався в його голови Олександра КУЛЕБЯКІНА.

«Ліквідація Луганського апеляційного господарського суду — це виправлення помилкового рішення про його створення»

— Донбас — один із промислових центрів нашої країни, природно, що тут виникає велика кількість корпоративних спорів. Тому й навантаження у вашому суді одне з найбільших, якщо порівнювати з іншими апеляційними господарськими судами. Як удається з ним справлятися? Є необхідність у збільшенні чисельності суддів?

— Питання навантаження в нашому суді вирішуються передусім за рахунок поліпшення організації роботи. Ми уважно проаналізували статистичні дані стосовно кожної категорії справ, що надходять на розгляд, і на підставі цього аналізу встановили оптимальну кількість судових палат та їх склад. Спираючись знову-таки на статистичні дані, визначилися зі спеціалізацією суддів. Такий підхід дав можливість уникнути нерівномірного навантаження на суддів, що дуже важливо. Крім того, в суді також діє затверджений зборами суддів спеціальний механізм «вирівнювання» навантаження.

У суді створені всі умови для нормальної роботи. Є достатня кількість залів судових засідань, тому в суддів немає потреби підлаштовуватися під своїх колег, ураховувати їхні графіки слухання справ. У всіх суддів є помічники, що суттєво полегшує роботу над процесуальними документами.

Взагалі в нашому суді якось не прийнято скаржитися на навантаження. Більшість суддів працюють у системі з часів арбітражу, тому обсяг роботи їх не лякає — вони звикли працювати в напруженому ритмі. За останні кілька років не можу пригадати жодної обґрунтованої скарги на порушення строків розгляду справ або розсилки процесуальних документів. Значить, із навантаженням справляємося.

— У 2010 р. були ліквідовані Луганський і Запорізький апеляційні госпсуди, відповідні округи тепер підпадають під вашу підсудність. Чи був сенс у ліквідації цих установ?

— Почну з питання про Луганський апеляційний господарський суд. Загальновідомо, що апеляційні суди всіх видів створюються в апеляційних округах. Очевидним є і те, що апеляційні округи складаються з кількох судів першої інстанції. Невипадково в первинному варіанті в апеляційний округ із центром у Донецьку входили два господарські суди першої інстанції — Донецький і Луганський. Проте з не цілком зрозумілих причин було вирішено створити в Луганську власний апеляційний суд на один суд першої інстанції.

› Закінчення на стор.4

РЕЗОНАНС

100 тисяч і один суддя

МАРИНА БОЙКО

Генеральна прокуратура за матеріалами ГУБОЗ МВС порушила кримінальну справу стосовно голови Апеляційного суду Херсонської області Анатолія Іванищука, якого було затримано при одержанні хабара в розмірі $100 тис.

Як повідомили «ЗіБ» у відділі зв'язків з громадськістю ГПУ, кримінальну справу порушено за ознаками злочину, передбаченого ч.3 ст.369[2] КК («одержання неправомірної вигоди за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, поєднане з вимаганням такої вигоди»).

27 лютого голову суду спіймали на гарячому в одному з ресторанів м.Херсона при отриманні $100 тис. Він обіцяв вплинути на прийняття рішення про залишення без розгляду апеляційної скарги на ухвалу про забезпечення позову та рішення суду. Про яку справу йдеться, невідомо. Кошти вилучено, слідство у справі триває.

Преса вмить підхопила це повідомлення. Журналісти висували власні версії про те, чому Анатолія Петровича затримали й з розглядом якої резонансної та важливої справи це пов'язано.

Власне, одержання суддею хабара в розмірі $100 тис. — подія неординарна. Частіше затримують дрібних хабарників. Принаймні такий висновок можна зробити, проаналізувавши подання Генпрокурора про відсторонення служителів Феміди від посад у зв'язку з притягненням їх до кримінальної відповідальності, які розглядає Вища кваліфкомісія суддів. Законникам висувають обвинувачення в скоєнні злочину, передбаченого, зокрема, ст.368 КК («Одержання хабара»). Суми підношень порівняно невеликі: $2—$3 тис., а то й 3—4 тис. грн.

Деякі ЗМІ відразу ж пригадали «справу Зварича» — судді, якого у 2008 році затримали за одержання хабара в такому ж розмірі. Інші видання згадали і про події 5-річної давності, коли А.Іванищук потрапив у «неприємну ситуацію».

› Закінчення на стор.2

ТЕНДЕНЦІЇ

«Звільнення» нагору

МАРИНА ЗАКАБЛУК

Стати ефективним і компетентним менеджером обителі Феміди — завдання, з яким удається впоратися не кожному керівникові. Якщо голові суду не під силу втримати в руках кермо влади, його можуть попросити піти: або з посади (й бути звичайним законником), або нагору.

Стара гвардія

Після судової реформи 2010-го у вітчизняних храмах Феміди намітилася «ротаційна» тенденція: на зміну одним керівникам приходили інші. Проте тим, хто залишився в кріслах очільників, аж ніяк не легше: кожний день для них — випробування, адже за неналежну організацію роботи їх можуть позбавити посади.

До прийняття закону «Про судоустрій і статус суддів» в Україні не припинялися дискусії про те, хто саме має призначати володарів мантій на адмінпосади. Одним імпонувала ідея, аби колектив визначав, хто в них буде головним. Інші ж схилялися до думки, що це питання має вирішувати орган суддівського самоврядування.

Ситуація ускладнилася після того, як положення закону «Про судоустрій України», відповідного до якого керівників храмів Феміди призначав та звільняв Президент, було визнано неконституційним. Закон «Про судоустрій і статус суддів» розставив усі крапки над «і»: адмінпортфелі роздає та забирає (це не стосується Верховного Суду) Вища рада юстиції за поданням відповідної ради суддів.

› Закінчення на стор.6

2 Новини і коментарі
4 Від першої особи
5 Судова влада
8 Фотофакт
10 Законодавча влада
12 Юридична практика
13 Судова практика
14 Іменем закону
15 Міжнародне право
16 Weekend
17 Документ

61018 ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС

Оформити передплату на газету «Закон Бізнес» можна в будь-якому відділенні зв'язку України

ЦІНА ДОГОВІРНА

4 820105 830014

ВІТАЄМО!

В'ЯЧЕСЛАВ ВОЛКОВ
26 лютого, 75 років

Науковець, викладач економіко-правового факультету Донецького національного університету.

МИХАЙЛО КУЛИНЯК
4 березня, 43 роки

Міністр культури.

МАРИНА ПЕРЕСТЕНКО
5 березня

Голова підкомітету Комітету ВР з питань аграрної політики та земельних відносин, представниця фракції Комуністичної партії України, народний депутат VI скликання.

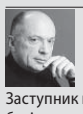

ЮРІЙ СЕРБІН
5 березня, 63 роки

Заступник голови Комітету ВР з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства та регіональної політики, представник фракції БЮТ — «Батьківщина», народний депутат I, V та VI скликань.

ЄВГЕНІЙ ВОЛИНЕЦЬ
5 березня, 34 роки

Член Комітету ВР з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства та регіональної політики, представник фракції КПУ, народний депутат VI скликання.

ОЛЕКСАНДР ТКАЧЕНКО
7 березня, 73 роки

Голова Комітету ВР з питань економічної політики, представник фракції КПУ, народний депутат II—VI скликань.

СЕРГІЙ ВЛАСЕНКО
7 березня, 45 років

Член Комітету ВР з питань правосуддя, представник фракції БЮТ — «Батьківщина», народний депутат VI скликання.

КАМПАНІЯ

За двома мандатами поженешся…

Чи зможе КС інакше прочитати Конституцію та залишити політикам «страховку» на виборах?

РОМАН ЧИМНИЙ

Ласкаве теля двох маток ссе, а розумний політик прагне потрапити до парламенту відразу через два входи. Чи вдасться повторити маневр зразка 1998 року — залежить від твердості позиції Конституційного Суду. Або часу, який знадобиться суддям КС на те, аби повторити сказане їхніми попередниками.

Потрапивши до парламенту за одним мандатом, нардепи подекуди користуються далеко не однією карткою для голосування.

Двічі кандидати

Як і передбачав «ЗіБ», частині народних обранців не сподобалась одна з наріжних норм нового закону «Про вибори народних депутатів України» — щодо подвійного «кандидатства». Наразі, як повідомили нашому тижневику в прес-службі КС, на вул. Жилянську вже надійшло подання 51 нардепа, в якому ставиться під сумнів конституційність можливості для однієї людини претендувати на представницький мандат як за виборчим списком, так і за мажоритарним округом. Така «страховка» передбачена ч.5 ст.52 закону.

Відповідно, при підбитті підсумків народного волевиявлення переможці в одномандатних округах поступатимуться чергою в списку своїм однопартійцям. Адже ідентичні норми абз.2 ч.10 ст.98 та ч.3 ст.99 закону передбачають, що «у разі якщо під час встановлення результатів виборів Центральна виборча комісія виявить, що особа обрана депутатом як за виборчим списком у загальнодержавному окрузі, так і депутатом у одномандатному окрузі, така особа вважається обраною депутатом у одномандатному окрузі, а у списку його прізвище пропускається».

Нагадаємо, що вперше змішана виборча система була апробована в 1998 році. Тоді чимало відомих політиків, які очолювали списки своїх блоків та партій, одночасно балотувалися й у «своєму» традиційному окрузі. Якби не така можливість, чимало з них опинилося б поза парламентськими стінами, оскільки понад 4% голосів тих, хто взяв участь у виборах, тоді набрали 8 політичних сил із 30, причому дві з них ледь подолали цю межу. Тепер бар'єр став на відсоток вищим, та й блокування не передбачене, а отже, зростає ризик не «протягти» партійний список у Верховну Раду. Інша річ — округ, де для перемоги може вистачити кількох десятків тисяч голосів (замість мільйона).

Водночас політик без партії — що кермо без авто: бажання покерувати є, але послідовників обмаль. Та й на міжнародній арені посада голови партії щось та важить. Тому в новий закон і був закладений компроміс: хочеш «засвітитися» на державному рівні — реєструй список, але для більшого спокою можеш позмагатися десь на батьківщині за народну довіру.

Завідомо нерівні

Очевидно, що така «страховка» не має нічого спільного з рівним виборчим правом. Адже за окремих кандидатів голосуватимуть двічі, що суперечить ст.71 Конституції. Причому, як наголошував «ЗіБ», це не є одкровенням для народних обранців, які голосували за новий закон.

У рішенні КС від 26.02.98 №1-рп/98 відзначалося, що й процедура зразка 1998 року порушувала принцип рівності кандидатів. Адже «двійникам», як зазначено в п.10 рішення, «надається більше правових можливостей у реалізації права бути обраним».

Крім того, аналізуючи правило пропуску в списках кандидатів, які перемогли в мажоритарних округах, Суд наголосив, що рівність під час виборів забезпечується також і «юридично рівним впливом цих голосів на результати виборів» (п.13 рішення). Із цих підстав КС визнав неконституційним і право подвійного висування, і саму процедуру розподілу мандатів з урахуванням результатів у мажоритарних округах.

Здавалося б, оскільки Основний Закон залишився незмінним, то не повинно виникнути жодних сумнівів, що норми, визнані неконституційними 14 років тому, так само порушують принцип рівного виборчого права й сьогодні. Причому в новому законі вони фактично відтворені слово в слово з поправкою на відсутність блоків у законі 2011 року.

Щоправда, у 1998 році позиція КС у цій частині жодним чином не вплинула на розподіл мандатів. Зміни до закону внесли наприкінці 1997 року, і на момент оприлюднення рішення виборча кампанія була в самому розпалі. Тоді судді зазначили, що в силу принципу незворотності дії в часі їхнє рішення не поширюється на правовідносини, які вже виникли на підставі неконституційних норм.

До старту чергових виборчих перегонів залишається не так уже й багато часу — трохи більше півроку. Але його достатньо, аби Суд міг підготувати цілком прогнозоване рішення й не допустити повторного обрання законодавців за неконституційними нормами. Урешті-решт хто не ризикує — не стає політиком і народним депутатом.

ТЕХНОЛОГІЇ

Білоруське відео

У перший день весни відбувся круглий стіл за участю суддів Вищого господарського суду, фахівців Державної судової адміністрації та законників з Білорусі.

На засіданні обговорювалося питання технічного оснащення третьої гілки влади та можливі подальші кроки для його вдосконалення. Особливу увагу було приділено запровадженню відеозв'язку для розгляду справ.

Господарські суди Білорусі використовують цю технологію вже впродовж двох років — і жодних нарікань на неї немає. При цьому відеозв'язок допомагає не лише розглядати справи, завдяки йому судді беруть участь у пленумах і навіть святкують з колегами Новий рік.

Законопроект, який принесе технічний прогрес у вітчизняні суди, вже подано до Верховної Ради. А ось білоруси використовують відеозв'язок без відповідних норм у законодавстві.

Детальніше про технічне оснащення білоруських судів та вітчизняні ініціативи читайте в наступному числі «ЗіБ».

ЗУСТРІЧ

Французька для ВАС

Державна рада Франції запрошує представників української адмін'юстиції на стажування. Попередньо для них планується організувати курси французької мови.

Нещодавно голова Вищого адміністративного суду Ігор Темкіжев та надзвичайний і повноважний посол Франції в Україні Алан Ремі обговорили напрямки подальшої співпраці у сфері адмінсудочинства.

Учасники зустрічі узгодили майбутні напрями співпраці ВАС із Державною радою Франції (орган, який виконує функцію вищого адміністративного суду).

А.Ремі передав І.Темкіжеву запрошення відвідати Францію з метою ознайомлення з діяльністю Державної ради та інших органів адміністративної юстиції цієї країни.

Французька сторона запропонувала організувати курси французької мови для тих представників ВАС, які стажуватимуться в Державній раді Франції в рамках реалізації заходів проекту «Об'єднання».

РЕЗОНАНС

100 тисяч і один законник

Голова суду попався на хабарі за місяць до закінчення строку повноважень

Закінчення, початок на стор.1

Так, у 2006 р. йому довелося відстоювати право на служіння Феміді. Справа була ось у чому: коли у володаря мантії закінчився строк повноважень, він понад рік не міг виконувати суддівські обов'язки. Через надходження великої кількості скарг парламент постійно відкладав розгляд питання щодо його обрання безстроково.

Вища рада юстиції, Генпрокуратура, Рада суддів неодноразово перевіряли скарги на А.Іванищука. Громадяни заявляли, що останній нібито приймав упереджені рішення, зловживаючи службовим становищем, вказував, як суддям розглядати конкретні справи. Дехто звертав увагу й на великі статки судді. Проте жоден факт, викладений у зверненнях, не підтвердився.

У 2006-му А.Іванищук розповідав нардепам, що одна з комерційних структур зводила з ним рахунки за прийняття рішень не на її користь. Також він звертався до суду щодо опублікованих у ЗМІ відомостей, спрямованих на те, аби заплямувати честь і гідність його самого та його сім'ї. Інформація, використана пресою, була спростована. До речі, крім газетних та інтернет-публікацій, жодних документів, які б підтверджували гріхи А.Іванищука, не було.

«Йдеться про можливу сплановану акцію. Якщо ми сьогодні будемо довіряти непідтвердженій інформації, то завтра це стане засобом боротьби з кожним претендентом на посаду судді», — підкреслювали законотворці. Врешті-решт постановою Верховної Ради від 2.11.2006 А.Іванищука було обрано суддею безстроково.

Зважаючи на події 2006-го, не видалося б дивним, якби з'ясувалося, що колишні вороги знову вирішили звести рахунки з А.Іванищуком. Слідство все з'ясує. До речі, 5 квітня цього року закінчується термін перебування на адмінпосаді Анатолія Петровича. Можна припустити, що хтось кинув оком на його крісло, та, швидше за все, законник не претендував би знову очолити Апеляційний суд Херсонської області, оскільки в червні цього року йому виповниться 65 років.

І ще один нюанс. Деякі ЗМІ зчинили гвалт: мовляв, А.Іванищука ніхто не затримав, а це означає, що він відкупився. Та кожен юрист знає: «Суддя не може бути без згоди Верховної Ради затриманий чи заарештований до винесення судом обвинувального вироку».

У 2006 р. Генпрокуратура перевіряла скарги на А.Іванищука, а у 2012-му порушила стосовно нього кримінальну справу.

Як повідомила «ЗіБ» прес-секретар Генпрокурора Маргарита Велькова, 28 лютого Віктор Пшонка підписав подання про відсторонення А.Іванищука від посади судді у зв'язку з притягненням його до кримінальної відповідальності й направив документ до ВККС. Потреби ж у згоді парламенту на затримання чи арешт Анатолія Петровича немає. «Суддя не чинить перешкод слідству й з'являється на виклики слідчого. Тому необхідності затримувати чи арештовувати його немає», — повідомила М.Велькова.

ПІДСУМКИ

Навантажені справами

Як працювали загальні суди в минулому році та як слід здійснювати правосуддя у 2012-му, розповіли очільники судів апеляційної інстанції.

Рада голів апеляційних судів зібралася 28 лютого, щоб підбити підсумки минулого року та затвердити плани на цей рік. Про результати діяльності суддів доповів голова Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ Леонід Фесенко.

Як і раніше, зазначив голова ВСС, у 2011 р. спостерігалася тенденція збільшення надходження справ у суди. Це, за словами доповідача, передусім зумовлено конституційним принципом поширення юрисдикції судів на всі правовідносини, що виникають у державі, а також значною кількістю звернень громадян щодо захисту порушених прав, насамперед у сферах зайнятості та соціального захисту.

Статистичні дані, які навів доповідач, з одного боку, свідчать про зростання кількості звернень до суду, а з другого — про необхідність підвищення ефективності роботи судів. Так, на розгляді в місцевих судах перебувало понад 8 млн справ і матеріалів, що майже на 25% більше, ніж у 2010 р. Із них розглянуто 7,5 млн, нерозглянутими залишилося близько 600 тис. (7% від загальної кількості).

До апеляційних судів надійшло майже 400 тис. справ і матеріалів, що на 25% менше, ніж показник 2010 р. Залишилися нерозглянутими 26 тис. (близько 5%).

До ВСС у 2011-му надійшло понад 86 тис. касаційних скарг, справ та заяв. Розглянуто 85 тис. матеріалів, що на 25% перевищує сумарний показник переглянутих справ і матеріалів Верховним Судом та ВСС за весь 2010 р. Залишок нерозглянутих справ і матеріалів становить трохи більше 1%.

Л.Фесенко порушив також питання кадрової політики та навантаження на суддів. Він закликав Раду суддів першочергово визначити граничні показники навантаження з метою подальшої оптимізації кількісного складу суддів. Однак дієвими засобами підвищення ефективності судочинства, на думку голови ВСС, є не лише визначення навантаження та невідкладне створення додаткових посад, а й відпрацювання механізму швидкого скорочення вакансій у тих судах, де такі показники невисокі.

Обговоривши всі проблеми, з якими загальні суди зіткнулись у 2011-му, Рада голів апеляційних судів визначила ключові завдання на поточний рік. Зокрема, для покращення стану здійснення правосуддя головам місцевих та апеляційних судів рекомендували:

- в кожному регіоні розібратися з причинами скасування судових рішень та вживати заходів щодо недопущення в подальшому подібних порушень чи помилок;
- здійснювати постійний контроль за додержанням процесуальних строків при розгляді справ;
- продовжити роботу щодо зміни підходів до обрання запобіжних заходів;
- провести навчання із суддями та працівниками апарату судів щодо новел кримінального процесу;
- проаналізувати причини надходження скарг на дії суддів і працівників апарату.

Також очільникам апеляційних судів у цьому році потрібно буде підвищувати якість надання методичної допомоги місцевим судам, організовувати поїздки на місця, щоб висвітлити недоліки, наявні в роботі судів.

ПОГЛЯД ЗБОКУ

Відмовитися від радянського стилю

Експерти РЄ закликають «набратися сміливості, щоб зробити крок уперед»

На цьому тижні пройшли розширені парламентські слухання, присвячені стану підготовки до розгляду в другому читанні проекту Кримінального процесуального кодексу, після чого законопроект №9700 вийшов на «фінішну пряму». А незадовго до цього кореспондентка «ЗіБ» зустрілася з експертами Ради Європи, які проводили аналіз цього документа. В ексклюзивному інтерв'ю нашому виданню голова наукового комітету Агентства з фундаментальних прав ЄС професор Джеремі Мак-Брайд і професор Школи права Мадридського університету Лорена Бахмайєр розповіли про те, що, на їхню думку, знадобиться зусилля для того, аби реформа пройшла ефективно, як вони ставляться до ідеї створення незалежного слідчого органу і чому суддям потрібно скептично ставитися до прокурорів.

Дж.Мак-Брайд і Л.Бахмайєр уважають, що всім українським юристам потрібно відвідувати тренінги.

«Необхідно створити незалежний слідчий орган»

— Проект нового КПК називають революційним, кажуть, що він вимагатиме зламу правосвідомості, зміни ментальності, про що ви теж говорили. Які ще проблеми можуть виникнути?

Л.Б.: Вам потрібно набратися сміливості, щоб зробити крок уперед і залишити позаду радянський стиль кримінальної системи — в ім'я дотримання прав людини, підвищення стандартів життя народу. Це потрібно нарешті зробити. Імплементація — це вже наступний крок. І звичайно, тут виникне багато питань…

— Які саме?

Дж.М.: Наприклад, функції слідства з компетенції правоохоронних органів повинні бути передані новому незалежному органу. І тут виникає питання: скільки це займе часу? І це певною мірою вплине на всю систему. Мова йде про 5-річний перехідний період.

— До речі, недавно на державному рівні заговорили про можливе об'єднання двох незалежних органів — слідчого бюро й антикорупційного органу (Україна свого часу взяла міжнародне зобов'язання щодо його створення). Як ви ставитеся до цієї ідеї?

— Ми не знаємо всіх подробиць, але вказали у своїй експертизі, що злочини, скоєні працівниками правоохоронних органів, повинен розслідувати незалежний орган, а не ті ж слідчі та прокурори. Автори КПК запропонували рішення: злочини, скоєні працівниками міліції та прокуратури, розслідуватиме Служба безпеки, а злочини, скоєні представниками СБУ — інші правоохоронні органи. Ми розуміємо, що це неідеально і є ймовірність того, що працівники правоохоронних органів будуть деякою мірою «протегувати» один одному. Тому необхідно створити незалежний орган для розслідування такого роду злочинів. І, наскільки ми зрозуміли з нашої бесіди, цей проект уже в процесі розробки.

Дж.М.: Для того щоб реформа пройшла ефективно, знадобляться серйозне правове перенавчання, тренінги для слідчих, прокурорів, суддів і адвокатів. На це буде потрібен певний час. Необхідні також публікації про те, що дає кодекс. Якщо юристи хочуть змін, вони повинні докладати зусиль. В Україні є юристи, які роблять серйозну роботу. Але далеко не всі. Підвищення професійної кваліфікації повинне бути обов'язковим. Наприклад, я зобов'язаний щороку доводити свою професійну придатність, відвідувати спеціальні курси й т.д. Думаю, ясно, що з уведенням нового закону вам теж доведеться так робити. Це буде важка робота. Свого роду виклик. Одначе не треба забувати, що Україна ратифікувала Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 15 років тому, зробивши тоді певний вибір й ухваливши рішення жити за цими стандартами. Багато з них знайшли своє відображення в Конституції. І ми бачимо, що новий кодекс покликаний виконати ці зобов'язання, за зразок узято стандарти конвенції та Конституції.

Л.Б.: Має бути зрозуміло, що культурний контекст України — це недостатня причина зупинити ухвалення нового КПК. Я знаю, що дехто каже: нам намагаються нав'язати якийсь чужий європейський кодекс, який абсолютно не вписується в традиції українського суспільства, його культуру, ментальність. Але будь-яка нова система, яка хоче порвати з минулим, спочатку не відповідає усталеному порядку. Вам у будь-якому випадку необхідний новий КПК, тому що нинішня система не працює, постійно порушуються права людини, існують нерівність, тортури й т.д.

«Закон — інструмент, який дає шанс для нового старту»

— Кажуть, що проблема не в законах, а в людях, які їх виконують. Чи є якісь додаткові механізми, які примусили б закони працювати?

Л.Б.: Якщо пояснити, які переваги дають нові закони, пропоновані ними зміни, люди це зрозуміють. Наприклад, в Іспанії ми теж не так давно проводили реформи й прийняли новий цивільний процесуальний кодекс. Усі процедури в колишньому ЦПК були письмовими. Ми радикально перейшли до усної та гласної процедури. Пам'ятаю, всі юристи були просто перелякані. Як це так? Кодекс руйнує всі правила, невідомо, як з ним працювати. Люди були приголомшені, не розуміли, чому потрібно йти в суд, адже раніше можна було просто надіслати папери. Пройшов усього рік — й абсолютно всі були щасливі, що реформу проведено, оскільки вона прискорила процедуру, зробила правосуддя ближчим до звичайних людей. Ці зміни у свідомості відбулися досить швидко.

— Порівняно з Україною Іспанія — країна з давнішими демократичними традиціями.

Л.Б. Тут можна посперечатися: насправді Іспанія була диктаторською державою ще 20 років тому.

Д.М.: Закон — це новий інструмент, який дає шанс для нового старту. Але за цим повинні настати реальні кроки щодо імплементації закону. А це означає серйозне перенавчання. Й вимагає модифікації практики. Все миттєво не стане ідеальним, але міняти систему потрібно. Якщо ви, наприклад, залишились би з тим законом, що у вас є на сьогодні, який мотив для багатьох людей змінити свою поведінку? При цьому самі юристи визнають, що в нинішній системі багато протиправних речей, насильства, жорстокого поводження. Проте зміна закону — це тільки перший етап. Важливо, що буде далі. Як судді, прокурори працюватимуть з ним. Істотно, наприклад, чи карають судді правоохоронців за порушення, допущені слідством. Порівняно з чинним кодексом новий більше стимулює їх до цього.

— Ви згадали про необхідність тренінгів для суддів, прокурорів, адвокатів, а також про зміни підходів до роботи. Що ще може змусити новий закон ефективно працювати?

Дж.М.: Підвищення правової культури суспільства. Звичайні люди повинні більше знати про те, як працює правова система, як їм слід поводитися в певних ситуаціях, які в них є права. У цьому велика роль преси. Ми можемо знову навести приклад Грузії. Там недавно з'явився суд присяжних. Перед цим пройшло досить багато тренінгів, проводилася навіть певна реконструкція судового процесу, в якій люди грали ролі, щоб можна було побачити, як це працює. І це дало можливість звичайним людям зрозуміти ідею суду присяжних, зрозуміти, що він дозволить самим людям вирішувати, винен підсудний чи ні.

Л.Б.: Важлива незалежність судової системи. Якщо в судової влади немає незалежності, якщо судді ухвалюють рішення на користь прокуратури, політиків, чиновників, то абсолютно безглуздо говорити про права людини. Щоб система працювала, насамперед потрібний незалежний суддя. Шанований, освічений. Це один із кроків. Усередині правоохоронних органів теж мають відбутися зміни: якщо їхні працівники допускають жорстоке поводження, вони повинні бути негайно покарані. КПК — це один зі способів зменшення кількості таких порушень.

Дж.М.: Нагадаю також про таку важливу річ, як права жертв злочинів. Як правило, закон захищає права обвинувачених і меншою мірою — права жертв. Ще один аспект. Деякі люди, яких обвинуватили в скоєнні злочинів, виявилися невинними й мають бути виправдані. І виправдання не повинне здаватися невдачею, програшем, як це відбувається нині.

— Один з керівників робочої групи, Андрій Портнов, сказав, що найсильніший опір ухваленню нового кодексу був з боку правоохоронців. Як ви думаєте, чому?

Дж.М.: Я зовсім не дивуюся, тому що це якраз ті люди, яким належить зіткнутися з найбільшими змінами. І для людини природно опиратися цьому. Для правоохоронців це буде великою проблемою. Пам'ятаю, багато років тому я працював із прокурорами в Центральній Азії, ми з ними багато сперечалися, вони ніяк не могли зрозуміти суть змагальності. І так було не тому, що вони погані люди, просто в них абсолютно інша свідомість. Коли ж ми стали говорити про роль захисників, вони все-таки зрозуміли концепцію. Зрозуміло, що будь-які спроби позбавити когось колишніх прав, змінити щось викликають опір з боку людей, які втрачають ці права.

Л.Б.: Прокурорам усе-таки не варто забувати, що передусім їхня роль — не звинуватити людину, а захистити невинного. ❍

ДИСКУСІЯ

Закодовані права

80% поправок до нового КПК вже опрацьовано

ЮЛІЯ ГАЙДАЙ

За два тижні парламентський Комітет з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності отримав від суб'єктів законодавчої ініціативи понад 3000 поправок до проекту нового Кримінального процесуального кодексу (№9700), повідомив на громадських слуханнях, присвячених підготовці документа до другого читання, Віктор Швець. Голова комітету пообіцяв, що всі думки й висновки експертів будуть ураховані. Судячи із заяв, депутати мають намір довести «другу конституцію» до досконалості.

Про процесуальне керівництво й конфлікт між судами

Обговорити президентський проект КПК зібралися вчені, юристи-практики, чиновники й депутати. Попри те що майже кожен промовець уважав своїм обов'язком відзначити революційність і прогресивність нового документа, зауваження та пропозиції стосовно поліпшення кодексу сипалися на членів робочої групи з доопрацювання документа як з рога достатку.

За словами В.Швеця, їм уже надійшло близько 3000 поправок, які умовно можна розділити на 3 групи. До першої віднесено пропозиції, які фактично повертають кримінальний процес до наявної системи, до другої — ті, за допомогою яких намагаються європеїзувати кодекс і створити західну правову модель. Третя група пропозицій спрямована на вдосконалення проекту з урахуванням реальної ситуації та менталітету українців.

За словами голови комітету, дискусію серед експертів викликали новели з приводу статусу Верховного Суду, повноважень прокурора, суду присяжних, процедури початку кримінального розслідування. До речі, саме ці питання найбільше турбували й учасників громадських слухань. Наприклад, на думку члена-кореспондента Національної академії правових наук, судді КС у відставці Миколи Козюбри, в проекті з погляду відповідності Конституції «надмірно перебільшена роль прокуратури». Цілком природно, що із цим не згодні представники наглядового органу. «Процесуальне керівництво, про яке мовиться в проекті, — лише одна з форм нагляду, і це положення не суперечить Конституції», — заявив заступник Генпрокурора Євген Блажівський.

Членкора Національної академії правових наук Станіслава Шевчука турбувала доля ВС. На його думку, новий кодекс урізує повноваження Суду. Щоб поліпшити ситуацію з правосуддям і загасити зароджуваний конфлікт, між ВС і Вищим спеціалізованим судом з розгляду цивільних і кримінальних справ, необхідно повернути касаційні функції найвищому судовому органу, вважає С.Шевчук.

Позицію захисників під час громадських слухань відстоювала заступник голови Вищої Ради юстиції, президент Спілки адвокатів України Лідія Ізовітова. Відзначивши, що з уведенням кодексу права адвокатів та їхніх опонентів нарешті вирівняються, вона все-таки зробила кілька зауважень. Так, адвокатське співтовариство вважає, що захисник повинен бути застрахований від застосування до нього негласних слідчих заходів. «Якщо відносно захисника, який збирає докази, сторона обвинувачення проведе негласні слідчо-розшукові дії в порядку ст.250 проекту, то в цьому випадку його квартиру можуть обшукати, провести відеофотозйомку, зібрані ним докази можуть бути вилучені. Про які тоді рівні можливості сторін може йти мова? Тому пропоную ст.246 проекту доповнити нормою «забороняється проводити будь-які негласні слідчо-розшукові дії відносно адвокатів, зокрема в їх житлі, офісі й т.д», — запропонувала Л.Ізовітова. Крім того, на її думку, в проекті КПК «права захисника встановлені опосередковано, через можливість адвоката використовувати права підозрюваного, обвинуваченого, захист яких він здійснює, а отже, ст.46 КПК потрібно доповнити положенням, яке прописує конкретні процесуальні права захисника».

Микола Козюбра добре розуміє, що має на увазі колишній колега — суддя Конституційного Суду у відставці Михайло Костицький.

Кримінальний чи карний?

Деякі юристи старої формації так і не змогли зрозуміти концепції нового кодексу. Наприклад, декого збентежила відміна звичної стадії порушення кримінальної справи. Як починатиметься розслідування без формальної процедури, як кримінальне провадження може існувати без якої-небудь форми? Ці запитання ставили деякі вчені. Наприклад, доктор юридичних наук Олександр Михайленко заявив, що відмова від стадії порушення кримінальної справи не відповідає традиції, історії, теорії та практики регулювання розслідування злочинів.

Ще одного аспекту цієї проблеми торкнувся начальник головного слідчого управління МВС Василь Фаринник. За його словами, починаючи з 2011 року в Україні було винесено 212000 постанов про відмову в порушенні кримінальної справи. Частина заяв «відбраковувалася» на ранішій стадії. Тепер же слідчі повинні будуть починати розслідування автоматично після внесення інформації про скоєння злочину в єдиний реєстр, без попередньої перевірки. Це означає, що міліцію захлесне шквал кримінальних справ. При цьому в МВС усього 15 тис. слідчих, цього явно недостатньо для того, щоб виконати такий обсяг роботи. До того ж, якщо в чинному кодексі передбачена відповідальність за повідомлення неправдивої інформації про скоєння злочину, то в новому цієї норми немає. Чи не завалять міліцію дрібними пасквілями й доносами сусідів один на одного?

За права вартових порядку ратував і народний депутат Сергій Гусаров. За його словами, більшість передбачених новел вимагатимуть від працівників правоохоронних органів підвищення професіоналізму, адже, скажімо, тепер вони не зможуть усунути можливі недоробки під час додаткового розслідування. «При цьому, щоб поліпшити якість роботи слідчого, необхідно забезпечити правоохоронців сучасною спецтехнікою, підвищити рівень їхньої професійної підготовки, негайно збільшити фінансування. Якщо цього не буде зроблено, то, знаючи реальний стан грошового забезпечення та плинність кадрів, а також ураховуючи нові можливості сторони захисту, прогнозований відсоток виправдувальних вироків буде значно вищим, ніж передбачені експертами 20—25% від загальної кількості вироків», — відзначив С.Гусаров.

До речі, представники всіх правоохоронних органів висловилися за створення незалежного слідчого органу, оскільки лише це може забезпечити незалежність слідчого.

Спори розгорілися навіть з приводу назви нового документа. На думку фахівців Інституту української мови, слово «кримінальний» з часом набуло негативного відтінку, ідентичного значенню слова «злочинний». Тому інститут рекомендував назвати новий документ Карно-процесуальним кодексом. Таку ж думку висловив і академік НАН Олександр Бандурка. А ось інший академік тієї ж академії Володимир Зеленецький уважає, що правильніше було б говорити «Кодекс України про злочини і покарання».

Члени робочої групи висловили надію, що зауваження допоможуть поліпшити КПК, адже це закон, який регламентує життя кожної людини. Голова підкомітету з питань удосконалення законодавства про адміністративні правопорушення Віктор Шемчук підкреслив, що положення президентського законопроекту — незвичні для практиків, у ньому багато революційних новел, які «всім ще потрібно осмислити»: «Згоден, що з ухваленням кодексу не можна затягувати, але хотілося б, аби завдяки компромісу, діалогу вчених і практиків ми отримали фінальний варіант документа, який можна буде впровадити в життя, навчити працювати з ним працівників правоохоронних органів».

Підтримав колегу й В.Швець: «Ми усвідомлюємо, що який би довершений документ не був внесений до Верховної Ради, він усе одно піддавався б жорсткій критиці. Комітет прагне зробити все можливе, щоб усі дискусійні моменти знайшли своє правове вирішення. Наша мета — отримати професійний, демократичний КПК, яким можна буде пишатися. Його ухвалення стане важливим кроком України вперед».

До 1 березня робоча група розглянула 80% пропозицій з приводу поліпшення нового кодексу. Депутати пообіцяли врахувати до другого читання всі висловлені під час громадських слухань зауваження. ❍

ПРИЗНАЧЕННЯ

Верховна Рада України
Постанова

Про обрання суддів

Відповідно до пункту 27 частини першої статті 85, частини першої статті 128 Конституції України Верховна Рада України **постановляє:**

Обрати на посади суддів безстроково:
Харківського апеляційного адміністративного суду
- РЄЗНІКОВУ Світлану Сергіївну;

Шахтарського міськрайонного суду Донецької області
- КАПКІНА Олександра Борисовича;

Червоногвардійського районного суду міста Макіївки Донецької області
- РАССУЖДАЯ Вадима Яковича;

Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області
- ГУТІЙ Олену Володимирівну;

Сихівського районного суду міста Львова
- ЧОРНУ Софію Зіновіївну;

Біляївського районного суду Одеської області
- ДРАНІКОВА Сергія Михайловича;

Теплодарського міського суду Одеської області
- МИСЛИВУ Любов Мігалівну;

Харківського районного суду Харківської області
- ШИНКАРЧУКА Ярослава Анатолійовича;

Київського районного суду міста Харкова
- ГУБСЬКУ Яну Віталіївну.

Голова
Верховної Ради України
В.ЛИТВИН
м.Київ,
9 лютого 2012 року
№4372-VI

Верховна Рада України
Постанова

Про обрання суддів

Відповідно до пункту 27 частини першої статті 85, частини першої статті 128 Конституції України Верховна Рада України **постановляє:**

Обрати на посади суддів безстроково:
Черняхівського районного суду Житомирської області
- БРУХОВСЬКОГО Євгена Борисовича;

Арбузинського районного суду Миколаївської області
- КІРІМОВУ Ольгу Миколаївну.

Голова
Верховної Ради України
В.ЛИТВИН
м.Київ,
9 лютого 2012 року
№4373-VI

Верховна Рада України
Постанова

Про обрання судді

Відповідно до пункту 27 частини першої статті 85, частини першої статті 128 Конституції України Верховна Рада України **постановляє:**

Обрати суддів, раніше обраних безстроково, на посади суддів:
апеляційного суду Миколаївської області
- СЕРЕБРЯКОВУ Тетяну Валеріївну;

апеляційного суду Черкаської області
- ФЕТІСОВУ Тетяну Леонідівну;

Львівського апеляційного господарського суду
- ПЛОТНІЦЬКОГО Бориса Дмитровича;

Харківського апеляційного господарського суду
- РОССОЛОВА В'ячеслава Володимировича,
- ТИХОГО Павла Володимировича;

Сєвєродонецького міського суду Луганської області
- ГОРБАТЕНКО Олену Михайлівну;

господарського суду Дніпропетровської області
- ВЕЛИЧКО Надію Леонідівну.

Голова
Верховної Ради України
В.ЛИТВИН
м.Київ,
9 лютого 2012 року
№4378-VI

АКТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

Голова Донецького апеляційного господарського суду Олександр КУЛЕБЯКІН:

«Донецьк не випадково перетворився на кузню кадрів»

Олександр КУЛЕБЯКІН
народився 26 листопада 1959 р. у м.Донецьку.
У 1985 р. закінчив Харківський юридичний інститут ім. Ф.Е.Дзержинского (нині — Національна юридична академія ім. Ярослава Мудрого) за спеціальністю «Правознавство».
Трудову діяльність розпочав у жовтні 1977 р. на посаді секретаря судового засідання Донецького обласного суду.
Працював у Донецькій обласній раді профспілок, Донецькій облдержадміністрації, прокуратурі області.
У 1994-му став суддею Арбітражного суду Донецької області, потім перейшов до Донецького апеляційного господарського суду.
У 2001 р. — перший заступник голови цього суду.
6 вересня 2010 р. призначений головою Донецького апеляційного господарського суду.
Заслужений юрист України.

› *Закінчення, початок на стор.1*

— Тобто був створений апеляційний суд для однієї області...

— Так, але, на мою думку, округом не можна вважати один суд, бо, дотримуючись такої логіки, можна створювати апеляційні господарські суди в кожній області, а якщо довести ситуацію до абсурду — при кожному районному суді. Який бюджет це витримає?

Таким чином, ліквідація Луганського апеляційного господарського суду — це насамперед виправлення явно помилкового рішення про його створення.

Одначе справа не тільки в цьому. Створення господарських судів апеляційної інстанції в деяких регіонах виявилося не цілком виправданим перш за все з погляду раціонального використання бюджетних коштів. Ці суди розглядали значно менше справ, ніж інші. Наприклад, завантаженість усього суду в Луганську була рівнозначна навантаженню двох суддів місцевого господарського суду в Донецьку. Водночас держава була змушена утримувати апарат цих судів, здійснювати їх матеріально-технічне забезпечення.

При цьому не існувало ніяких, ні правових, ні організаційних, причин для передання справ, що розглядалися цими судами, до інших апеляційних судів. Оптимізація структури апеляційних господарських судів, наскільки мені відомо, дозволяє щорічно економити мільйони гривень бюджетних коштів. Серйозних негативних наслідків вона не спричинила. Судді ліквідованих судів з їхньої згоди переведені до інших господарських судів. З ліквідацією судів у Луганську й Запоріжжі судочинство в апеляційній інстанції не стало менш доступним для учасників процесу з різних областей. Потрібно мати на увазі, що сторони в господарському процесі — це, як правило, юридичні особи і підприємці, а вони практично в усіх випадках мають власний автотранспорт. У нашому суді встановлений певний порядок призначення слухання справ з Луганська та Запоріжжя: дата й час розгляду справ визначаються так, щоб представники сторін мали можливість прибути в судове засідання.

Що стосується матеріально-технічної бази Донецького апеляційного господарського суду, то її неможливо порівнювати з тією, яку мали ліквідовані суди. Всі справи в нас слухаються в судових залах зі здійсненням фіксування процесу технічними засобами. Ми маємо чудово обладнану канцелярію, спеціальну кімнату для ознайомлення з матеріалами справи і багато чого іншого, що дозволяє учасникам судового процесу повною мірою реалізувати надані їм законом процесуальні права.

«Моє завдання — зберегти потенціал»

— Донецьк перетворюється на кузню суддівських кадрів. Якщо говорити про систему господарських судів, то з 2010 р. Донецьк покинули Віктор Татьков, Ігор Темкіжев, Олександр Тупицький, Артур Ємельянов, які зайняли високі посади в інших містах. Така ситуація не послаблює судочинство у вашому регіоні?

— Якщо вивчити статистику за останні 5 і навіть 10 років, можна побачити, що показники роботи господарських судів нашого регіону одні з найкращих в Україні. Якщо говорити про Донецький апеляційний господарський суд, то він ще у 2006 р. був визнаний модельним, тобто таким, що відповідає всім вимогам закону до організації здійснення правосуддя. Позитивно оцінили матеріально-технічну базу суду й організацію його роботи судді багатьох європейських держав, котрі побували в нас у гостях. У цьому заслуга В.Татькова, який очолював суд у той період . Багато зробили для поліпшення організації роботи Господарського суду Донецької області й І.Темкіжев та А.Ємельянов, котрі керували цим судом до призначення на інші посади.

Отже, Донецьк не випадково перетворився на кузню кадрів, хто б що не говорив із цього приводу. Тих, хто знає, яким є стан справ у системі господарських судів, кар'єрне зростання згаданих мною керівників абсолютно не здивувало: репутацію професіоналів найвищого рівня та прекрасних організаторів вони мають ще з часів роботи в Донецьку.

Моє завдання — зберегти потенціал. Поки це вдається: показники роботи суду у 2011 р. не гірші, ніж у колишні роки.

— У кількох апеляційних господарських судах головами стали судді, яких переводили туди незадовго до призначення. Наскільки, на вашу думку, коректно стосовно колективу вводити таке «зовнішнє керівництво»? Як відреагував би Донецький апеляційний господарський суд, якби його головою стала людина, скажімо, з Дніпропетровська?

— Візьмімо звичайне підприємство. Коли виникає питання про «зовнішнє керівництво»? Тоді, коли з тих чи інших причин потрібно покращувати роботу, коли потрібний управлінець зі свіжим поглядом на проблеми такого підприємства. Тому нічого незвичайного в призначенні головою судді з іншого суду в принципі немає. Якихось обмежень закон у цій частині також не містить.

Для мене принципово важливо насамперед те, чи здатний кандидат керувати судом, чи має достатній професійний рівень і, що найголовніше, чи зможе знайти взаєморозуміння з колективом, чи прагнутиме цього.

Якщо говорити про Донецький апеляційний господарський суд, то наші судді сприймуть будь-якого керівника, якщо він справжній професіонал, авторитетна й порядна людина. Разом з тим сподіваюся, що в нас не виникне необхідності в «зовнішньому керівництві».

«Коли говорять про незалежність судді, часто забувають про фінансовий аспект цієї проблеми»

— З початку цього року в суддів істотно збільшилася заробітна плата. Як оцінюють у колективі нинішнє фінансове забезпечення? Якою мала б бути суддівська винагорода? На рівні міністра, народного депутата?

— Безумовно, істотне збільшення розміру винагороди судді оцінюють позитивно. Проте державою зроблено тільки перший крок на шляху приведення оплати праці судді у відповідність зі складністю та соціальною значущістю цієї роботи.

Коли говорять про незалежність судді, часто забувають про фінансовий аспект цієї проблеми. Якщо заробіток судді нижчий за дохід помічника-початківця в адвоката в столичній юридичній фірмі, як це було донедавна, сумніви в незалежності судді існуватимуть завжди. Так, той, хто обрав цю професію, не має права претендувати на доходи, аналогічні тим, які мають юристи, зайняті в приватному секторі економіки, адже можливості бюджету не безмежні.

Спонукальним мотивом для тих, хто має намір стати суддею, повинні бути щире бажання служити інтересам суспільства, а не прагнення забезпечити собі високий рівень доходів. Це аксіома. Проте посада судді — вершина кар'єри для будь-якого юриста. Це дуже складна, а деколи й небезпечна професія, що не може не враховуватися при визначенні розміру оплати праці. На всіх рівнях влади визнають, що суддівська винагорода повинна бути гідною, але немає однозначного розуміння того, що вважати такою. Хоча, на мій погляд, відповісти на це запитання не так уже й складно.

Реформуючи нашу судову систему, ми багато в чому орієнтуємося на зарубіжний досвід, зокрема європейський. То давайте на нього орієнтуватись у всьому, зокрема й у системі оплати праці суддів. Якими благами користуються наші зарубіжні колеги? Вони, як правило, мають пристойне житло й автомобіль середнього класу. Для українських суддів ці речі необхідні не в останню чергу і з міркувань безпеки: у наших реаліях, якщо суддя їздить громадським транспортом або ходить пішки, живе в будинку, не оснащеному елементарними засобами безпеки, це може створити йому серйозні проблеми. Ми, на жаль, маємо тому приклади. В європейських країнах судді можуть дозволити собі хоч би раз на рік відносно комфортно відпочити із сім'єю, дати непогану освіту своїм дітям. В Україні суддя повинен мати такі ж можливості.

Все перераховане мною можна за бажання виразити в грошовому еквіваленті й покласти в основу розрахунку винагороди судді. Тоді вона могла б уважатися гідною.

— Поліпшити фінансування третьої гілки влади повинен закон «Про судовий збір». У той же час існує й така позиція: стягувати значний судовий збір з підприємців не дуже коректно, оскільки вони й так платять податки, а якщо їм доведеться захищати свої інтереси — знову доводиться платити. Як ви оцінюєте нововведення й таку позицію?

— Судовий збір у тій чи іншій формі платять при зверненні до суду в будь-якій країні. Без його сплати важко говорити про забезпечення нормальних умов для здійснення правосуддя. Сподіваюся, це розуміють підприємці. Ще один аспект: необхідність сплати судового збору стимулюватиме сторони вирішувати спір у позасудовому порядку, шляхом переговорів, що в принципі можна оцінити позитивно, оскільки це понизить навантаження на суди. І нарешті, можуть виявитися «нерентабельними» різного роду процесуальні диверсії, коли метою звернення до суду є не необхідність захисту порушеного права, а, наприклад, створення проблем контрагентові.

Разом з тим не можна допустити, щоб розмір судового збору породив проблему доступності правосуддя. Із цього погляду оцінювати закон «Про судовий збір» рано, треба хоч би протягом першого півріччя поточного року проаналізувати результати його застосування.

— Одна з найгостріших проблем суддів — відсутність власного житла. Дуже часто її вирішують за сприяння місцевої влади. У той же час міське керівництво, яке сьогодні виділяє квартири, завтра може стати стороною в справі. Як житлові проблеми намагаються вирішити у вашому суді?

— Житло нашим суддям місцева влада не виділяє. Воно отримується за рахунок коштів державного бюджету, а роль міськради зводиться до оформлення документів, що встановлюють право. Таким чином, у забезпеченні житлом ми від місцевої влади не залежимо. Проте, щоб такої залежності не могло бути в принципі, на мій погляд, є сенс видозмінити порядок забезпечення суддів житлом — виділяти пільговий кредит на придбання будинку або квартири. Наявний же порядок надання службового житла проблеми, по суті, не вирішує.

«Будь-який охочий вільно може потрапити в зали судових засідань»

— Навпроти вашого суду розташоване приміщення податкової адміністрації. Чи не заважає таке сусідство розглядати справи за участю податківців, адже серед них у суддів, напевно, є чимало знайомих?

— Зі створенням системи адміністративних судів основна частина справ за участю податкових органів передана до цих судів. Переважно в господарському процесі податківці беруть участь у справах про банкрутство. Але про випадки, коли відносини працівників податкових органів і суддів виходили б за рамки процесуальних, особисто мені не відомо.

— Як у вашого суду складаються взаємини з місцевою пресою? Журналісти виявляють цікавість до роботи суду? З приводу яких питань доводиться найчастіше давати коментарі?

— Маю підстави вважати, що в нашому суді створені всі умови для виконання журналістами своїх професійних обов'язків. Будь-який з них має можливість бути присутнім при розгляді справи, що його цікавить. Не так давно колегія суддів навіть дозволила транслювати перебіг судового засідання в одній зі справ. Я завжди говорю суддям, що нам нічого приховувати, орієнтую на те, що обмеження в доступі до інформації можуть установлюватися тільки у випадках, прямо передбачених законом.

У нас у суді журналіст — гість нечастий. Це і добре, і не дуже. Добре тому, що наші судді, напевно, не дають приводів для критичних публікацій. Погано тому, що власне робота суду представників засобів масової інформації цікавить нечасто, цікавлять так звані резонансні справи, а шкода. Я якось спробував після однієї із зу-

> «Працюючи суддею, не міг і уявити, що виконання адміністративних функцій віднімає стільки часу».

стрічей провести для журналістів екскурсію по суду. Адже є що показати, є про що розповісти: суд — модельний. Пропозиція зацікавила тільки кількох запрошених, основна частина під тим чи іншим приводом ухилилася. Прикро.

— Охорона в деяких судах уважно стежить за тим, щоб у зал засідань ніхто не проніс диктофон. Та й сторонній людині ввійти до деяких судів практично неможливо. Як вирішуються ці питання у вас?

— Будівля нашого суду розділена на два блоки: блок, в якому розташовані кабінети суддів, і блок залів судових засідань. Вільного доступу до кабінетів суддів для відвідувачів немає. Вважаю, що це правильно, оскільки спілкування учасника процесу й судді, котрий розглядає справу, поза рамками процесу неприпустиме.

У зали судових засідань будь-який охочий може потрапити вільно, за винятком тих випадків, які спеціально обумовлені в процесуальному законі. Досить пред'явити охороні документ, що посвідчує особу. Диктофонів у сторін ми також не вилучаємо, ними учасники судового процесу іноді користуються, хоч особливої необхідності в цьому немає. За практикою, що склалася в суді, розгляд практично кожної справи фіксується звукозаписувальною технікою. Для отримання копії технічного запису достатньо заяви учасника процесу та сплати невеликої суми, передбаченої законом «Про судовий збір».

«Цікаво поспостерігати за роботою колег — футбольних арбітрів»

— Донбас часто називають криміногенним регіоном. Ви, так би мовити, тримаєте руку на пульсі його економіки й можете судити про це об'єктивно. Наскільки, на вашу думку, близькі бізнес і кримінал?

— Якщо говорити про економіку регіону, то питання про криміногенну ситуацію належать швидше до компетенції правоохоронних органів, вони мають у своєму розпорядженні відповідну статистику й можуть говорити про цю проблему компетентніше.

Те, що я бачу, виходячи з даних судової статистики, не дає підстав уважати, що ситуація в Донецькій області чимось відрізняється від стану справ у інших регіонах. На порушення законності, що мають ознаки кримінально караних діянь, суддя господарського суду зобов'язаний реагувати шляхом направлення відповідного повідомлення в правоохоронні органи. Таких повідомлень суди регіону направляють не більше, ніж інші госпсуди України.

> «На відміну від сумнозвісних 1990-х, підприємці звертаються до суду й обирають законний спосіб вирішення конфліктів».

Дійсно, спорів між підприємцями в Донецькій області більше, ніж у багатьох інших областях, і це, на мою думку, свідчить про те, що частка тіньового сектора економіки поступово зменшується. З чого я виходжу? Ну, по-перше, на відміну від сумнозвісних 1990-х, підприємці звертаються до суду й обирають законний спосіб вирішення конфліктів, що виникають при веденні бізнесу. Це, безумовно, позитивна тенденція. По-друге, в суді необхідно пред'являти документи, що достовірно відображають господарські операції, інакше справу не виграти. Це означає, що треба дотримуватися правил фінансового обліку та звітності.

— Ви працювали в арбітражній системі ще в 1990-х рр. Наскільки відтоді змінилися комерційні спори? Як «еволюціонували» умови роботи суддів?

— Змінились істотно. З'явилися нові категорії спорів, ускладнилося законодавство. Працювати суддею господарського суду стало набагато важче, потрібні фундаментальні знання в багатьох галузях права: фінансового, конкурентного, законодавства про інтелектуальну власність, банкрутство, податки, всього й не перерахувати. Потрібно вміти розбиратися в бухгалтерському обліку та звітності, розуміти суть процесів, що відбуваються в економіці.

Господарські суди накопичили унікальний досвід застосування законодавства в економічній сфері. У судах працюють найкращі фахівці в галузі господарського права. Цей потенціал необхідно зберегти та примножити. Тому я дуже радий, що дискусії про доцільність існування господарських судів покладено край.

— Цього року Донецьк прийме матчі Євро-2012. Що, крім власне футболу, ви порадили б подивитися гостям міста?

— Для багатьох Донецьк — це перш за все промисловий центр. Для мене, що народився й виріс тут, — це місто красивих вулиць, затишних парків. Раджу просто погуляти містом, з'їздити подивитися Святогорський монастир.

— Самі плануєте відвідати якийсь із матчів?

— Якщо буде можливість, обов'язково. Крім того, цікаво поспостерігати за роботою колег — футбольних арбітрів. Дуже непросто їм доводиться, адже потрібно в лічені секунди оцінити ситуацію й миттєво прийняти правильне рішення.

— Коли починається й закінчується ваш робочий день? Скільки часу віднімають адміністративні обов'язки, а скільки — суддівські?

— Зазвичай я приїжджаю в суд на початок робочого дня, йду близько 9-ї вечора. Працюючи суддею, не міг і уявити, що виконання адміністративних функцій віднімає стільки часу. Причому основна частина його йде на спілкування із суддями, обговорення з ними правових проблем. Але й від слухання справ не ухиляюся: збори суддів визначили моє навантаження як судді, і я слухаю справи, зокрема і як суддя-доповідач.

Голова суду не має права втручатися в розгляд конкретних справ, нав'язувати судді свою точку зору. Проте суддя повинен мати можливість порадитися з головою в складній правовій ситуації. Тому голова суду, котрий не слухає справ, не орієнтується в судовій практиці, не зможе ефективно керувати судом.

— Уявіть: до вас підійшов старий приятель і сказав, що його дитина хоче працювати суддею. Ви порекомендували б обрати цю професію?

— Я б уважав за краще говорити не з батьком, а із сином. Я категорично проти того, щоб професію для дітей обирали їхні батьки. Конкретної поради давати не став би, просто розповів би про професію, знаю про неї немало: вперше прийшов до суду в 1977 році у віці 18 років на посаду секретаря судового засідання.

Річ у тому, що ми часто стикаємося з такою проблемою, як психологічна неготовність кандидата бути суддею. Гарні знання в галузі права й навіть певний досвід його практичного застосування не гарантують претендентові на крісло судді успішної кар'єри. Людям, котрі не впевнені в собі, легко піддаються чужому впливу, не вміють обстоювати свою точку зору й брати відповідальність на себе, інакше кажучи — слабовільним, напевно, потрібно підшукувати для себе іншу професію. Також слід учинити й тим, хто морально не готовий присвятити своє життя інтересам суспільства, маючи при цьому відносно невисокий рівень доходу.

Тому моя порада тим, хто мріє про суддівську мантію, проста: тверезо оцінити свої можливості та зробити усвідомлений вибір. Причому зробити це самостійно.

ЗУСТРІЧ

Навантаження — у нормі

У пошуках оптимального навантаження вітчизняні судді зустрілися з американським експертом, який допоможе визначити допустимий обсяг роботи для української Феміди.

Експерт США із судового адміністрування Елізабет Віггінс, яка досліджує ступінь навантаження на суддів на рівні федеральних судів штатів, відвідала Україну, щоб поділитися своїм досвідом.

Під час зустрічі з представниками Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ Е.Віггінс зазначила, що така співпраця дозволить зібрати інформацію для розроблення методології, згідно з якою визначатиметься ступінь навантаження на суддів.

У свою чергу суддя ВСС, голова Ради суддів загальних судів Павло Гвоздик наголосив, що внормування навантаження є вкрай актуальним для служителів Феміди усіх рівнів та судів кожної юрисдикції. За його словами, надмірне навантаження спричиняє зниження якості розгляду справ і, як наслідок, зменшення ефективності роботи всієї судової системи. «Питання завжди було гострим, а після запровадження відповідальності за порушення суддею строків розгляду справи воно є першочерговим», — зауважив П.Гвоздик. Насамперед, переконаний очільник РСЗС, слід розробити відповідне положення, в якому визначити вимоги до професії судді, а потім уже проводити дослідження й науково обгрунтовувати норми щодо кількості суддів та оптимального навантаження на них. При цьому необхідно звернути увагу на наявність належних умов для праці, рівень кваліфікації судді, його особисті якості тощо. Е.Віггінс погодилась із цим, запевнивши, що заплановане дослідження має враховувати різні аспекти й у недалекому майбутньому навантаження на суддів відповідатиме нормі.

ПІДСУМКИ

Арсенал порушень

Системні прорахунки залишили суддю без підтримки ВРЮ

АНІ ГАЛУК

Численні порушення, які допустив представник Токмацького райсуду Запорізької області, не залишилися непоміченими у Вищій раді юстиції. Там дійшли висновку, що законник заслуговує на звільнення.

Феміда протистояння

Генічеський райсуд Херсонської області вже давно охрестили місцем протистояння та конфліктів. Очевидно, перманентна атмосфера напруження не могла не позначитися на правосудді. Численні скарги на суд дійшли до ВРЮ. Нещодавно Рада вже проголосувала за звільнення 3 представників згаданого суду: Юрія Стребкова, Олександра Шкіндера та Олександра Волвенка. «Захисна реакція» суддів виявилася заслабкою перед численними звинуваченнями: неявка на роботу понад місяць без поважних причин, неповага до колег, відмови брати справи до свого провадження, що призвело до нерівномірного навантаження в суді, нехтування правами громадян.

Така поведінка законників — своєрідний протест. У суді вже давно існує конфлікт між керівництвом та суддями.

Однак ВРЮ вирішила, що від протистояння не повинні страждати громадяни, і внесла подання про звільнення суддів. «На перший погляд, судді начебто захищають свої права, але конфлікт призвів до того, що вони самоусунулися від виконання свого прямого обов'язку — здійснення правосуддя», — підсумував голова ВРЮ Володимир Колесниченко.

Також під прицел ВРЮ потрапив і колишній голова цього райсуду Леонід Калімбет, в якого минулого року закінчився строк повноважень. Його діяльність, як і робота суду в цілому, стала причиною численних скарг. Нарікали на нього й вищезгадані представники цього ж суду (Ю.Стребков, О.Шкіндер та О.Волвенко), мовляв, саме дії керівництва є причиною їхнього бойкоту. За словами останніх, їм тривалий час не дозволяли піти у відпустки.

Через численні порушення С.Селіверстова може піти з посади судді.

Це, власне, й спонукало до перевірки діяльності Л.Калімбета, за результатами якої В.Колесниченко вніс пропозицію про його звільнення за порушення присяги. 21 лютого колегіальний орган розглянув її. У колишнього голови запитали, яких заходів було вжито у зв'язку з тим, що судді тривалий час працювали без відпусток. Із цього приводу, за словами Л.Калімбета, голова апеляційного суду, представники органів суддівського самоврядування, інспекція праці здійснювали перевірки, але покарання він не поніс. Утім, і цього разу він уникнув його. На відміну від колег, екс-очільнику пощастило втриматися на посаді судді, адже ВРЮ не знайшла в його діях ознак порушення присяги. «Щодо його адміністративної діяльності, то вона здійснювалася неналежним чином і призвела до негативної обстановки в суді, але це не дає підстав уважати, що в його діях є ознаки порушення присяги», — підкреслив В.Колесниченко.

Попри те що в суддівському протистоянні учасників поменшало, позбутися репутації конфліктної обителі Феміди буде нелегко.

Конфлікт одного

Протистояння в суддівському колективі не єдина причина, через яку судді втрачають мантії. Позбутися її вони можуть через недотримання принципів етики та неналежну поведінку. За крок до позбавлення мантії опинився суддя Токмацького райсуду Запорізької області Сергій Селіверстов. За результатами перевірки відомостей, викладених у рішенні та рекомендації Кваліфкомісії суддів загальних судів Запорізького апеляційного округу від 26.03.2010 та 6.08.2010, ВРЮ, провівши власне дослідження, внесла подання про звільнення С.Селіверстова з посади за порушення присяги.

Його прізвище добре відоме не лише в Раді, а й у Вищій кваліфкомісії суддів, де неодноразово зачитували негативну характеристику на законника. Очевидно, що до звільнення С.Селіверстова підштовхнули незадовільні показники роботи, низький рівень професійних знань та недотримання принципів етики судді.

Крім того, у роботі законника прослідковувався певний вибірковий підхід. Як раніше з'ясували у ВККС, він організував «родинне коло»: розглядав справи, які розслідував його кум, вирішував справи за участю адвокатів, які працюють у компанії, засновником якої є його батько та дружина брата.

До того ж за період своєї діяльності законник порушував правила внутрішнього судового розпорядку, ігнорував установлений законом розподіл справ. Залишає бажати кращого й поведінка судді. Спілкуючись із колегами, «поводить себе розв'язно, користуючись посадою, вимагав у працівників апарату виконання дій, які суперечили їхнім посадовим обов'язкам та вимогам інструкцій з діловодства, а в разі відмови підвищував тон, кричав, поводив себе неетично». Про це йдеться в його характеристиці.

За систематичне порушення законодавства та правил діловодства його вже притягували до дисциплінарної відповідальності. Але цього разу для законника настав час розплати і покаранням була не догана, а подання про звільнення, яке внесла ВРЮ. Як свідчить цей приклад, конфліктним може бути не лише колектив, а й одна особа, але наслідки для правосуддя та самого законника не менш негативні.

КАДРИ

Верховна Рада України
Постанова

Про обрання судді

Відповідно до пункту 27 частини першої статті 85, частини першої статті 128 Конституції України Верховна Рада України **постановляє:**

Обрати УКРАЇНЦЯ Віталія Васильовича на посаду судді Солом'янського районного суду міста Києва безстроково.

Голова Верховної Ради України
В.ЛИТВИН
м.Київ,
9 лютого 2012 року
№4374-VI

Верховна Рада України
Постанова

Про обрання суддів

Відповідно до пункту 27 частини першої статті 85, частини першої статті 128 Конституції України Верховна Рада України **постановляє:**

Обрати на посади суддів безстроково:
Ковельського міськрайонного суду Волинської області
- ДЕНІСОВА Віталія Павловича;

Луцького міськрайонного суду Волинської області
- КЛОКА Олега Миколайовича;

Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області
- БОНДАРЕНКО Вікторію Михайлівну;

Кіровського районного суду міста Макіївки Донецької області
- СИТЕНКА Артема Ігоровича;

Ружинського районного суду Житомирської області
- ГРЕКА Михайла Миколайовича;

Рахівського районного суду Закарпатської області
- ТУЛИКА Івана Івановича;

Василівського районного суду Запорізької області
- СИДОРЕНКО Юлію Володимирівну;

Ржищевського міського суду Київської області
- КОЗІНУ Світлану Миколаївну;

Ленінського районного суду міста Кіровограда
- ТИЩУК Наталію Олексіївну;

Жовтневого районного суду міста Луганська
- ТАТАРІНОВУ Олену Анатоліївну;

Галицького районного суду міста Львова
- КУРИЛЬЦЯ Андрія Романовича;

Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області
- ТОЛКАЧЕНКА Олександра Олександровича;

Малиновського районного суду міста Одеси
- ГУРЕВСЬКОГО Володимира Климентійовича;

Лозівського міськрайонного суду Харківської області
- ГОРЧАКОВУ Ольгу Іванівну;

Московського районного суду міста Харкова
- ЄРМАК Наталію Валентинівну;

господарського суду Івано-Франківської області
- КОБЕЦЬКУ Світлану Миколаївну.

Голова Верховної Ради України
В.ЛИТВИН
м.Київ,
9 лютого 2012 року
№4375-VI

Верховна Рада України
Постанова

Про обрання суддів

Відповідно до пункту 27 частини першої статті 85, частини першої статті 128 Конституції України Верховна Рада України **постановляє:**

Обрати суддів, раніше обраних безстроково, на посади суддів:
Вищого адміністративного суду України
- ІВАНЕНКО Яну Леонідівну,
- КРАВЦОВА Олега Вікторовича,
- МАСЛО Інну Валентинівну;

апеляційного суду Сумської області
- ЯРЕМЕНКА Геннадія Миколайовича;

Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду
- ШЛАЙ Ангеліну Вікторівну;

Харківського апеляційного адміністративного суду
- ПРИСЯЖНЮК Оксану Василівну;

Харківського апеляційного господарського суду
- ГЕТЬМАНА Руслана Анатолійовича;

господарського суду Одеської області
- НОВІКОВУ Риту Георгіївну;

господарського суду Харківської області
- КАЛАНТАЙ Майю Віссаріонівну.

Голова Верховної Ради України
В.ЛИТВИН
м.Київ,
9 лютого 2012 року
№4376-VI

ВІТАЄМО!

ВІКТОР АЛЄКСЄЄВ
3 березня, 62 роки

Голова Одеського апеляційного адміністративного суду, заслужений юрист України.

ВІКТОР МАРИНЧЕНКО
3 березня, 57 років

Суддя Верховного Суду, заслужений юрист України, нагороджений орденом Князя Ярослава Мудрого V ступеня.

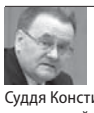

ІВАН ДОМБРОВСЬКИЙ
6 березня, 65 років

Суддя Конституційного Суду у відставці, заслужений юрист України, нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня.

НІНА ФАДЄЄВА
7 березня

Член Вищої кваліфікаційної комісії суддів, заслужений юрист України, нагороджена орденом Княгині Ольги III ступеня.

БЕЗСТРОКОВО

Верховна Рада України
Постанова

Про обрання судді

Відповідно до пункту 27 частини першої статті 85, частини першої статті 128 Конституції України Верховна Рада України
ПОСТАНОВЛЯЄ:
Обрати ПАРУСНІКОВА Юрія Борисовича на посаду судді Дніпропетровського апеляційного господарського суду безстроково.

Голова Верховної Ради України
В.ЛИТВИН

м.Київ,
9 лютого 2012 року
№4377-VI

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Вища кваліфікаційна комісія суддів України
Оголошення

22 лютого 2012 року

Вища кваліфікаційна комісія суддів України відповідно до стст.74, 76 закону «Про судоустрій і статус суддів» повідомляє про підготовку матеріалів щодо обрання кандидатів на посади суддів безстроково:

- Гумена Володимира Миколайовича, Сівчука Андрія Євгеновича, Ганечко Олени Миколаївни — на посади суддів Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ;
- Донця Олександра Євгеновича, Логвиненка Андрія Олександровича, Мороза Валентина Федоровича — на посади суддів Вищого адміністративного суду;
- Радіонової Олени Олександрівни — на посаду судді Донецького апеляційного господарського суду;
- Мєзєнцева Євгена Ігоровича — на посаду судді Господарського суду Донецької області;
- Кузя Василя Ярославовича — на посаду судді Франківського районного суду м.Львова.

КАДЕНЦІЯ

Президент України
Указ

Про звільнення суддів

Відповідно до пункту 1 частини п'ятої статті 126 Конституції України

ПОСТАНОВЛЯЮ:

Звільнити з посад:

суддю Кіровського районного суду міста Дніпропетровська

Онушко Наталію Миколаївну — у зв'язку із закінченням строку, на який її призначено;

суддю Львівського окружного адміністративного суду

Тенету Романа Володимировича — у зв'язку із закінченням строку, на який його призначено.

Президент України
В.ЯНУКОВИЧ

м.Київ
17 лютого 2012 року
№105/2012

ТЕНДЕНЦІЇ

«Звільнення» нагору

Законники обмінюють адмінпосади на перехід до суду вищої інстанції. Але не завжди — за власним бажанням

Закінчення, початок на стор.1

Чи не найчастіше судами різних інстанцій «дрейфують» «господарники»: наприклад, Ігор Темкіжев у вересні 2010 р. вдруге очолив Господарський суд Донецької області, у грудні того ж року Вища рада юстиції «делегувала» його на адмінпосаду до Дніпропетровського апеляційного господарського суду, а в листопаді 2011-го — до Вищого адмінсуду.

На зміну І.Темкіжеву до Господарського суду Донецької області прийшов Борис Плотніцький, а вже в лютому 2012-го ВРЮ призначила його головою Львівського апеляційного господарського суду. Остання обитель Феміди залишилась без голови (Олександра Тупицького) у зв'язку з тим, що тому доручили керувати Дніпропетровським апеляційним господарським судом.

Це приклад позитивної ротації. Тобто стара гвардія залишається при владі: законники переходять з одного суду до іншого, та адмінпортфелі все одно в їхніх руках. Іноді керманичі судів прощаються з кріслами не за власним бажанням.

Скандальне звільнення

Якщо очільникам судів не вдається впоратися з покладеними на них обов'язками або якщо вони перевищують свої повноваження, то над ними нависає загроза втрати адмінпосади. Як відомо, є два способи «скинути» голову з крісла: скандал і підвищення.

Наприклад, колишній голова Київського апеляційного адмінсуду Анатолій Денісов зі скандалом втратив посаду після того, як Рада суддів адмінсудів оприлюднила результати перевірки (офіційно цей процес називається вивченням стану організації роботи та наданням методичної допомоги) КААС. «Ревізори» виявили в суді низку порушень: неправильний розподіл обов'язків між головою, його заступниками та керівником апарату; вилучення справ в одних законників та передання іншим. Було виявлено факти неправильного налаштування КП «ДАС» та невідповідності процесу автоматичного розподілу справ чинному законодавству.

В.Корсак та В.Ємельянова виявили бажання перейти до судів вищих інстанцій.

А.Денісов, захищаючись від атаки перевіряльників: запевняв, що не вся інформація відповідала дійсності, і переконував, що КААС не вистачає «робочих рук», аби впоратися з виконанням усіх обов'язків. «Під час війни парламент критикував Уїнстона Черчілля за те, що він не вживав заходів для перемоги Англії. Тоді британський прем'єр сказав: кожен розумник може скласти план перемоги у війні, якщо він не відповідає за його виконання», — говорив А.Денісов.

Однак фортуна не була прихильною до нього: РСАС визнала незадовільною організацію роботи суду, і А.Денісова «покарали» звільненням із займаної посади. До цього рада суддів вивчала діяльність Одеського апеляційного адмінсуду і також знайшла чимало огріхів. Утім, очільнику ОААС Віктору Алєксєєву дали шанс виправити ситуацію: у червні минулого року ВРЮ призначила його головою на другий строк.

«ЗіБ» цікавився в керманича РСАС Миколи Кобилянського, як орган суддівського самоврядування визначає, коли за результатами перевірки керівника потрібно звільнити (за неналежну організацію роботи), а коли — ні?

«Хочу наголосити, що перевірки не проводилися. Вивчався стан організації роботи цих судів та надавалася методична допомога. Кожен із членів ради, вивчивши довідку, підготовлену за наслідками проведеної роботи, мав змогу сформувати власну думку про стан організації роботи суду і голосувати на засіданні за те чи інше рішення», — так пояснив М.Кобилянський.

А.Денісов залишився на посаді судді в КААС, а крісло голови зайняв Володимир Маслій.

У вищому, але вже не голови

Можна віддати адмінпортфель тихо, спокійно, без жодних перевірок, скандалів і піти на… підвищення. Майже кожен суддя мріє потрапити до столиці в суди вищих інстанцій. Проте якщо ти — голова суду апеляційної інстанції певного регіону, то оселитися в столиці й не завжди кортить.

Недавно Вища кваліфікаційна комісія суддів надала перевідну «перепустку» Віталію Корсаку: з Київського апеляційного господарського суду він перейде до Вищого господарського суду. Здавалося б, це — перехід на вищу кар'єрну сходинку, якби не одне «але». До літа 2011-го КАГС очолював Сергій Бондар. В.Корсак був його заступником. Коли С.Бондаря «делегували» у ВГС, віжки влади опинилися в руках В.Корсака.

Та останньому не пощастило пробути в кріслі й року: 12 липня 2011-го ВРЮ призначила його головою, а 21 лютого 2012-го зняла з його плечей тягар керівника. Він повторив долю свого попередника С.Бондаря. Подейкують, що В.Корсак не виправдав надій щодо організації роботи суду, які на нього покладали.

Виявила бажання перейти до суду вищої інстанції (ВАС) і Валентина Ємельянова. На посаду голови Харківського апеляційного адмінсуду вона була призначена указом Президента від 19.04.2006. Термін повноважень В.Ємельянової закінчився, проте вона залишалася в.о. голови. РСАС не розглядала її заяву про намір вдруге очолити ХААС.

Трохи дивно, коли людина, пропрацювавши 25 років суддею в одному регіоні, збирається переїхати до столиці. Можливо, ВАС просто вербує висококваліфіковані кадри. Адже В.Ємельянова вже одного разу «ховала» мантію до шафи: у квітні 2003-го парламент відправив її у відставку. У грудні 2005 р. В.Ємельянова повернулася: Верховна Рада обрала її суддею ХААС, який розпочав процесуальну діяльність у квітні 2007-го.

Хто стане наступником В.Корсака і В.Ємельянової, незабаром дізнаємося, адже «свята» посада довго вільною не буває. Нових керівників чекають нелегкі випробування, зокрема, голову ХААС неодмінно загартує виборчий процес. А чи виправдають майбутні керівники покладені на них сподівання — вже зовсім інша історія.

ЗАСІДАННЯ

Готовність номер один

ВККС перевірила знання кандидатами виборчого законодавства

ТЕТЯНА САДИЧЕНКО

У ході розгляду кандидатур на обрання суддів безстроково члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів ставили питання, що стосуються розгляду справ, пов'язаних з виборами, мотивуючи це тим, що останні вже фактично на носі.

Всіх охочих зайняти посади «кваліфікаційники» питали про зміни у виборчому законодавстві. І якщо в цій сфері кандидати виявилися досить підкованими, то питання, що стосуються загальних знань, чомусь багатьох вибивали із сідла.

Так, не змогла відповісти на питання про основні ознаки допустимості доказів Галина Подіновська, котра претендує на посаду в Каховському міськрайсуді Херсонської області. «Я розгубилася», — пояснила вона представникам комісії. Судді дали час на роздуми, але Г.Подіновська не змогла зв'язно відповісти.

Можливо, ця прогалина в знаннях і не стала б вирішальною, проте до кандидатки були й інші претензії. Зокрема, у ВККС на суддю надійшло багато скарг — в основному щодо порушення строків розгляду справ.

Г.Подіновська пояснила: «Існують проблеми доставки осіб із Криворізького СІЗО». Вона також нагадала, що стосовно неї у зв'язку з цим було порушено дисциплінарне провадження, проте його закрили, коли дізналися, який ступінь навантаження в судді. «Минулого року я розглянула 264 справи за місяць», — навела приклад Г.Подіновська.

Після того, коли причину проблем було з'ясовано, члени ВККС вирішили продовжити перевірку теоретичних знань. На питання Ігоря Самсіна про те, що суддя думає про новий проект Кримінального процесуального кодексу, та розмито відповіла: «Життя покаже». І ймовірно, вирішивши прояснити свою позицію, додала: «Мій життєвий досвід доводить, що надії не завжди справджуються».

Не справдилися надії Г.Подіновської й цього разу: члени ВККС вирішили відкласти розгляд її кандидатури. Під час оголошення рішення І.Самсін порадив судді не хвилюватись, а підготуватися до наступної зустрічі. «Зорієнтуйтеся, почитайте, — порекомендував голова комісії. — І своїм колегам передайте, щоб не хвилювалися».

Утім, не хвилюватися було нелегко. У коридорах почали шепотітися, що «кваліфікаційники» ставлять каверзні питання, кандидати скаржилися на «мандраж» і навіть жартома пропонували вдатися до «народних методів», щоб зняти напруження.

Утім, на ділі методи були абсолютно іншими: слід було зайти в залу засідань і чітко відповісти на питання членів комісії. Саме так і чинили кандидати, що призвело до бажаного результату: 12 суддів отримали заповітні рекомендації.

Що ж до «каверзних» питань про вибори, то І.Самсін відзначив, що судді зобов'язані підготуватися, навіть якщо керівництво не проводить роз'яснювальної роботи із цього приводу, «потрібно самому читати й орієнтуватися».

КАДРИ

«Перепустки» на місця

ВРЮ довірила крісла керівників 14 суддям

Вища рада юстиції
Результати
розгляду питань порядку денного

21 лютого 2012 року ***м.Київ*** **№3**

1. За поданням Ради суддів господарських судів ВРЮ прийняла рішення про призначення суддів на адміністративні посади:

ПЛОТНІЦЬКОГО Бориса Дмитровича — головою Львівського апеляційного господарського суду;

ПАРУСНІКОВА Юрія Борисовича — заступником голови Дніпропетровського апеляційного господарського суду;

ВЕЛИЧКО Надії Леонідівни — головою Господарського суду Дніпропетровської області;

КАЛАНТАЙ Майї Віссаріонівни — головою Господарського суду Харківської області;

НОВІКОВОЇ Рити Георгіївни — заступником голови Господарського суду Одеської області.

2. За поданням Ради суддів загальних судів ВРЮ прийняла рішення про призначення суддів на адміністративні посади:

БАБЕНКА Володимира Миколайовича — заступником голови Апеляційного суду Черкаської області;

КОЛТУНОВОЇ Антоніни Іванівни — заступником голови Апеляційного суду Харківської області;

ОЛІЙНИКА Олександра Миколайовича — головою Ленінського районного суду м.Вінниці;

КОНОВАЛОВОЇ Наталії Іванівни — заступником голови Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області;

КУЗНЕЦОВА Андрія Володимировича — заступником голови Кременчуцького районного суду Полтавської області;

ХАУСТОВОЇ Тетяни Анатоліївни — заступником голови Слов'янського міськрайонного суду Донецької області;

3. За поданням Ради суддів загальних судів ВРЮ прийняла рішення про призначення КОВТУНА Віктора Панасовича на посаду голови Апеляційного суду Хмельницької області та звільнення його з посади заступника голови цього суду.

4. За поданням Ради суддів загальних судів ВРЮ прийняла рішення про призначення КРЕГУЛА Миколи Миколайовича на посаду голови Апеляційного суду Закарпатської області та звільнення його з посади заступника голови цього суду.

5. За поданням Ради суддів загальних судів ВРЮ прийняла рішення про призначення ГОРБАНЯ Юрія Олександровича на посаду голови Тарутинського районного суду Одеської області та звільнення його з посади заступника голови цього суду.

6. За поданням Ради суддів господарських судів ВРЮ прийняла рішення про звільнення Корсака Віталія Антоновича з посади голови Київського апеляційного господарського суду

7. Прийнято рішення про внесення подання Президентові про призначення кандидатів на посади суддів місцевих адміністративних судів:

Гуріна Дмитра Миколайовича — Окружного адміністративного суду м.Севастополя;

Заброцької Людмили Олександрівни — Вінницького окружного адміністративного суду;

Короткової Ольги Вікторівни — Харківського окружного адміністративного суду;

Лебедєвої Ганни Володимирівни — Миколаївського окружного адміністративного суду;

Нуруллаєва Ількіна Садагат огли — Харківського окружного адміністративного суду;

Польового Олександра Леонідовича — Хмельницького окружного адміністративного суду;

ПОЗИЦІЯ

Справедливий баланс багатогранної відповідальності

Рішення ВККС щодо виявлення факту порушення присяги не може переглядатися будь-яким іншим органом влади

ІГОР САМСІН,
голова Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, суддя Верховного Суду України, заслужений юрист України

Суддя повинен бути захищеним від можливості впливу на нього через процедури притягнення до юридичної відповідальності або звільнення з посади. І при розгляді дисциплінарної справи щодо нього у Вищій кваліфікаційній комісії суддів або Вищій раді юстиції йому повинні бути гарантовані права для здійснення представництва своїх інтересів і обгрунтування позиції.

І.Самсін: «Комісія не констатує факт порушення суддею присяги, а лише виявляє його».

Зв'язані статусом

Статус судді передбачає права й обов'язки останнього, а також механізм притягнення до дисциплінарної відповідальності та звільнення із займаної посади. Всі елементи статусу судді перебувають у тісному правовому зв'язку між собою, який забезпечує дотримання основоположних гарантій здійснення судочинства, зокрема, незалежності та відсутності будь-якого стороннього тиску на людину в мантії.

Як неодноразово наголошувалось у висновках Міжнародної асоціації суддів, Венеціанської комісії та інших неурядових організацій, «незалежність суддів є невід'ємною складовою їхнього статусу, конституційним принципом організації та функціонування судів і професійної діяльності суддів. Незалежність суддів полягає передусім в їхній самостійності, непов'язаності при здійсненні правосуддя будь-якими обставинами та іншою, крім закону, волею» (абз.1 пп.4.1 п.4 рішення Конституційного Суду від 1.12.2004 №19-рп/2004).

Одночасно суддя у своїй діяльності й навіть у повсякденному житті зв'язаний своїм статусом, який вимагає від нього не тільки суворого дотримання закону й формального виконання безпосередніх обов'язків. Суспільство покладає на суддів особливі надії й пов'язує з ними цілий ряд якостей. Більше того, особа в мантії та з нагрудним знаком судді ідентифікується громадськістю не як конкретний представник юридичної професії, а як частина судової системи, покликаної поновлювати права та здійснювати правосуддя.

Тому, якщо в суді людина не добивається встановлення істини або бачить відверте нехтування приписами закону чи стикається з негідною поведінкою судді на побутовому рівні, вона відповідні враження переносить на судову систему в цілому, зневірюючись у ній.

Вища кваліфкомісія, здійснюючи дисциплінарні провадження щодо суддів та вирішуючи питання про звернення до ВРЮ стосовно звільнення того чи іншого судді із займаної посади, намагається знайти справедливий баланс між необхідністю виправдати очікування громадськості в особі скаржника, що суддя, котрий порушив закон або присягу, буде притягнутий до відповідальності чи звільнений, та важливістю суворого дотримання процедурних прав судді при розгляді скарг, які стосуються його поведінки.

Принципи для знаходження такого балансу закріплені в Конституції, законі «Про судоустрій і статус суддів». Проте окремі положення закону не містять вичерпних ознак для кваліфікації проступків судді, особливо в частині, що стосується питань порушення присяги. Тому при розгляді відповідних справ ВККС стикається з прогалиною в правовому регулюванні. Аби її усунути, слід керуватися принципом верховенства права, зміст якого, серед іншого, й передбачає встановлення такого балансу.

Розмежування щодо стягнення

Процедура розгляду скарг на дії судді передбачає дотримання змагальності, яка виявляється в тому, що скаржник і суддя представляють антагоністичні позиції, звичайно, будучи переконаними у своїй абсолютній правоті. Суб'єкти, які не погоджуються з рішенням комісії, винесеним за результатами розгляду скарги, можуть скористатися правом на його оскарження до Вищого адміністративного суду.

Слід визнати, що нині оформилась окрема категорія справ адміністративної юрисдикції, а саме — справи про оскарження рішень, дій і бездіяльності ВККС. Особливе значення мають справи, в яких Вищий адмінсуд розглядає питання про правомірність притягнення судді до дисциплінарної відповідальності або про відмову в порушенні дисциплінарного провадження на підставі поданої скарги, та справи, що стосуються порушення суддями присяги.

Як убачається з практики розгляду цієї підкатегорії справ, передусім існує необхідність вироблення виважених підходів до таких ключових проблем, як:

- розмежування строків притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів та строків, протягом яких може бути вирішено питання про порушення суддею присяги;
- предмет доказування в таких справах і коло питань, які повинна встановити ВККС, щоб вони вважалися достатньою мірою обгрунтованими;
- способи відновлення порушених прав позивача, до яких може вдатись адміністративний суд, тобто зміст вказівок, які він може адресувати ВККС для виконання.

Так, положення закону «Про судоустрій і статус суддів» (ч.4 ст.87), як і норма закону «Про Вищу раду юстиції» (ст.43) передбачають однакові строки, впродовж яких до судді може бути застосоване дисциплінарне стягнення. Єдиною відмінністю є склад суддів, яких може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності у вигляді догани, оскільки відповідно до приписів вищезазначених законів розмежовується компетенція ВРЮ та ВККС.

Ці строки не поширюються на інститут звільнення судді за особливих обставин, оскільки дисциплінарне стягнення (відповідальність судді) та звільнення з посади за порушення присяги мають різну правову природу. Зокрема, положення ч.1 ст.88 закону «Про судоустрій і статус суддів» передбачає лише один вид дисциплінарного стягнення — догану. Натомість дисциплінарне провадження — це процедура розгляду органом, визначеним законом, звернення, в якому містяться відомості про порушення вимог щодо статусу, посадових обов'язків чи присяги судді (ч.1 ст.84 названого закону).

Несумісність із довірою

Порушення присяги є багатогранним поняттям, яке вимагає досконалого й точного розуміння. У рішенні КС від 11.03.2011 №2-рп/2011 зазначено: «Додержання присяги є обов'язком судді, що передбачено п.4 ч.4 ст.54 Закону про судоустрій та кореспондується з п.5 ч.5 ст.126 Конституції України. Вказане дає підстави вважати, що дотримання суддею присяги — його конституційно визначений обов'язок. Таким чином, присяга має правову природу одностороннього, індивідуального, публічно-правового, конституційного зобов'язання судді».

Водночас Конституційний Суд наголосив, що «дотримання суддею своїх обов'язків є необхідною умовою довіри до суду та правосуддя з боку суспільства».

Так, відповідно до ч.2 ст.32 закону про ВРЮ «порушенням суддею присяги є:

— вчинення ним дій, що порочать звання судді і можуть викликати сумнів у його об'єктивності, неупередженості та незалежності, у чесності та непідкупності судових органів;

— незаконне отримання суддею матеріальних благ або здійснення витрат, що перевищують доходи такого судді та членів його сім'ї;

— умисне затягування суддею строків розгляду справи понад терміни, встановлені законом;

— порушення морально-етичних принципів поведінки судді».

Однак ці положення мають здебільшого суб'єктивний характер і вимагають оцінки обставин, що супроводжували вчинення порушення, в сукупності.

Як зазначено в рішенні КС №2-рп/2011, «правовий статус судді передбачає як конституційно визначені гарантії незалежності та недоторканності суддів при здійсненні правосуддя, так і правову відповідальність за невиконання своїх обов'язків. Згідно з Основним Законом України суддя звільняється з посади органом, що його обрав або призначив, у разі, зокрема, порушення присяги».

Порядок та підстави внесення подання про звільнення з посад за порушення присяги встановлюються ст.105 закону про судоустрій та ст.32 закону про ВРЮ.

Порушення присяги є однією з підстав для звільнення з посади відповідно до п.5 ч.5 ст.126 Конституції. Факт такого порушення може бути виявлений або встановлений ВККС у процесі дисциплінарного провадження, проте застосування строків у питанні розгляду даної категорії справ нині законами не передбачено.

На відміну від дисциплінарного стягнення, яке застосовується в разі вчинення неправомірних дій, окреслених ч.1 ст.83 закону «Про судоустрій і статус суддів», якщо порушено присягу, то застосовується особливий порядок припинення повноважень судді у зв'язку з діянням, що є несумісним з високим званням судді.

У складах порушень, які окреслені ч.1 ст.83 закону «Про судоустрій і статус суддів» та передбачені ч.2 ст.32 закону про ВРЮ, вбачається суттєва відмінність. Вона ж наявна й у наслідках: у першому випадку — накладення стягнення у вигляді догани, а в другому — звільнення.

Розмежування компетенції

Слід також звернути увагу на законодавчу логіку щодо конструювання положень, які регулюють притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів Верховного та вищих спеціалізованих судів. Так, застосування дисциплінарної відповідальності щодо суддів ВС, вищих спеціалізованих судів та звільнення судді за порушення присяги регулюються різними главами закону про ВРЮ (4-а та 2-а відповідно). У гл.2 не передбачено жодних строків, після спливу яких неможливо розглядати питання про звільнення судді внаслідок порушення присяги чи вимог щодо несумісності.

Отже, аналізуючи чч.4 та 5 ст.87 закону «Про судоустрій і статус суддів» у контексті поширення строків на той чи інший інститут відповідальності судді, необхідно виходити з того, що в ч.4 ідеться про дисциплінарне стягнення та строки як законодавчі гарантії неможливості накладення стягнення після їх спливу. Утім норма ч.5 ст.87 оперує словосполученням «дисциплінарне провадження» та викладена таким чином, що дає можливість ВККС у процесі відкритого дисциплінарного провадження виявляти факт порушення присяги. З огляду на це строки, що застосовуватися в разі дисциплінарного стягнення, не повинні застосовувати до правовідносин у сфері виявлення факту порушення присяги.

При цьому розгляд питання про прийняття рішення про порушення присяги належить до виключної компетенції ВРЮ (п.1 ч.1 ст.131 Конституції, ст.105 закону «Про судоустрій і статус суддів», ст.32 закону «Про Вищу раду юстиції»). Тому Вища кваліфікаційна комісія суддів, яка виявила такий факт, є лише одним із суб'єктів розгляду цього питання, а завдання полягає у встановленні відповідного факту. Оскільки ВККС діє як колегіальний орган (стст.90—92 закону «Про судоустрій і статус суддів»), а виявлення розглядуваних обставин можливе в дисциплінарному провадженні, то рішення комісії має інформативний характер.

> «Строки, які застосовуються до дисциплінарного стягнення, не повинні застосовуватися до правовідносин у сфері виявлення факту порушення присяги».

Такі обставини унеможливлюють перегляд іншим органом державної влади рішення комісії в цьому питанні. Адже воно не породжує для суб'єкта, якого стосується, жодних правових наслідків до того моменту, поки відповідна воля не буде виявлена в рішенні ВРЮ.

Безперечно, ці питання можуть бути предметом дискусії, більше того, вони обов'язково повинні публічно обговорюватися для того, щоб суспільство не розчарувалось у механізмі притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності та процедурі ініціювання щодо них питання про звільнення у зв'язку з порушенням присяги.

Ясиновського Івана Григоровича — Полтавського окружного адміністративного суду;

Чепенюк Ольги Володимирівни — Тернопільського окружного адміністративного суду.

8. Прийнято рішення про внесення подання Президентові про призначення кандидатів на посади суддів місцевих господарських судів:

Бездолі Дмитра Олександровича — Господарського суду Миколаївської області;

Вороняка Андрія Сергійовича — Господарського суду Волинської області;

Говоруна Олександра Володимировича — Господарського суду Донецької області;

Кидисюка Романа Анатолійовича — Господарського суду Львівської області;

Кучерявої Оксани Олександрівни — Господарського суду Донецької області;

Пашкевич Ірини Олександрівни — Господарського суду Рівненської області;

Пукаса Антона Юрійовича — Господарського суду Автономної Республіки Крим;

Трускавецького Василя Петровича — Господарського суду Рівненської області;

Цобенка Руслана Олександровича — Господарського суду Кіровоградської області.

9. Прийнято рішення про внесення подання Президентові про призначення кандидатів на посади суддів місцевих загальних судів:

Антонюк Олесі Володимирівни — Камінь-Каширського районного суду Волинської області;

Бабій Ольги Михайлівни — Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області;

Булиги Наталії Олександрівни — Бобровицького районного суду Чернігівської області;

Вільхового Ігоря Миколайовича — Євпаторійського міського суду Автономної Республіки Крим;

Волошиної Тетяни Вікторівни — Ладижинського міського суду Вінницької області;

Гавілей Марини Миколаївни — Токмацького районного суду Запорізької області;

Гаврилової Олени Василівни — Гагарінського районного суду м.Севастополя;

Гаврилюк Тетяни Володимирівни — Ямпільського районного суду Вінницької області;

Гаврищука Андрія Володимировича — Шаргородського районного суду Вінницької області;

Гребеннікової Наталі Олександрівни — Білогірського районного суду Автономної Республіки Крим;

Данік Яни Іванівни — Путивльського районного суду Сумської області;

Денисюк Тетяни Валеріївни — Ковельського міськрайонного суду Волинської області;

Дулебка Назарія Ігоровича — Сихівського районного суду м.Львова;

Єпішина Юрія Миколайовича — Докучаєвського міського суду Донецької області;

Зоріка Миколи Володимировича — Артемівського районного суду м.Луганська;

Кідиби Тетяни Олександрівни — Локачинського районного суду Волинської області;

Ковалика Юрія Анатолійовича — Баранівського районного суду Житомирської області;

Копилової Лариси Вікторівни — Орджонікідзевського районного суду м.Маріуполя Донецької області;

Корсуна Володимира Ярославовича — Зарічненського районного суду Рівненської області;

Кулінки Людмили Дмитріївни — Кіровського районного суду м.Кіровограда;

Кулішова Андрія Сергійовича — Сімферопольського районного суду Автономної Республіки Крим;

Кухленка Дмитра Сергійовича — Ірпінського міського суду Київської області;

Ляха Михайла Юрійовича — Київського районного суду м.Донецька;

Майданнікова Олексія Івановича — Пролетарського районного суду м.Донецька;

Медведєва Костянтина Вікторовича — Васильківського міськрайонного суду Київської області;

Ніточка Віталія Васильовича — Тячівського районного суду Закарпатської області;

Овчаренко Олени Леонідівни — Первомайського міського суду Луганської області;

Опанасюка Ігоря Олександровича — Переяслав-Хмельницького міськрайонного суду Київської області;

Орди Олени Олександрівни — Дніпровського районного суду м.Києва;

Панаіда Ігоря Васильовича — Чугуївського міського суду Харківської області;

Паніної Павліни Євгенівни — Сімферопольського районного суду Автономної Республіки Крим;

Петріщевої Ірини Валентинівни — Деснянського районного суду м.Києва;

Поповича Володимира Стефановича — Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області;

Солодовнікова Романа Сергійовича — Куйбишевського районного суду Запорізької області;

Старокожка Володимира Петровича — Хорольського районного суду Полтавської області;

Супруна Олександра Петровича — Деснянського районного суду м.Чернігова;

Тауса Максима Маровича — Ленінського районного суду м.Дніпропетровська;

Третьякової Ірини Володимирівни — Голопристанського районного суду Херсонської області;

Хараджи Ольги Олександрівни — Іллічівського районного суду м.Маріуполя Донецької області;

Цвіри Діани Миколаївни — Дзержинського районного суду м.Харкова;

Чебан Наталії Вікторівни — Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області;

Чудовського Дениса Олеговича — Артемівського міськрайонного суду Донецької області;

Шаховніної Марини Олегівни — Подільського районного суду м.Києва;

Шевченко Лілії Володимирівни — Артемівського міськрайонного суду Донецької області;

Шевчик Оксани Михайлівни — Чемеровецького районного суду Хмельницької області;

Шумейко Олени Ігорівни — Оболонського районного суду м.Києва;

Якуші Наталії Вікторівни — Слов'янського міськрайонного суду Донецької області.

10. Прийнято рішення про внесення подань про звільнення суддів з посад за загальними у зв'язку з поданням заяви про відставку:

Зубарєвої Катерини Петрівни — судді Апеляційного суду Львівської області;

Хрипченко Лариси Григорівни — судді Апеляційного суду Полтавської області.

Закінчення у наступному числі.

За словами Миколи АЗАРОВА, про новий проект схвально відгукуються практично всі, хто вчиться й викладає.

Жваву дискусію між Борисом КОЛЕСНИКОВИМ та Іриною АКІМОВОЮ викликав швидше не сам проект, а його можливі економічні наслідки.

ЗАКОНОПРОЕКТ

Два тижні на освіту

Ключовим питанням проведеного 22 лютого засідання Кабінету Міністрів став новий узгоджений проект закону «Про вищу освіту». Глава Уряду доручив робочій групі протягом двох тижнів юридично й технічно доопрацювати законопроект, не спотворюючи його основних положень і змісту.

ФОТО: ІВАН СТЕЦЕНКО

Ймовірно, для Дмитра ТАБАЧНИКА ухвалення чи неприйняття закону стане «питанням міністерського портфеля».

Сфера освіти знайома Олександру ЛАВРИНОВИЧУ не з чуток — у 2010-му його відомство працювало над змінами до закону «Про освіту».

ПОЗИЦІЯ

Комітетські повноваження

Комітет ВР з питань правосуддя на засіданні 22 лютого підтримав законопроект, яким пропонується розширити повноваження Верховного Суду. Разом з тим опозиційні парламентарі скористалися тим, що на засіданні мали більшість, і проголосували за зменшення зарплат суддів Конституційного Суду.

ФОТО: ОЛЕКСІЙ ЧЕРНИШЕВ

Заступники очільників вищих адміністративного й господарського судів Михайло ЦУРКАН (ліворуч) і Віктор МОСКАЛЕНКО підтримали перейменування секретарів палат у голів.

Бютівець Андрій СЕНЧЕНКО та інші опозиціонери впевнені, що судді КС мають отримувати менше.

Валерій БОНДИК зумів переконати колег в абсурдності переїзду КС зі столиці до Жашкова.

ПРИЗНАЧЕННЯ

Довіра голосуванням

Верховна Рада підтримала кандидатури суддів, які претендували на обрання безстроково. Для законників ця подія була радше урочистою, адже відмови не отримав ніхто.

ФОТО: ІВАН СТЕЦЕНКО

Голова Державної судової адміністрації Руслан КИРИЛЮК (ліворуч) скористався нагодою, щоб дізнатися про проблеми третьої гілки влади.

Познайомити нардепів з кандидатами Вища кваліфікаційна комісія суддів доручила Дмитру СОКУРЕНКУ.

Законники уважно спостерігали за ходом голосування.

АДВОКАТУРА (К)

Щодо кандидатів на посади в господарських судах члени ВРЮ інколи консультуються з головою Вищого господарського суду Віктором ТАТЬКОВИМ (праворуч).

ДОБІР

Суддівська готовність

Вища рада юстиції під час засідання 21 лютого була щедрою на «перепустки» до обителей Феміди. Всі претенденти, а таких нараховувалося 64, заручилися підтримкою колегіального органу. Хоча й не всі порадували відмінними рефератами, під час усної співбесіди їм удалося переконати Раду у своїй готовності одягнути мантію.

ФОТО: ОЛЕКСІЙ ЧЕРНИШЕВ

Членам конституційного органу довелося продовжувати добір без Сергія КІВАЛОВА, який був змушений залишити засідання.

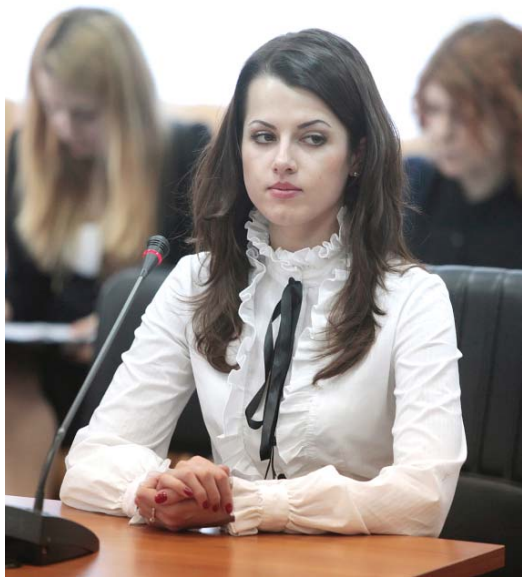

Претендентка на вакансію в Харківському окружному адмінсуді Ольга КОРОТКОВА вже задумалася над майбутніми справами.

Попри емоційне напруження, кандидати намагалися бути в доброму гуморі.

Претенденти на мантії ледве вмістилися в залі засідань ВРЮ.

ПРОЦЕС

Очікуваний вирок

Винесення вироку екс-міністрові внутрішніх справ Юрієві Луценку не принесло ніяких сюрпризів: велика кількість журналістів і соратників політика в залі суду, звична акція прихильників Юрія Віталійовича під стінами обителі Феміди. Не шокувало й рішення суду — 4 роки позбавлення волі з конфіскацією всього майна з позбавленням права займати певні посади протягом 3 років.

ФОТО: ІВАН СТЕЦЕНКО

Оголошення вироку зайняло кілька годин — судді читали по черзі.

Під час проголошення вироку Ю.ЛУЦЕНКО бадьорився — жартував з однопартійцями, спілкувався з дружиною, читав періодику. Проте іноді на його обличчі можна було помітити вираз приреченості.

Маскарад від фанів Ю.Луценка — Смерть на підтримку екс-міністра.

РЕКЛАМА

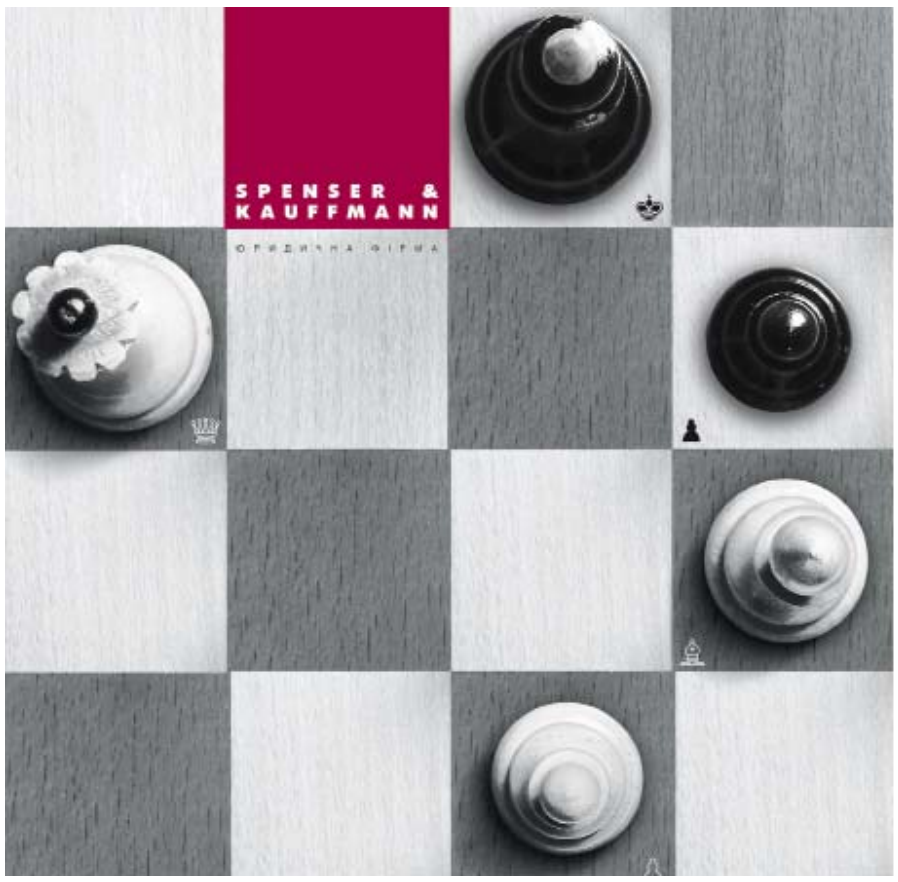

Білі починають і виграють

SPENSER & KAUFFMANN — ВАША ПЕРЕМОЖНА ПОЗИЦІЯ

Україна, 01021, м. Київ
Кловський узвіз, 7а, 13 поверх

Тел./Факс: +380 44 288-83-83

E-mail: office@sklaw.com.ua
www.sklaw.com.ua

РОЗДРІБ

«ЗіБ» — у продажу!

Запитуйте наш тижневик у ВСІХ кіосках «Союздруку».

Отже, якщо ви не встигаєте за своїми колегами першим ознайомитися зі свіжим номером «ЗіБ» або пропустили важливий матеріал у попередніх числах видання — звертайтеся до найближчого кіоску «Союздруку». Згідно з графіком наша газета має надходити в продаж уже в суботу.

Адреси окремих кіосків, де реалізується «Закон і Бізнес»:

- вул. Артема, 1—5
- вул. Велика Житомирська, 6
- вул. Володимирська, 18
- вул. Володимирська, 24
- вул. Мала Житомирська, 6
- вул. М. Заньковецької, 2
- вул. Інститутська, 10—12
- майдан Незалежності
- вул. Прорізна, 10
- вул. Солом'янська, 2а
- вул. Б. Хмельницького, 44
- вул. Хрещатик, 5
- вул. Хрещатик, 10
- ст. метро «Хрещатик»
- вул. Червоноармійська, 48
- вул. Червоноармійська, 49
- вул. Червоноармійська, 57
- вул. Червоноармійська, 73
- вул. Червоноармійська, 74/5
- вул. Шота Руставелі, 19

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Штраф за ризик

Водіям на залізничних переїздах слід бути уважними не лише з огляду на небезпеку зіткнутись із потягом, але й через підвищення штрафів за порушення при їх перетині.

Народні депутати підтримали в другому читанні і в цілому законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення адміністративної відповідальності за порушення правил руху через залізничні переїзди та перевезень пасажирів автомобільним транспортом»

Закон викладає в новій редакції ст.123 КпАП. Відповідно до нововведень майже всі порушення правил дорожнього руху на залізничному переїзді каратимуться штрафом від 20 до 25 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (340—425 грн.). Раніше ж санкція не перевищувала 15—20 неоподатковуваних мінімумів (255—340 грн.).

Значно серйознішу відповідальність законотворці встановили за в'їзд на залізничний переїзд, коли рух через нього заборонений. За новою редакцією ст.123 КпАП штраф за це становитиме від 50 до 70 неоподатковуваних мінімумів (850—1190 грн.) Також в разі такого порушення можливе оплатне вилучення транспортного засобу або позбавлення прав на строк від 6 місяців до року. До прийняття змін штраф за це становив лише 20—25 неоподатковуваних мінімумів (340—425 грн.).

Якщо ж аналогічне порушення скоїть водій, який надавав послуги з перевезення пасажирів або віз небезпечний вантаж, він втратить права щонайменше на 1, а можливо й на 3 роки.

ЗАХИСТ

«Звірячі» злочини

Нардепи пропонують скасувати адміністративну відповідальність за жорстоке поводження з тваринами. Знущання над братами нашими меншими стане злочином.

Стаття 89 Кодексу про адміністративні правопорушення передбачає відповідальність за жорстоке поводження з тваринами, їх мордування або вчинення інших дій, що призвели до їх мучення, каліцтва чи загибелі. Штраф за це становить від 9 до 21 неоподатковуваного мінімуму доходів громадян (153—357 грн.). Разом з тим відповідальність за знущання над тваринами встановлює і ст.299 Кримінального кодексу — штраф до 50 неоподатковуваних мінімумів (850 грн.) або арешт до 6 місяців.

За словами народного депутата Сергія Міщенка, ці норми створюють ситуацію, за якої особа за вчинення одного й того самого діяння одночасно може нести два різних види юридичної відповідальності. Тому нардеп пропонує залишити лише кримінальну, виключивши ст.89 із КпАП.

Крім цього, нардеп пропонує встановити, що знущання над твариною, яке призвело до її каліцтва чи загибелі, карається штрафом до 1000 неоподатковуваних мінімумів (17000 грн.) або обмеженням чи позбавленням волі на строк до 5 років.

САНКЦІЇ

Головні на маршруті

Автолюбителі більше не зможуть використовувати смуги для маршрутного транспорту як безкоштовні місця для паркування. Штраф за зупинку на них може становити понад 600 грн.

Верховна Рада ухвалила закон «Про внесення змін до статті 122 Кодексу України про адміністративні правопорушення». Відповідно до нього штраф за ненадання переваги в русі маршрутним транспортним засобам зросте з 25—30 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (425—510 грн.) до 30—40 (510—680 грн.). Тобто санкції будуть такими ж, як і за ненадання переваги автомобілям пожежників, міліції й «швидкої», які їдуть з увімкненими спецсигналами.

Такі ж штрафи народні обранці пропонують застосовувати й до водіїв, які зупиняються на смузі для маршрутного транспорту. У чинному ж законодавстві за це не передбачено жодних санкцій, і водії користуються цим, залишаючи автівки на виділених ділянках дороги.

Варто відзначити, що зараз спеціальних смуг не так вже й багато, але якщо автобуси й маршрутки зможуть їздити по них без перешкод, то з'явиться сенс створювати нові. А тоді й до появи швидкісного громадського транспорту недалеко.

ОБГОВОРЮЄМО ПРОЕКТ

По секрету всьому світу

Оперативні заходи, які регулювалися прихованими від сторонніх очей відомчими наказами, стають слідчими діями

ВАЛЕНТИН БОГУНОВ, *юрист*

Приховане спостереження, агентура, зняття інформації з каналів зв'язку, негласне проникнення в житло вже найближчим часом стануть доступними й для слідчого. Наскільки правомірне перенесення всього арсеналу негласних оперативно-розшукових заходів до Кримінального процесуального кодексу — спробуємо розібратися.

Європейський суд вирішив, що «немає ні можливості, ні необхідності намагатися визначити вичерпним чином поняття приватного життя».

Легалізація

Спори про доцільність і можливість безпосереднього задіювання негласних оперативно-розшукових заходів на користь кримінального судочинства фактично завершені. Учених-процесуалістів, котрі ще недавно обстоювали позицію про неприпустимість змішування ОРД та слідчої діяльності, поклали на обидві лопатки: ціла глава майбутнього КПК присвячена негласним слідчим діям, які, за своєю суттю, є не чим іншим, як оперативними заходами.

Якщо вивчити історію питання, то виявиться, що раніше оперативна діяльність і кримінальний процес були принципово різними за формою, порядком регулювання та способами застосування отриманих відомостей. Боже збав, щоб інформація про факт застосування спецтехніки відносно об'єкта оперативної розробки вийшла за межі кабінетів оперативників. Під час попереднього розслідування отримувана від них інформація використовувалася лише для визначення загального напряму руху кримінальної справи, побудови версій, вироблення тактики проведення окремих слідчих дій. Отримані дані не могли прямо використовуватись як докази.

Тому теоретики досить скептично поставилися до змін процесуального закону у 2001 році, зокрема до появи в ньому норм про зняття інформації з каналів зв'язку. Як оперативно-технічний захід може бути слідчою дією, якщо слідчий не виконує вимоги ч.2 ст.118 КПК про її особисте проведення? Тепер ось «літерні» заходи й агентура із цілком таємних інструкцій «перебираються» до КПК. Що ж буде?

Та нічого особливого. Запропонована в проекті нового КПК модель кримінального провадження, де відсутня стадія порушення кримінальної справи, а кримінальне переслідування людини (й, відповідно, перебіг розумних строків розслідування) починається з моменту повідомлення про підозру, цілком допускає певну уніфікацію форм здійснення ОРД та досудового слідства.

Більш того, забезпечення дотримання прав людини, а точніше правомірного їх обмеження, припускає необхідність деталізувати процедурні питання проведення негласних заходів на законодавчому рівні.

Критерії

По-перше, з формального боку згідно з ч.2 ст.19 Конституції органи державної влади, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Якщо проаналізувати закони «Про оперативно-розшукову діяльність» і «Про контррозвідувальну діяльність» з погляду їх відповідності вказаній нормі, то можна помітити, що дві з трьох указаних умов (зокрема для правомірного проведення негласних дій) — підстави й повноваження — там виписані (стст.6, 8 і стст.6, 7 відповідно).

Проте якість законодавчого регулювання способу проведення оперативно-технічних заходів залишається на вкрай недостатньому рівні. Хоча в ч.2 ст.8 закону про ОРД все ж таки містяться окремі елементи порядку (способу) проведення заходів, а саме: визначено суб'єкт подання до суду (керівник оперативного підрозділу або його заступник), встановлено необхідність повідомлення прокурора про ухвалене судом рішення (дозвіл чи відмову), а також закріплено обов'язок складати протокол за наслідками проведеного заходу.

У гл.21 проекту КПК в тридцяти статтях досить детально прописані види негласних слідчих (розшукових) дій, умови та процедура їх проведення, а також названі суб'єкти. Для порівняння: закон «Про оперативно-розшукову діяльність» складається всього з 14 статей. До речі, тепер у цьому законі при визначенні порядку реалізації повноважень, пов'язаних з проведенням негласних оперативних заходів, будуть посилання на КПК. Відповідні зміни передбачені п.3.12 розд.X «Прикінцеві положення» проекту.

По-друге, негласними заходами держава, по суті, втручається в приватне життя людини. Причому найнебезпечніше в цьому те, що людина позбавлена можливості захищатися, оскільки просто не знає про факт стеження. Наскільки виправдане таке втручання? У моральному плані питання вирішене однозначно, а ось в юридичному все не так просто.

Згідно з ч.1 ст.8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.

Проте при цьому жоден із зазначених елементів права не має подальшого роз'яснення. Європейський суд з прав людини також не дав їм точного визначення. Так, у питанні про приватне життя Суд дійшов висновку, що «поняття приватного життя є широким і не може бути визначене вичерпно» (рішення у справі «Костелло Робертс проти Сполученого Королівства», 1993 р.) і «немає ні можливості, ні необхідності намагатися визначити вичерпним чином поняття приватного життя» (рішення у справі «Німіц проти Німеччини», 1992 р.).

При виникненні питання Суд розглядає факт втручання в приватне життя людини в кожному окремому випадку на предмет відповідності вимогам, указаним у ч.2 ст.8 конвенції: органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права (тобто передбаченого ч.1 даної статті), за винятком випадків, коли таке втручання передбачене законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки, чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моральності, або захисту прав і свобод інших осіб.

Фактично ці ж умови правомірного обмеження права на приватне життя відображені в стст.30—32 Конституції, де гарантовано недоторканність житла, таємницю комунікацій і захист від утручання в особисте та сімейне життя. У цих нормах сформульовані такі принципові положення:

- право на приватне життя гарантується кожній людині незалежно від того, є вона громадянином України, іноземцем чи особою без громадянства;
- обмеження права можливе лише на підставі Конституції та законів;
- питання про необхідність і законність обмеження права людини в кожному конкретному випадку вирішує суд (принаймні в частині недоторканності житла, таємниці телефонних переговорів і кореспонденції);
- мета обмежень — запобігання злочину або встановлення істини під час розслідування кримінальної справи;
- необхідною умовою в окремих випадках є неможливість отримання інформації іншими способами, крім як шляхом обмеження права.

Наскільки відповідає цим критеріям проект КПК?

Перелік

Уперше в нашій історії на законодавчому рівні буде закріплено вичерпний перелік розшукових дій. До появи проекту про використовувані стосовно громадян заходи стеження можна було дізнатися тільки із секретних відомчих наказів і підручників з оперативно-розшукової діяльності. Тепер передбачено практично все — від стеження за місцезнаходженням мобільного телефону або територією до роботи з агентурою та вкорінення в злочинну організацію (див. таблицю). Кожна з розшукових дій виписана в окремій статті, де роз'яснюється її суть, описуються особливості організації її проведення. Загальні для всіх правила винесені за дужки.

Так, згідно з положенням гл.21 проекту негласні слідчі (розшукові) дії проводяться у випадках, якщо іншим способом отримати відомості про злочин і злочинця неможливо.

Рішення про проведення таких дій приймає слідчий, прокурор, а у випадках, пов'язаних з обмеженням конституційних прав громадян, — слідчий суддя. Причому останній може дозволити проведення заходів, лише якщо мова йде про тяжкі або особливо тяжкі злочини. У рішенні обов'язково вказується термін, який, за загальним правилом, не може перевищувати 6 місяців.

Безпосередньо проводити негласні дії має право як сам слідчий, так і вповноважені ним оперативні підрозділи правоохоронних органів.

Також у проекті виписана процедура подання й розгляду клопотання про надання дозволу слідчим суддею, зокрема перераховані відомості, які обов'язково повинні міститися в клопотаннях слідчого, ухвалах судді.

У виняткових випадках, пов'язаних з урятуванням життя людей та запобіганням здійснення тяжкого або особливо тяжкого злочину, проект допускає можливість почати проведення негласної слідчої (розшукової) дії до отримання дозволу суду. При цьому прокурор зобов'язаний невідкладно звернутися з відповідним клопотанням до слідчого судді та, якщо останній не дасть свого дозволу, то початий захід повинен бути негайно припинений, а отримана інформація — знищена (ст.250 проекту).

Схожі за змістом положення й нині передбачені ч.14 ст.9 закону «Про оперативно-розшукову діяльність». Проте з правового погляду їх обгрунтованість викликає сумніви.

Основний Закон дійсно допускає можливість обмеження конституційного права без рішення суду, проте це стосується тільки тимчасового порушення недоторканності житла (ст.30). Тобто, наприклад, на зняття інформації з каналів телекомунікацій це вже не поширюється. Крім цього, мета проведення заходу в Конституції виписана інакше: це «врятування життя людей та майна чи безпосереднє переслідування осіб, які підозрюються у вчиненні злочину».

Чи не стане це достатньою підставою, враховуючи відповідні рішення Конституційного Суду, для вилучення з матеріалів кримінальної справи майже всіх доказів, отриманих у позасудовому порядку?

Не позбавлена недоліків і процедура процесуального закріплення результатів проведення негласних дій.

Згідно з ст.252 проекту фіксація перебігу й результатів негласних слідчих (розшукових) дій повинна відповідати загальним правилам фіксації кримінального провадження. Допускається застосування технічних та інших засобів. Але при цьому прокуророві поставлено за обов'язок:

1) вжиття заходів до збереження отриманих у ході проведення негласних дій речей і документів, які він планує використовувати в кримінальному провадженні (ч.4 ст.252);

2) забезпечення невідкладного знищення тих відомостей, речей і документів, які він не визнає необхідними для подальшого проведення досудового розслідування (ч.1 ст.255).

Прокурор — це сторона обвинувачення. Які йому необхідні докази? Правильно, ті, що підтверджують провину підозрюваного. Враховуючи, що сторона захисту не знає і не може знати про факт проведення таких заходів, повнота досудового слідства згодом може бути поставлена під сумнів.

Гарантії

Як мовиться, попереджений — значить, озброєний. Саме тому, якщо людина знатиме про факт проведення відносно неї негласних дій та отримані результати, це стане важливою гарантією повноцінної реалізації нею права на справедливий судовий розгляд.

Чинні закони об'єктам оперативних заходів такої можливості не дають. Більш того, згідно з ст.37 закону «Про інформацію» державна таємниця, відомості про оперативну та слідчу роботу не підлягають обов'язковому наданню для ознайомлення за інформаційними запитами. Проте обов'язок установити механізм повідомлення осіб про факти обмеження їхніх прав у нашої держави є: на недосконалість українського законодавства в цьому питанні звернув увагу Європейський суд з прав людини.

У рішенні у справі «Волохи проти України» було встановлено порушення нашою державою стст.8 і 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Зокрема, Суд відзначив: «Не вбачається, що законодавство України забезпечує особу, відносно якої вживаються заходи спостереження, належними гарантіями захисту, оскільки законодавство не передбачає обов'язку повідомляти особу про заходи спостереження, застосовані стосовно неї».

Новий КПК повинен вирішити цю проблему. Відповідно до ст.253 особи, конституційні права яких були тимчасово обмежені в ході проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також підозрюваний, його захисник повинні бути письмово повідомлені про це прокурором або за його дорученням слідчим. Конкретний час повідомлення визначається з урахуванням наявності або відсутності погроз для досягнення мети досудового розслідування, суспільної безпеки, життя або здоров'я осіб, які причетні до проведення негласних дій. Відповідне повідомлення про факт і результати негласної дії повинні бути здійснені протягом 12 місяців після її припинення, але не пізніше звернення до суду з обвинувачувальним актом.

Таким чином. правоохоронцям, котрі сьогодні відчайдушно критикують проект КПК за ломку звичної системи, доведеться перебудовуватися. Часу на засвоєння цих та інших новел насправді не так уже й багато. Швидше за все, у березні проект ухвалять, і вже через півроку він набере чинності.

Види негласних слідчих (розшукових) дій відповідно до проекту КПК

Негласні дії	Статті
Аудіо-, відеоконтроль особи	260
Накладення арешту на кореспонденцію	261
Огляд і виїмка кореспонденції	262
Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж	263
Зняття інформації з електронних інформаційних систем	264
Обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи	267
Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу	268
Спостереження за особою, річчю або місцем	269
Аудіо-, відеоконтроль місця	270
Контроль за скоєнням злочину	271
Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації	272
Негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження	274
Використання конфіденційного співробітництва	275

СТРОКИ

Три місяці —на шкоду

ЛЕВ СЕМИШОЦЬКИЙ

Строк на звернення з позовом про стягнення компенсації та відшкодування моральної шкоди внаслідок затримки виплати зарплати починає обчислюватися з дня фактичного розрахунку. Такий висновок зробив Конституційний Суд у рішенні від 22.02.2012 №4-рп/2012.

По суті, у цій справі (суддя-доповідач — Михайло Запорожець) єдиний орган конституційної юрисдикції мав визначити, яка судова практика в даному питанні є правильною. Адже частина судів уважала, що обчислення цього процесуального строку не пов'язане із самим фактом розрахунку зі звільненим працівником. Інші, навпаки, були переконані, що дізнатися про порушення своїх прав можна, тільки отримавши останню виплату.

Аби розібратися, хто ж правий у цій ситуації, КС потурбував громадянин Володимир Стріхар. Він звернув увагу Суду на неоднозначну практику застосування положень ст.233 Кодексу законів про працю. Свого часу він подав до суду позов про стягнення з колишнього роботодавця виплати середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні та про відшкодування моральної шкоди. Однак у суді зауважили, що на момент звернення закінчився тримісячний строк, передбачений ст.233 КЗпП для вирішення трудового спору.

В.Стріхар вийшов з КС переможцем, щоправда, на цьому його боротьба з колишнім роботодавцем не припиняється.

Дійсно, цією нормою встановлено, що працівник може звернутись із заявою про вирішення трудового спору безпосередньо до суду не пізніше 3 місяців з моменту, коли дізнався або мав дізнатися про порушення свого права. Звернімо увагу, що це не стосується позовів про стягнення самої заробітної плати, для яких позовної давності не встановлено. Крім того, згідно з ст.117 КЗпП роботодавець має виплатити працівникові його середній заробіток за весь час затримки аж по день фактичного розрахунку, а ст.237[1] зобов'язує ще й відшкодувати завдану моральну шкоду.

Ключовим моментом для висновку КС стало визначення дати, коли працівник мав дізнатися про порушення його прав, передбачених стст.117 та 237[1] кодексу. Взагалі-то, роботодавець повинен не чекати судового вердикту, а самостійно обрахувати компенсацію за весь час затримки та узгодити розмір моральної шкоди. Тому в рішенні наголошено, що «працівник може визначити остаточний обсяг своїх вимог лише на момент припинення правопорушення», тобто при фактичному розрахунку в разі заборгованості.

Отже, після того, як підприємство провело остаточний, як воно вважало, розрахунок, причому незалежно від того — за рішенням суду чи з власної ініціативи, колишній працівник має час, аби висунути вимоги ще й про виплату компенсацій. Адже не виключено, що наявним буде і спір про суму такого відшкодування — як стосовно обчислення середньої зарплати, так і стосовно моральної шкоди. Із цього моменту виникає новий трудовий спір і, відповідно, починається облік процесуального строку для подання позову.

Причому, як випливає з рішення КС, у даному випадку норми стст.257, 258 Цивільного процесуального кодексу, які надають постраждалому більш тривалий час на роздуми, не застосовуються. Оскільки для трудових спорів строк позовної давності встановлений окремим законодавством.

Щоправда, сам В.Стріхар не відразу усвідомив, що КС став на його бік. Журналісти почули від нього: «Ранок покаже». Тобто чоловік ще має отримати та вивчити текст рішення, аби визначитися з подальшими діями.

Очевидно, що тепер він має звернутися до касаційної інстанції, яка скасує попередні рішення й зобов'яже місцевий суд прийняти його позов та розглянути по суті.

СУДОВИЙ ЗБІР

«Комунальні» знижки

У Верховній Раді пропонують звільнити підприємства ЖКГ від сплати судового збору, якщо вони домагаються виплати заборгованості.

За даними Держстату, заборгованість населення за спожиті житлово-комунальні послуги на початок 2012 року досягла майже 12 млрд грн. Водночас підприємства ЖКГ через свою збитковість не мають фінансової можливості вести активну роботу для стягнення цих коштів.

«Природно, що безкарність за несплату за спожиті житлово-комунальні послуги впливає на постійне збільшення заборгованості та подальший фінансовий занепад підприємств галузі», — охарактеризував нинішній стан справ народний депутат Сергій Майборода. Крім цього, за словами нардепа, через неплатників страждають інші споживачі, котрі не отримують послуги належної якості. Природно, що після цього бажання вчасно оплачувати надані послуги зникає і в них, а загальна заборгованість продовжує збільшуватись.

Спростити доступ комунальників до суду С.Майборода намагається проектом «Про внесення зміни до статті 5 Закону України «Про судовий збір» (№10098). Народний обранець пропонує доповнити перелік пільгових категорій зі сплати судового збору позивачами, що подають позови та заяви про видачу наказу щодо стягнення заборгованості з оплати житлово-комунальних послуг.

НОВАЦІЇ

Відповідальне банкрутство

Арбітражного керуючого прирівняли до посадової особи підприємства-боржника

ОЛЕНА ФОМІНА,
старший юрист
ТОВ «ЮК «Нобілі»

Законодавець вирішив змінити статус арбітражних керуючих, разом з тим прописавши нові вимоги до них і гарантії їх незалежності. У той же час деякі норми в експертів викликають настороженість.

Професійне зростання

«Всі професії потрібні, всі професії важливі», — згадуються рядки дитячого вірша. Попри те що арбітражний керуючий є ключовою фігурою на всіх стадіях процедури банкрутства й такий необхідний в умовах світової фінансової кризи, його правовий статус і суть професії відомі далеко не кожному.

Загальним терміном «арбітражний керуючий» позначають трьох антикризових фахівців: розпорядника майна, керуючого санацією та ліквідатора, котрі здійснюють повноваження в судових процедурах, застосовуваних до боржника. Доля підприємства-боржника й можливість задоволення вимог кредиторів безпосередньо залежать від діяльності арбітражного керуючого, його знань і досвіду.

Виділення на законодавчому рівні нової професії — професії арбітражного керуючого — пов'язане з ухваленням у грудні 2011 р. нової редакції закону «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Відповідно до цього правового акта змінений статус арбітражного керуючого, який замість суб'єкта підприємницької діяльності став суб'єктом незалежної професійної діяльності.

Нові стандарти

Які ж зміни несе новий закон? Арбітражний керуючий прирівняний до посадової особи підприємства-боржника з моменту призначення судом і до припинення повноважень. Залишається сподіватися, що ця норма підвищить відповідальність арбітражних керуючих при веденні справи, а не стане важелем впливу на них з боку правоохоронних органів.

Також законодавець змінив ліцензування діяльності арбітражних керуючих, прописавши порядок отримання статусу арбітражного керуючого, аналогічний порядку отримання права на адвокатську або нотаріальну діяльність: проходження стажування й навчання протягом 6 місяців, складання кваліфікаційного іспиту й отримання свідоцтва на право займатися відповідною діяльністю, яке видається на безстроковій основі. Передбачені також такі вимоги до арбітражних керуючих, як наявність стажу роботи за фахом не менше 3 років або 1 року на керівній посаді та знання державної мови.

Крім того, відповідно до закону керуючий повинен мати посвідчення і печатку, порядок використання яких визначається органом з питань банкрутства.

Варто відзначити, що законом установлені гарантії незалежності арбітражних керуючих: необхідно повідомити орган з питань банкрутства про затримання арбітражного керуючого або порушення стосовно нього кримінальної справи, виїмка документів у арбітражного керуючого можлива тільки за рішенням суду.

Обмежена праця

Законодавчо визначені вимоги до помічника арбітражного керуючого: українське громадянство, повна вища юридична або економічна освіта й володіння державною мовою. Стаж роботи помічником прирівнюється до строку стажування. Варто звернути увагу на заборону помічникові арбітражного керуючого здійснювати підприємницьку (посередницьку) або адвокатську діяльність, обіймати посади в органах державної влади або місцевого самоврядування, а також виконувати іншу оплачувану роботу, крім викладацької, наукової та творчої діяльності. Хоча закон не містить відповідної заборони щодо арбітражного керуючого, питання про те, чи має він право займатися адвокатською та підприємницькою діяльністю, активно обговорюється.

Закон передбачає і порядок притягнення арбітражних керуючих до дисциплінарної відповідальності, і два види дисциплінарних стягнень: попередження й позбавлення права на цю діяльність.

Звертає на себе увагу норма, згідно з якою заборонено діяльність арбітражного керуючого без укладення договору страхування професійних ризиків, мінімальний розмір страхової суми за яким становить 300 мінімальних заробітних плат (на сьогодні — 32190 тис. грн.).

Розмір грошової винагороди за здійснення повноважень арбітражного керуючого залежить від виду судової процедури, яка застосовується до боржника. Так, за здійснення повноважень розпорядника майна розмір винагороди становить не менше 2 і не більше 5 мінімальних заробітних плат (2146—5365 грн.). Винагорода за здійснення повноважень ліквідатора й керуючого санацією складається з основної та додаткової. Розмір основної винагороди не може перевищувати 10 мінімальних заробітних плат (10730 грн.), а розмір додаткової визначається в процентному співвідношенні від розміру стягнутих на користь боржника активів і розміру погашених вимог конкурсних кредиторів.

Закон передбачає створення саморегульованої організації арбітражних керуючих, однією з функцій якої буде контроль за дотриманням вимог законодавства про банкрутство її членами.

Хочеться вірити, що прийнятий закон не тільки стане правовою основою для формування професійного співтовариства арбітражних керуючих, а й значно підвищить престиж професії. Сьогоднішні реалії такі, що діяльність арбітражного керуючого часто поєднується з адвокатською, юридичною або бухгалтерською, оскільки не дає фахівцеві можливості реалізувати себе сповна й не є достатнім джерелом доходу.

Сучасне суспільство потребує висококласних фахівців антикризового управління, здатних забезпечити нормальне функціонування механізму фінансового оздоровлення й банкрутства в нашій країні.

ІНІЦІАТИВИ

Дітей міняють на податки

ВР планує боротися за народжуваність фінансовими санкціями

ОЛЕКСІЙ ПИСАРЕВ

Вдарити по кишенях тих українців, які не мають дітей, вирішили у Верховній Раді. Таким громадянам доведеться сплачувати додаткові 2% податків. Разом з тим багатодітні сім'ї отримають пільги.

Пішли в мінус

У тому, що бездітні мають платити більше податків, переконані народні депутати Ярослав Сухий (Партія регіонів) і Катерина Лук'янова (блок «НУНС»), які подали до парламенту проект «Про внесення змін до статті 167 Податкового кодексу України щодо перегляду ставки податку на доходи фізичних осіб» (№10112).

У пояснювальній записці народні обранці відзначають, що населення нашої держави катастрофічно скорочується й за темпами вимирання Україна входить до першого десятка країн світу. Невтішні й дані Державного комітету статистики — на 1 грудня 2011 р. країна мала 45,778 млн громадян, а у 2009-му — 46,143 млн. Таким чином, лише за 2 останні роки населення скоротилося на 365 тис. Про телевізійний слоган «Нас 52 мільйони» за таких умов краще взагалі не згадувати.

Природно, що держава намагається зупинити процес вимирання нації. Зокрема, після народження першої дитини передбачається матеріальна допомога в розмірі 26,79 тис. грн., 53,58 тис. — другої і 107,16 тис. — третьої та кожної наступної. Також існує ряд пільг для багатодітних сімей, зокрема, знижка на оплату комунальних послуг, путівки на відпочинок, позачергове встановлення телефонів тощо.

Проте, як показує динаміка скорочення населення, цього недостатньо. Створювати багатодітні родини українці не поспішають. Тому нардепи вирішили додати ще один стимул для народження дітей — податковий.

Відповідно до проекту Я.Сухого й К.Лук'янової всі, хто має трьох і більше дітей, платитимуть податок з доходів фізичних осіб у розмірі 10%. На сьогодні ж ця ставка становить 15% для тих, хто отримує щомісячний прибуток менше 10 мінімальних заробітних плат (10730 грн.) і 17%, якщо прибутки перевищують цю суму.

Ще більші податкові знижки мають отримати батьки п'ятьох і більше дітей. Для них ставка становитиме тільки 5%.

Можливо, проект запам'ятався б лише як чергова соціальна ініціатива, яку довго обговорювали у високих кабінетах, підраховували, чи витримає бюджет держава, й урешті-решт дали документу життя. Оскільки влада готова виплачувати допомогу при народженні, то могла б піти і на цю поступку. Однак нардепи вирішили не обмежуватися пряником, а скористатись і батогом.

Своє вже відгуляли

«30 років — це той вік, до якого в людини є час здобути освіту, зробити кар'єру, створити сім'ю та спробувати народити дитину», — вважає К.Лук'янова. Якщо ж по досягненні цього віку в людини й досі немає хоча б однієї дитини, з неї слід стягувати більше податків, переконана нардеп. Відповідно до проекту ставка прибуткового податку підійметься до 17%.

Здавалося б, додаткові 2% — не так уже й багато. Наприклад, при зарплаті 2700 грн. (за даними Держкомстату, саме таким був її усереднений показник у січні) доведеться заплатити на 54 грн. більше. Очевидно, це не та сума, втрата якої змусить молодих людей терміново заводити дітей.

Та, незважаючи на це, законопроект почали активно критикувати як експерти, так і рядові українці. Невдоволення викликав сам факт втручання нардепів у особисте життя. Крім цього, багато хто вказував на відсутність у молодих людей власного житла й ефективних державних програм для його отримання, а це одна з головних причин, яка не дозволяє народжувати дітей.

«Зміцнювати українську сім'ю та збільшувати народжуваність треба прогнозованою й ефективною соціально-економічною політикою, яка передбачає робочі місця та гідну зарплату для молодих людей, упевненість у завтрашньому дні», — прокоментував ініціативу своїх колег заступник Голови ВР Микола Томенко.

Якщо поглянути на світову практику, то податкові знижки для багатодітних сімей — справа цілком звична. Зокрема, вони передбачені у Франції. Разом з тим практика підвищення податків для бездітних у цивілізованих країнах не використовується. Натомість вона була започаткована 1941 р. в СРСР. Підвищені податки до холостяків запроваджував також диктатор Беніто Муссоліні в Італії.

Серед недоліків законопроекту експерти відзначають також те, що податкові знижки за дітей громадяни отримуватимуть незалежно від своїх доходів. Тому багатії, які обзавелися п'ятьма й більше дітьми, зможуть економити кошти завдяки своїм нащадкам.

Слід звернути увагу й на те, що чимало сімейних пар не можуть завести дітей через безпліддя. Держава ж вирішувати цю проблему своїм коштом не поспішає. Отже, стягувати додаткові податки за таких умов некоректно, про що автори документа не подумали. Уникнути додаткових стягнень за бездітність відповідно до проекту зможуть лише інваліди I, II і III груп. За таких умов ініціативи, спрямовані на підвищення податків, нагадують радше не боротьбу за народжуваність, а латання дірок у бюджеті.

ПЕРЕЛІК

Що шукати в реєстрі

Рада суддів України
Рішення

17 лютого 2012 року м.Київ №4

<...>Рада суддів України

ВИРІШИЛА:

<...>2. Затвердити Перелік судових рішень судів загальної юрисдикції, що підлягають включенню до Єдиного державного реєстру судових рішень, погоджений Державною судовою адміністрацією 17.02.2012 (Додаток 1).
3. Доручити Державній судовій адміністрації направити судам загальної юрисдикції для використання в роботі Перелік судових рішень судів загальної юрисдикції, що підлягають включенню до Єдиного державного реєстру судових рішень.

Голова Ради суддів України
Я.РОМАНЮК

Перелік судових рішень судів загальної юрисдикції, що підлягають включенню до Єдиного державного реєстру судових рішень

До Єдиного державного реєстру судових рішень включаються судові рішення, постановлені в порядку кримінального, цивільного, господарського та адміністративного судочинства:
— ухвали судів усіх інстанцій про відкриття (порушення) або відмову у відкритті (порушення) провадження у справі;
— ухвали судів, які можуть бути оскаржені окремо від постановлених за результатами розгляду справи рішень, вироків, ухвал, постанов у випадках та порядку, визначеному процесуальним законом та законом «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»;
— ухвали про забезпечення позову, заміни виду забезпечення позову або скасування заходів забезпечення позову, зупинення виконання судового рішення;
— судові накази, що видаються судом в порядку наказного провадження, заочні рішення;
— постанови, рішення, вироки судів, крім постанов про надання дозволів на проведення окремих слідчих дій або оперативно-розшукових заходів;
— судові рішення, постановлені за результатами перегляду рішень, вироків, ухвал, постанов;
— ухвали, постановлені за наслідками розгляду заяв щодо рішень третейських судів.
До Єдиного державного реєстру судових рішень також включаються постанови у справах про порушення митних правил та у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення корупційних діянь.

ПЕРСПЕКТИВИ

Як злетіти і не впасти

Фахівці прогнозують період стагнації на ринку юридичних послуг

ЛІНА ШВИДКА

На форумі, організованому за сприяння Асоціації правників України, було обговорено перспективи ринку юридичних послуг, розглянуто ноу-хау провідних фірм та відкрито секрети успіху.

Більш ніж 160 адвокатів, юристів, суддів, нотаріусів, працівників юридичних фірм зібралися для аналізу розвитку ринку юридичних послуг у поточному році. Відкрив захід президент АПУ Валентин Загарія, який у вітальному слові зазначив, що форум перетворюється не просто в подію для ринку України, а й стає подією ринку СНД. «Нам дуже приємно, що збираємо таку аудиторію, адже теми, які зачіпаємо, цікавлять ринок. Важливо, що сам форум стає майданчиком для спілкування, аби колеги з різних країн обмінювалися думками», — наголосив В.Загарія.

Юридична сфера на тлі позитивних аспектів має й проблеми. Зокрема, партнер «Baker & McKetzie — CIS» Сергій Піонтковський зауважив, що реалії політичного життя впливають на юридичну сферу, а економічний стан країни зумовлює нестабільність ринку. Це не є позитивним чинником, адже рівень доходів юрфірм залишається на звичайному рівні, а витрати продовжують зростати. Як наслідок, знижується загальний прибуток компаній.

В.Загарія відзначив, що форум — новий майданчик для спілкування юристів з різних країн.

Старший партнер ЮФ «Астерс» Армен Хачатурян однією з негативних тенденцій на ринку вважає поширення корупції. Також істотним недоліком він назвав зміну вимог клієнтів, що змушує деяких юристів надавати послуги безкоштовно. Крім того, юридичну сферу турбують переходи партнерів до інших фірм, зменшення кількості великих проектів та низькі показники економічного зростання в юридичних фірмах. Звичайно ж, останнє є наслідком зменшення коштів, виділених клієнтами на юридичні послуги. Для розвитку правової сфери він пропонує кілька важливих ідей: розширення окремих видів спеціалізації, збільшення перспектив фірми за рахунок відкриття нових офісів, перехід до нової юридичної практики, коли адвокат стає ближчим до клієнта та його сім'ї.

Велику роль для українського ринку юридичних послуг відіграє регіональний аспект. Адже тенденції розвитку окремого міста впливають на ту чи іншу юридичну практику в ньому. Так, керуючий партнер «Юрлайн» Володимир Зубар з Одеси зауважив, що сьогодні на ринку дедалі більше проявляється той чи інший вид спеціалізації, характерний для певного регіону, якот: морське право, виноробна справа. Юрист зосередив увагу на тому, що для вирішення проблеми зв'язку між юридичним відділом і клієнтами потрібно враховувати тенденції розвитку окремих міст, що часто формують досить специфічний ринок з великою кількістю іноземних партнерів.

Під час свого виступу партнер ЮФ «Мгалоблішвілі Кіпіані Дзидзигурі» Віктор Кіпіані розповів про особливості грузинського ринку, зокрема про наміри створити в юридичній сфері об'єднання південнокавказьких країн. Згодом у Тбілісі проходитиме подібний форум адвокатів, куди представників від України запросили вперше. В.Кіпіані підкреслив, що для Грузії є дуже цікавим український ринок з його контактами, розвитком і перспективами.

Підбиваючи підсумки першої сесії форуму, його учасники висловили певні прогнози на 2012 рік. Більшість представників, орієнтуючись на економічний стан, прогнозували період стагнації на ринку юридичних послуг або лише невелике зростання з імовірним злиттям деяких компаній. Проте великі сподівання покладаються на зміни, внесені до Кримінально-процесуального кодексу та закону «Про адвокатуру».

ТОЧКА ЗОРУ

Ринкові труднощі

Які найгостріші проблеми сьогодні спостерігаються на вітчизняному ринку юридичних послуг, як молодому поколінню юристів успішно реалізувати себе, а також з якими труднощами доводиться стикатися грузинським колегам — «ЗіБ» з'ясовував у фахівців.

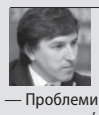

ВОЛОДИМИР ЗУБАР,
керуючий партнер ЮФ «Юрлайн»:

— Проблеми на юридичному ринку, на мій погляд, пов'язані насамперед з політичною ситуацією в країні. Крім того, негативно впливає корупція, й, очевидно, дається взнаки фінансова криза. Як викладач юридичної академії, не приховую від студентів, що через кілька років їм доведеться вийти на ринок, де їх не чекають. Утім, якщо вони правильно визначать пріоритети, то в них є шанс досягти успіху.

ЄВГЕН СОЛОДКО,
старший партнер АО «АГ «Солодко та партнери»:

— Серед проблем я би виділив низьку підготовку кадрів, постійну нестабільність у взаємовідносинах з державою та тотальну корупцію, яка сьогодні є найголовнішою загрозою на ринку юридичних послуг. Особисто мені подобається англійський юридичний ринок. Це ринок традиційний, там поважають фахівців та закон.
Що стосується молодих юристів, то вони хочуть усе й одразу. Але для того, щоб успішно працювати на юридичному ринку, потрібний досвід, який приходить із часом.

АРМЕН ХАЧАТУРЯН,
старший партнер ЮФ «Астерс»:

— Відсутність єдиної професійної організації, яка б представляла інтереси всіх юристів, призводить до того, що ринок юрпослуг не розвивається такими темпами і так якісно, як міг би, якби вона була. Ще одна проблема стосується менеджменту юридичних фірм. Як зробити так, щоб прибутковість задовольняла інтереси партнерів і юристів, щоб вони не дивилися на сторону?
Для молодого покоління юристів головне — не отримати роботу в хорошому місці, а диплом. І це буде проблемою для тих вузів, які торгують освітою.

ВІКТОР КІПІАНІ,
партнер ЮФ «Мгалоблішвілі Кіпіані Дзидзигурі»:

— Перша проблема, з якою стикаються юристи в Грузії, пов'язана із загальноекономічним чинником, тобто тим, наскільки значні розміри економічного зростання для того, щоб юридичний ринок відчував себе комфортно. Друга проблема стосується питання професійної етики: наскільки мораль може співіснувати з успішною юридичною діяльністю. І третій момент — це, напевно, необхідність більшої регіоналізації, зміцнення, щоб стати солоднішим, значущим гравцем.

Записали
ЛІНА МАЛІНОВА,
АНІ ГАЛУК

АДВОКАТУРА

Небезпечна професія

Грузинські захисники хочуть оголосити Саакашвілі персоною нон грата

ТЕТЯНА САДИЧЕНКО

Глава Асоціації адвокатів Грузії Заза Хатіашвілі відвідав Київ не з найприємнішого приводу: за словами юриста, адвокатський корпус країни перебуває на межі катастрофи. По допомогу у вирішенні проблеми З.Хатіашвілі вирішив звернутися до українських і європейських колег.

З.Хатіашвілі стверджує: влада переслідує його та його колег.

Як стверджує глава ААГ, головним його завданням є захист адвокатів від «режиму Саакашвілі». З цією метою З.Хатіашвілі вже не раз звертався в Міжнародну обсерваторію адвокатів. Як наголошувалось у двох доповідях останньої, грузинські захисники здійснюють свою діяльність під страхом насильства. Ознайомившись із ситуацією на місці, цей факт підтвердив комісар Ради Європи з прав людини Томас Хаммарберг.

Утім, за словами голови ААГ, ці документи ніяк не вплинули на ситуацію з переслідуванням представників адвокатського корпусу країни: «Влада продовжує вершити правове свавілля й залякувати тих захисників, котрі все ще готові відстоювати права своїх клієнтів».

З.Хатіашвілі відзначив, що за останні сім років обвинувальні вироки було ухвалено 130 грузинським адвокатам, тоді як за період існування Радянського Союзу до кримінальної відповідальності в Грузинській РСР було притягнуто близько 70—80 правозахисників.

А почалося все, на думку глави асоціації, з того, що держава в особі президента Михайла Саакашвілі «образилася» на адвокатів за те, що вони зганьбили репутацію країни в Європі. «Ми вигравали процеси проти держави в Європейському суді з прав людини, доводячи, що режим Саакашвілі — недемократичний», — відзначив він.

Тепер же, як стверджує глава ААГ, силові структури все частіше посвоєму «розбираються» з адвокатами, які зафіксували факти побиття представниками поліції громадян. «У грузинських в'язницях постійно катують ув'язнених, — також заявляє З.Хатіашвілі. — А коли адвокат дізнається, що його підзахисного побили, він прагне винести докази, але з ними його з в'язниці не випускають і навіть можуть заарештувати».

Більше того, переслідує влада й безпосередньо доповідача. «Коли мене обирали главою ААГ, адвокатів заарештовували, щоб вони не голосували, — згадує З.Хатіашвілі. — Мені пропонували €1 млн, щоб я відмовився від посади, погрожували, погрожують і зараз».

Проте здаватися глава ААГ не збирається. Після Києва він планує відвідати Брюссель і попросити європейських колег «допомогти по-справжньому». «Доповідей недостатньо! — підкреслює адвокат. — Потрібно перейти до жорсткіших заходів». У Європі правозахисник вимагатиме прийняти резолюцію щодо Грузії. Одна з умов — оголосити М. Саакашвілі персоною нон грата.

До України ж З.Хатіашвілі прибув по допомогу й за порадою колег. Вітчизняні адвокати запропонували відразу кілька варіантів співпраці, один з яких, правда, тут же «відпав». Ідея запрошувати як захисників наших адвокатів виявилася нездійсненною, оскільки, повідомив глава ААГ, недавно з процесуального кодексу була видалена норма, що передбачає можливість співпраці із зарубіжними колегами. «Це трапилося після того, як запрошений американський адвокат розкритикував існуючий режим», — додав З.Хатіашвілі.

Вислухавши аргументи колеги, українські правозахисники запропонували все-таки працювати спільно, але в консультативному режимі, «хай не територіально, хай просто висловлювати думку». І у свою чергу попросили З.Хатіашвілі висловити свою думку і про новий Кримінальний процесуальний кодекс України.

Також вітчизняні адвокати запропонували написати листа М.Саакашвілі, викликати його на діалог і дізнатися точку зору «іншої сторони» (як заведено в юристів), а також надіслати в держдепартамент США лист з проханням відповісти на питання: «Що відбувається у вашому кавказькому відділенні?!»

Поки що грузинські правозахисники продовжують відстоювати права своїх клієнтів в обстановці, наближеній до бойової. «Коли адвокат захищає когось, він постійно чекає, що його або заарештують, або битимуть, — стверджує З.Хатіашвілі. — Але вони продовжують захищати людей, вони проявляють героїзм».

ПЛЕНУМ

Підсумки з нагальними завданнями

ВСС готуватиме пропозиції щодо удосконалення процесуального законодавства

Пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ
Постанова

10 лютого 2012 року *№1*

Про стан здійснення правосуддя Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ у 2011 році та завдання на 2012 рік

Заслухавши та обговоривши інформацію Голови та заступників Голови Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ про стан здійснення правосуддя Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ у 2011 році та завдання на 2012 рік, пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ відзначає, що упродовж зазначеного періоду робота вказаного суду із забезпечення належного рівня здійснення правосуддя, захисту прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права здійснювалася на належному рівні.

У 2011 році на розгляді суддів судової палати у цивільних справах перебувало 71 048 касаційних скарг, справ та заяв, що розглядаються в порядку цивільного судочинства (у цьому році надійшло 67 643). Середньомісячне надходження на кожного фактично працюючого суддю становило 116 касаційних скарг, справ та заяв. Розглянуто 66 438 справ і матеріалів, що становить 93,5%.

Якість ухвалених місцевими та апеляційними судами судових рішень викликає занепокоєння, оскільки кількість скасованих судових рішень від числа переглянутих судом касаційної інстанції становить більше 70%. Так, найбільше скасовано судових рішень (від числа переглянутих судом касаційної інстанції), ухвалених у порядку цивільного судочинства судами м. Севастополя — 95,7%, Львівської області — 95,6%, Кіровоградської області — 94,2%, Полтавської області — 94,1%, Вінницької області — 93,7%, Запорізької області — 93,1%, Волинської області — 93%, Херсонської області — 90,6%.

У 2011 році на розгляді суддів судової палати у кримінальних справах перебувало 18 697 касаційних скарг, кримінальних справ та заяв (у цьому році надійшло 18 204), розглянуто 18 237 справ, скарг і заяв, що становить 97,5%. Середньомісячне надходження на кожного фактично працюючого суддю становило 43,6 скарг, справ і заяв.

Найбільше скасовано судових рішень (від числа переглянутих у касаційній інстанції), ухвалених у порядку кримінального судочинства, судами Івано-Франківської області — 43,5%, Вінницької та Черкаської областей — 40%, Львівської області — 39,4%.

У 2011 році Верховний Суд України, переглянувши судові рішення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, скасував 24 судових рішення у цивільних справах, що становить 1% від загальної кількості оскаржених, та скасував 6 судових рішень у кримінальних справах, що становить 3% від загальної кількості оскаржених.

Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ вживається недостатньо заходів щодо забезпечення однакового та правильного застосування чинного законодавства судами цивільної і кримінальної юрисдикції, надання їм методичної допомоги.

Підвищеної уваги Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ потребує робота з розробки та опрацювання проектів законодавчих та інших нормативно-правових актів, спрямованих на вдосконалення цивільного і кримінального судочинства, судоустрою, статусу суддів.

Пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

ПОСТАНОВЛЯЄ:

1. Інформацію Голови та заступників Голови Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ про стан здійснення правосуддя Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ у 2011 році та завдання на 2012 рік взяти до відома.

2. Головам місцевих і апеляційних судів цивільної та кримінальної юрисдикції:

— звернути особливу увагу на якість роботи суддів зі здійснення правосуддя, забезпечивши дотримання закріплених Конституцією та законами України основоположних засад судочинства;

— постійно контролювати додержання процесуальних норм при розгляді справ;

— місцевим судам проаналізувати причини помилок, які допускають судді при відправленні правосуддя, та обговорити ці питання на зборах суддів;

— апеляційним судам вивчити причини скасування та зміни судових рішень місцевих і апеляційних судів, обговорювати питання практики застосування законодавства на нарадах суддів, семінарах.

3. Вищому спеціалізованому суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ:

— узагальнити причини скасування Верховним Судом України судових рішень Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у 2011 році та вжити заходів щодо усунення таких причин;

— визначити категорії справ, які потребують як проведення узагальнення судової практики, так і підготовки відповідних роз'яснень постанов пленуму щодо застосування судами відповідного законодавства для забезпечення єдності судової практики;

— продовжити практику надання методичної та практичної допомоги судам нижчого рівня з робочими виїздами на місця;

— організувати підготовку пропозицій щодо внесення змін до чинного законодавства України, особливо стосовно удосконалення процесуального законодавства;

— активізувати роботу Науково-консультативної ради Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ шляхом залучення її членів до вивчення та наукового аналізу й узагальнення судової практики, даних судової статистики з метою підготовки проектів постанов пленуму з питань застосування судами цивільної і кримінальної юрисдикції законодавства під час розгляду справ, підготовка яких потребує наукового забезпечення;

— розробити заходи, спрямовані на формування позитивного іміджу суду у суспільстві шляхом висвітлення діяльності судів цивільної і кримінальної юрисдикції у засобах масової інформації, участі у семінарах, конференціях, круглих столах тощо.

4. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на секретаря пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Якість ухвалених місцевими та апеляційними судами рішень викликає занепокоєння, оскільки суд касаційної інстанції скасовує понад 70% переглянутих ним рішень

Голова Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ
Л.ФЕСЕНКО

Секретар пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ
Д.ЛУСПЕНИК

СУДОВИЙ ЗБІР

Владні дії в матеріальному вимірі

Позовами майнового характеру є вимоги визнати протиправними рішення про визначення грошових зобов'язань платників податків, стягнення штрафних санкцій тощо

Вищий адміністративний суд України
Лист

18 січня 2012 року *№165/11/13-12*

Щодо адміністративних позовів майнового характеру

Головам апеляційних адміністративних судів

У зв'язку з надходженням до Вищого адміністративного суду звернень адміністративних судів про надання роз'яснення щодо застосування пп.1 п.3 ч.2 ст.4 закону «Про судовий збір» повідомляється таке.

Відповідно до зазначеної норми за подання до адміністративного суду адміністративного позову майнового характеру встановлюється ставка судового збору в розмірі 1% розміру майнових вимог, але не менше 0,1 розміру мінімальної заробітної плати та не більше 2 розмірів мінімальних заробітних плат.

При визначенні характеру адміністративного позову як майнового судам необхідно враховувати таке.

Відповідно до п.1 ч.2 ст.17 Кодексу адміністративного судочинства юрисдикція адміністративних судів поширюється на публічно-правові спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності.

Окремі рішення, прийняті суб'єктом владних повноважень, можуть породжувати підстави для змін майнового стану фізичної чи юридичної особи.

Зокрема, реалізація таких рішень може призводити до зменшення або збільшення майна особи. Відповідно оскарження такого рішення спрямоване на захист порушеного права у публічно-правових відносинах з метою збереження належного особі майна.

Зі змісту рішення Європейського суду з прав людини від 14.10.2010 у справі «Щокін проти України» вбачається, що збільшення податковим органом зобов'язань особи з податку є втручанням до його майнових прав.

Отже, за практикою Європейського суду з прав людини вимога про визнання протиправним рішення суб'єкта владних повноважень, яке впливає на склад майна позивача, у тому числі шляхом безпідставного стягнення податків, зборів, штрафних санкцій тощо, є майновою.

З огляду на викладене адміністративними позовами майнового характеру є вимоги щодо протиправності рішень про визначення грошових зобов'язань платників податків, про зменшення суми бюджетного відшкодування з податку на додану вартість, про стягнення адміністративно-господарських та інших штрафних санкцій тощо.

Таким чином, звернені до суду вимоги про скасування рішення відповідача — суб'єкта владних повноважень, безпосереднім наслідком яких є зміна складу майна позивача, є майновими.

Цей лист пропонуємо довести до відома суддів місцевих та апеляційних адміністративних судів.

Голова суду
І.ТЕМКІЖЕВ

ДОГОВОРИ

Форма суті не змінює

Електронний перевізний документ та його паперова версія мають однакову юридичну силу

Вищий господарський суд України
Інформаційний лист

27 лютого 2012 року *№01-06/223/2012*

Про електронні перевізні документи

У зв'язку з переходом 1.01.2012 Державної адміністрації залізничного транспорту «Укрзалізниця» та залізниць України з паперового на електронне оформлення документів під час перевезення вантажів залізничним транспортом у внутрішньому сполученні вважаємо за необхідне звернути увагу на таке.

Відповідно до ст.307 ГК, приписи якої кореспондуються зі ст.909 ЦК, договір перевезення вантажу укладається в письмовій формі. Укладання договору перевезення вантажу підтверджується складенням перевізного документа (транспортної накладної, коносамента тощо) відповідно до вимог законодавства.

За приписом абз.2 ч.1 ст.207 ЦК, правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо воля сторін виражена за допомогою телетайпного, електронного або іншого технічного засобу зв'язку. Використання при вчиненні правочинів, зокрема, електронно-числового підпису допускається у випадках, встановлених законом, іншими актами цивільного законодавства, або за письмовою згодою сторін, у якій мають міститися зразки відповідного аналога їхніх власноручних підписів (ч.3 цієї ж статті).

Статтею 5 закону «Про електронні документи та електронний документообіг» передбачено, що електронний документ — це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа.

Електронний документ може бути створений, переданий, збережений і перетворений електронними засобами у візуальну форму. Візуальною формою подання електронного документа є відображення даних, які він містить, електронними засобами або на папері у формі, придатній для сприйняття його змісту людиною.

Відповідно до ст.8 закону юридична сила електронного документа не може бути заперечена виключно через те, що він має електронну форму. Допустимість електронного документа як доказу не може заперечуватись виключно на підставі того, що він має електронну форму.

Правилами оформлення перевізних документів, затвердженими наказом Міністерства транспорту від 21.11.2000 №644 (в редакції наказу Міністерства інфраструктури від 8.06.2011 №138, зареєстрованого в Міністерстві юстиції 24.06.2011 за №765/19503), передбачено, що накладна може оформлятися і надаватися в електронному вигляді (із накладенням електронного цифрового підпису). Порядок здійснення електронного документообігу під час перевезення вантажів залізничним транспортом у внутрішньому сполученні регламентується додатком до договору про організацію перевезень вантажів і проведення розрахунків за перевезення та надані залізницею послуги.

Електронний перевізний документ та його паперова версія мають однакову юридичну силу.

Пунктом 1.2 названих Правил визначено, що для підтвердження приймання вантажу до перевезення один примірник накладної в паперовому вигляді з присвоєним їй номером і датою приймання вантажу надається відправнику. Порядок підтвердження приймання вантажу до перевезення за електронною накладною (із накладенням електронного цифрового підпису) визначається договором між вантажовласником і залізницею.

Відповідно до пункту 3.3 Порядку застосування електронного перевізного документа під час перевезення вантажів залізничним транспортом, затвердженого наказом Міністерства транспорту та зв'язку від 1.11.2010 №800 (зареєстрований в Міністерстві юстиції 18.04.2011 за №478/19216), у разі пред'явлення до залізниці претензій та позовів застосовуються електронні перевізні документи або їх паперові копії, які роздруковуються та засвідчуються в установленому законодавством порядку відповідними суб'єктами перевізного процесу, що отримали їх згідно з додатком до договору про організацію перевезень.

У разі наявності розбіжностей у візуальних і паперових відображеннях електронних перевізних документів може враховуватися інформація, отримана з архіву електронних документів ДП «Головний інформаційно-обчислювальний центр «Укрзалізниця».

Голова Вищого господарського суду України
В.ТАТЬКОВ

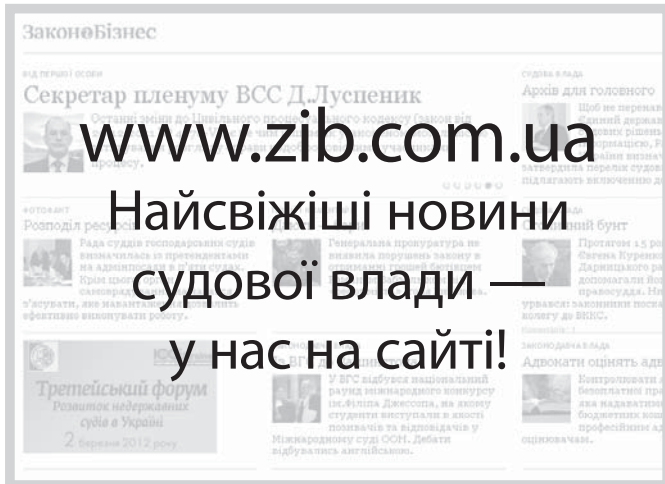

ЗЛОВЖИВАННЯ

Виконати за 10 тисяч

Дарницький районний суд м.Києва невдовзі почне розглядати справу стосовно головного державного виконавця одного з районних управлінь юстиції, котрого обвинувачують в отриманні хабара.

Слідчий відділ прокуратури столиці скерував до Дарницького районного суду м.Києва кримінальну справу за обвинуваченням головного державного виконавця ВДВС Дарницького РУЮ у м.Києві у вимаганні та отриманні хабара в розмірі 10 тис. грн. (ч.3 ст.368 КК). За інформацією прес-служби прокуратури м.Києва, за таку «винагороду» держвиконавець зобов'язувалася не затягувати виконавчого провадження щодо стягнення коштів у сумі 260 тис. грн. @

КОРИСЛИВІ МОТИВИ

«Підроблена» реконструкція

На Житомирщині заарештували сільського голову — йому інкримінують одержання хабара в сумі 80 тис. грн. від приватного підприємця і службове підроблення.

Відділом нагляду за виконанням законодавства у сфері запобігання і протидії корупції прокуратури Житомирської області закінчено досудове слідство та направлено в суд кримінальну справу за обвинуваченням сільського голови одного з районів за ознаками злочину, передбаченого ч.1 ст.366 КК («Службове підроблення») та ч.3 ст.368 («одержання хабара в особливо великому розмірі»), — повідомляє прес-служба Генеральної прокуратури.

Вказана особа одержала хабар у сумі 80 тис. грн. від директора приватного підприємства за прийняття і видачу йому рішення виконкому сільської ради про надання згоди на виготовлення проектної документації з реконструкції об'єкта нерухомості.

Під час досудового слідства обвинуваченому обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. @

НА ГАРЯЧОМУ

Архітектурний спрут

СБУ викрила й припинила функціонування корупційної мережі, що діяла в Державній архітектурно-будівельній інспекції в Київській області.

Установлено, що чиновники цього державного органу систематично вимагали та одержували хабарі від підприємців області та фізичних осіб за видачу дозволів на здійснення будівництва, введення об'єктів будівництва в експлуатацію тощо.

З цією метою поряд з адміністративною будівлею ДАБІ було обладнано спеціальний офіс, до якого хабарники скеровували осіб, що зверталися до Архбудінспекції. Після того, як громадянин передавав довіреній особі попередньо визначену суму хабара, він повертався до інспекції, де отримував необхідні документи.

23 лютого співробітники СБУ затримали на гарячому одного з заступників начальника ДАБІ в Київській області та посередника — працівника офісу, за фактом вимагання та одержання хабара в розмірі $13,5 тис. від керівника одного з підприємств за надання дозволу на здійснення будівництва.

Під час обшуку офісу вилучено також всю чорну касу — $271 тис. та понад 1 млн грн., які були отримані як хабарі.

За матеріалами СБУ прокуратурою м.Києва порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ч.3 ст.368 КК. Посадовець та посередник затримані в порядку ст.115 КПК. @

ПОКАРАННЯ

Чотири роки — не вирок

За певних умов апеляційна інстанція може звільнити Юрія Луценка

АЛІНА АЛЕКСАНДРОВА

Попри те, що з точки зору закону Печерський районний суд призначив Ю.Луценку досить м'яке покарання — 4 роки позбавлення волі, — адвокати лідера партії «Народна самооборона» вважають, що вирок дуже суворий і збираються найближчим часом його оскаржити. Чи варто екс-міністрові, котрий більше року відсидів у СІЗО сподіватися на прихильність апеляційного або Вищого спеціалізованого суду? І які в принципі шанси в Ю.Луценка вийти на волю найближчим часом?

Під час проголошення вироку Ю.Луценко жартував, спілкувався із соратниками й дружиною та читав книгу.

Паралелі й відмінності

Швидше за все, рішення виголосити вирок у «справі Луценка» в приміщенні Печерського райсуду на вул. Гайцана, 4 (хоча всі попередні засідання відбувалися в будівлі на вул. Хрещатик) було прийнято невипадково. Пам'ятаючи сумний досвід з Юлією Тимошенко, хтось з верхівки вирішив перестрахуватися, аби уникнути бійок, сутичок і проблем з дорожнім рухом на центральній вулиці. Але, як з'ясувалося, непокоїлися даремно. 27 лютого о 7.30 натовп журналістів біля входу до суду був куди більшим, ніж маленька купка прихильників екс-міністра. І навіть у момент виголошення вироку кількість фанатів Ю.Луценка й «Народної самооборони» не перевищувала 50 чоловік. Загалом все було «чинно-благородно». Нічого спільного з масовою істерією в день виголошення вироку екс-прем'єрові.

Паралелі між цими двома справами проводять доволі часто, що цілком закономірно. На перший погляд, вони справді дуже схожі між собою. Але ця схожість швидше обмежується зовнішніми атрибутами — головні фігуранти є відомими політиками, працювали в Уряді. Обидві справи викликають значний інтерес Заходу, який, особливо не вникаючи в суть кримінальних обвинувачень, раз у раз шле до України стривожені повідомлення з приводу «політично мотивованих вироків». І Ю.Тимошенко, і Ю.Луценко вдало використовували судовий процес насамперед як політичну трибуну для власного піару. І Юлія Володимирівна, і Юрій Віталійович навмисно поводилися в суді зухвало й навіть епатажно: лідер БЮТ демонстративно відмовлялася підкорятися судовим ритуалам, екс-міністр вибрав мішенню для знущань прокурорів, а після виголошення вироку одному з них навіть плюнув у обличчя.

Але, мабуть, на цьому схожість вичерпується. Політики обрали різну стратегію захисту. Харизматична Ю.Тимошенко приборкала своїх адвокатів і фактично нав'язала їм певну лінію поведінки. Цілком природно, що слідувати «у фарватері» свого боса був змушений і Сергій Власенко, за що в результаті його видалили із зали суду. Але що дивно, навіть незалежні професійні адвокати-криміналісти багато в чому піддавалися тиску Юлії Володимирівни й демонстрували невластиву їм поведінку, а деколи повторювали за підзахисною політичні гасла. У цій риториці часто втрачалися правові аргументи, на яких, можливо, варто було більше акцентувати увагу.

У ситуації з Ю.Луценком адвокати вибудували професійну лінію захисту, поводилися вельми коректно, не допускаючи в процесі ні явної зневаги до суду, ні гучних політичних заяв. Якщо вони й порушували цю тему, то лише в інтерв'ю журналістам. Можливо, підсумком такої поведінки (або одним із чинників, що побічно вплинули на рішення суду) став відносно м'який вирок. Незважаючи на передбачену санкцію, екс-міністрові призначили покарання нижче нижньої межі — 4 роки.

Різницю можна було помітити й під час виголошення вироку — якщо прихильникам Ю.Тимошенко вдалося влаштувати з цієї події гучну політичну акцію, то у випадку з Ю.Луценком все відбулося набагато скромніше. Очевидно, головною відмінністю, є політичний калібр двох фігур (Юлія Володимирівна — головний персонаж, Ю.Луценко — гравець другої ліги).

Свобода чи терновий вінець?

Після того, як суд виголосив свій вердикт, хтось з «Нашої самооборони» підбадьорююче крикнув: «Чотири роки — це не страшно!» З одного боку, це справді не так вже й багато, а з урахуванням проведених у СІЗО 1 року й двох місяців сидіти Юрієві Віталійовичу залишилося менше трьох років. Але ж і здоров'я в екс-міністра не богатирське, а за гратами він може підірвати його ще більше. До того ж цілком можливо, що через два роки про Луценка-політика всі забудуть. Зауважте, навіть Ю.Тимошенко в ЗМІ останнім часом згадують все рідше й рідше. Поки в преси були інформаційні приводи, а в лідера БЮТ й екс-міністра — могутня політична трибуна, що регулярно надавалася їм в суді, про них писали й говорили. Але не приведи Господи вони випадуть з обойми і їх політичний рейтинг остаточно знизиться. І якщо Юлія Володимирівна, швидше за все, зуміє відновитися і нагадати про себе без зусиль, то Юрієві Віталійовичу зробити це буде нелегко. Не можна стовідсотково гарантувати, що його політичні соратники віддано чекатимуть «на березі», а не перейдуть до когось ще.

Як повідомив «ЗіБ» адвокат Ю.Луценка Олексій Баганець, захист збирається найближчим часом подавати апеляцію, в якій проситимуть переглянути вирок, акцентуючи увагу на правових моментах, упущених судом. І в принципі в Юрія Віталійовича є шанс скоро вийти на волю, хоч і не бути при цьому повністю виправданим. Згідно з ч.1 ст.75 КК, суд може призначити звільнення від відбування покарання з випробувальним терміном: «Якщо суд при призначенні покарання у вигляді виправних робіт, службового обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, а також позбавлення волі на строк не більше п'яти років, враховуючи тяжкість злочину, особу винного та інші обставини справи, дійде висновку про можливість виправлення засудженого без відбування покарання, він може ухвалити рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням».

І хоча стаття, за якою обвинувачували екс-міністра, серйозна й мінімальна санкція за нею становить 7 років, той факт, що його засудили до 4, дає йому шанс отримати умовне покарання. Але одна з умов застосування ст.75 — це обов'язкове щиросердечне покаяння обвинуваченого. Згідно з практикою Верховного Суду, що склалася раніше, «одним з обов'язкових елементів щирого покаяння є компенсація заподіяної шкоди». Тобто для того, аби вийти на волю, Юрієві Віталійовичу потрібно відшкодувати МВС 642 тис. грн. До того ж при застосуванні вказаної статті судимість екс-міністра вважатиметься погашеною після закінчення випробувального терміну, а не через 6 років після відбування покарання.

Утім, є ще одна правова лазівка, що дозволяє вийти на волю: вже через 10 місяців Ю.Луценка може бути умовно-достроково звільнено, якщо він проявить себе як зразковий ув'язнений і адміністрація Менської колонії, де він відбуватиме покарання, виступить з відповідним клопотанням.

Швидше за все, шанси на те, що лідер «НС» покається, мінімальні. Приблизно такі ж, як і на те, що Юлія Володимирівна напише на ім'я Президента прохання про помилування.

Незадовго до виголошення вироку Ю.Луценко заявив: «Я не вимагаю милосердя й нічого не прошу навіть у суду. Мені ні в чому каятися». Напевно, він розуміє, що, вибравши дорогу компромісів, він «вийде з образу» і розгубить останній електорат. Можливо, екс-міністр вирішив випити чашу до дна й приміряти на себе терновий вінець, сподіваючись на те, що це додасть йому популярності в народі — як відомо, мучеників у нас люблять. У цьому сенсі примітно, що під час виголошення вироку Юрій Віталійович читав книгу відомого польського дисидента Адама Міхніка «У пошуках свободи. Есе про політику й історію», котрий боровся за демократичну Польщу й довгий час поневірявся в тюрмах. Що ж, концептуальне читання. Нічого не скажеш… @

ПРЯМА МОВА

РОМАН МАРЧЕНКО, *старший партнер АК «Ільяшев і партнери»:*

— Коли виноситься рішення про умовне звільнення з випробувальним строком? Перше — це щире розкаяння, коли людина співпрацює із слідством, допомагає йому, якщо вона визнала провину. Один із цих чинників — погашення вимог за цивільним позовом. Але ці моменти, на жаль, працюють проти Ю.Луценка. Печерський суд установив, що він винен. Наскільки я розумію, Юрій Віталійович не визнає своєї провини й тому добровільно виплачувати завданої шкоди не збирається. Отже, навіть якщо суд хотів би застосувати цю статтю, таке рішення не так просто мотивувати.

ІГОР СТЕПАНОВ, *адвокат*

— Юрій Луценко має можливість отримати покарання з відстроченням виконання вироку, тому що це положення КК застосовується, коли строк покарання не перевищує 5 років, а його засудили до 4 років позбавлення волі. Апеляційний суд може змінити вирок районного суду в цій частині. Однак шанси на це не дуже великі, тому що суд першої інстанції вже обгрунтував, чому неможливо застосувати відстрочення виконання вироку.

АНЖЕЛІКА СИЦЬКО, *адвокат, ТОВ «АК «Гвоздій та Оберкович»*

— У апеляційного суду є повноваження звільнити засудженого від відбування покарання з випробувальним терміном. Обставини, що беруться до уваги при вирішенні цього питання для судів всіх трьох інстанцій, такі: ступінь тяжкості злочину, особливості конкретного злочину й обставини його вчинення (форма провини, мотив, мета, спосіб, стадія здійснення, кількість злочинних епізодів, характер і ступінь тяжкості наслідків, що наступили, і т.д.).
Також досліджуються дані про особу: вік, стан здоров'я, поведінка до моменту скоєння злочину як у побуті, так і за місцем роботи, минуле і т.д.

СПРОСТУВАННЯ

«Резонансна» експертиза

МАРИНА ЗАКАБЛУК

Експерти — особи незалежні, а тому чутки про те, що при дослідженні гучних справ на них чинять тиск — неправдиві. Також фахівців ніхто й ніколи не змушував відкликати вже зроблені висновки в резонансних справах.

Про це журналістам розповів директор Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Олександр Рувін. Саме поява недостовірної інформації про роботу експертів спонукала очільника установи відверто поговорити з представниками ЗМІ.

Справа в тому, що в деяких мас-медіа, за словами О.Рувіна, з'явилися недостовірні відомості про роботу експертних установ. Так, нещодавно один із представників преси запитав у директора КНДІСЕ, чи справді на фахівців здійснювався тиск при проведенні експертиз, які стосувалися резонансних справ. Також журналіст хотів дізнатися, чи змушували експертів відкликати наданий висновок.

«Було порушено кримінальну справу стосовно працівників управління земельних ресурсів Бориспільського району Київської області. Нами було проведено відповідні експертизи в цій справі. Нещодавно один із журналістів запитав: «Чи правда, що інститут відкликає експертизи, аби покрити злочинців?» — розповів О.Рувін.

Такі чутки можуть зашкодити репутації експертної установи. Тому аби ЗМІ не поширювали спотворені факти, а надавали суспільству лише правдиву інформацію, директор КНДІСЕ вирішив роз'яснити ситуацію. Зокрема, він зазначив: висновок, який долучено до матеріалів справи, відкликати не можна. До того ж на запит КНДІСЕ надійшли листи з прокуратури Київської області та Бориспільського міськрайсуду цього ж регіону: до цих органів ніхто не звертався з проханням відкликати експертизи.

Також О.Рувін повідомив: жодних заперечень щодо висновків експертів у резонансних справах (у тому числі у «справі Тимошенко» та «справі Луценка») від сторін захисту не надходило.

Аби переконати пресу, що в інституті працюють справжні фахівці й КНДІСЕ — установа з бездоганною репутацією, О.Рувін розповів про його роботу. За його словами, КНДІСЕ проводить близько 20 тис. експертиз на рік за 78 напрямками досліджень. У 2011 р. проведено низку експертиз у справах колишніх високопосадовців, керівників місцевих органів влади. А 100-річний досвід роботи установи говорить сам за себе.

«В інституті наявна потужна технічна база. Ми єдині в Україні, та, мабуть, і в СНД, хто проводить експертизи щодо визначення давності документів», — зауважив О.Рувін.

Також керманич установи повідомив, що тиск на фахівців, які проводять експертизи щодо гучних справ, ніхто не чинить. «Експерт — особа незалежна. Це визначено, зокрема, в усіх процесуальних кодексах. Кожен експерт ставить підпис під тим, що ознайомився зі ст.384 Кримінального кодексу», — підкреслив О.Рувін.

За його словами, в законі «Про судову експертизу» незалежність експерта та правильність його висновку, зокрема, забезпечуються:

- кримінальною відповідальністю «дослідника» за дачу свідомо неправдивого висновку та відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків;
- забороною під загрозою передбаченої законом відповідальності втручатися будь-кому в проведення судекспертизи;
- існуванням установ судекспертиз, незалежних від органів дізнання, досудового та судового слідства.

«Ми готові відкрити для журналістів двері інституту, показати, як працюємо, аби у вас ніколи не виникало подібних питань», — запевнив О.Рувін. До того ж він наголосив, що КНДІСЕ готовий до плідної співпраці з представниками мас-медіа. Керманич інституту запросив пресу прийти й подивитися, як експерти, «розклавши підпис будь-якої особи на молекули», з точністю до тижня визначають, коли він був зроблений. @

США

Навчання незалежно від раси

Верховний суд США погодився розглянути справу щодо скасування практики надання пільг представникам расових та етнічних меншин під час вступу до ВНЗ.

Це питання буде порушено під час слухання справи «Фішер проти Університету Техасу», в якому американка Ебігейл Фішер запевняє, що її не взяли на навчання до університету через білий колір шкіри. Якщо Е.Фішер виграє справу, то в США буде переглянуто один з головних аспектів міжрасових стосунків. Представники системи зарахування до ВНЗ погоджуються з тим, що в такому випадку в університетах зменшиться кількість студентів-афроамериканців та латиноамериканців і збільшиться кількість білошкірих студентів та американців азіатського походження.

Як відомо, у 2003 р. в США законно було надано більше можливостей для самореалізації групам населення, які в минулому зазнавали расової дискримінації.

ІТАЛІЯ

Іммігранти — як удома

Реформування законодавчої бази за законом Мароні — Тремонті пришвидшить процес отримання громадянства та дозволить удвічі збільшити термін тривалості дозволу на проживання.

З огляду на нинішню економічну ситуацію в Італії знайти роботу за півроку досить складно, тому уряд збирається збільшити період, протягом якого іммігрант може шукати роботу до року. Працевлаштовуватись понад рік дозволено іммігрантам, котрі мають фінансову підтримку сім'ї. Ще одним нововведенням буде використання інформаційних систем, з допомогою яких всі охочі зможуть подавати заявки на оформлення документів у режимі он-лайн.

ФРАНЦІЯ

«Аморальність згори»

Стросс-Кану пред'являть обвинувачення в причетності до діяльності злочинної групи

Колишньому керівнику МВФ 28 березня пред'являть обвинувачення в причетності до сутенерства й у приховуванні випадків зловживання громадськими коштами у складі злочинної групи. Згідно з французьким законодавством у випадку доведення вини, його можуть засудити на строк до 20 років позбавлення волі.

Д.Стросс-Кан знову став фігурантом гучного сексуального скандалу.

Ця справа — не перший випадок сексуального скандалу, з яким пов'язаний Д.Стросс-Кан, адже в травні 2011 р. він був змушений залишити посаду керівника МВФ через обвинувачення в згвалтуванні покоївки в Нью-Йорку. Проте через три місяці обвинувачення були зняті, а справу закрили через відсутність доказів. Це змусило його відмовитись від політичних перспектив у Франції, де він уважався одним із сильних претендентів на посаду президента країни.

Згодом, у листопаді 2011-го, журналісти газети Le Figaro й тижневиків L'Express, Nouvel Observateur, Paris Match и VSD повідомили, що Д.Стросс-Кан був причетний до діяльності злочинного угруповання, яке постачало повій у готель Carlton. У публікаціях зазначалось, що з Лілля дівчат відвозили в Париж для участі в розпусних вечірках, які відвідував і Д.Стросс-Кан. Після таких повідомлень він разом зі своєю дружиною подав п'ять позовів до суду на видання, що поширили таку інформацію. Проте це не завадило журналістам з'ясовувати нові факти.

Через три місяці Д.Стросс-Кана було взято під варту для давання свідчень у справі про мережу проституції навколо готелю Carlton, адже раніше вважалось, що він брав участь в організації підпільної мережі з надання сексуальних послуг і проведення вечірок за участю повій у Парижі, Вашингтоні та Брюсселі. Водночас адвокати екс-голови МВФ підкреслюють, що жодних прямих доказів на користь цієї версії немає. Сам Д.Стросс-Кан, який підтвердив факт спілкування з молодими дівчатами, різко заперечив, що вони отримували від нього гроші.

Під час розгляду справи з'ясувалося, що такі розпусні вечірки здійснювалися за рахунок французьких підприємств, у тому числі й будівельної компанії Eiffage.

У «справі Картон» фігурує вісім обвинувачених, серед них поліцейський комісар Жан-Крістоф Лагард, екс-керівник МВФ Д.Стросс-Кан, а також менеджери будівельної компанії Eiffage. Деякі представники стверджують, що найважливішим фактом у цій справі є не лише те, що представники будівельної компанії постачали Д.Стросс-Кану дівчат, а те, що за такі послуги він (тоді ще голова МВФ) міг лобіювати інтереси Eiffage в держпроектах. Якщо в суді буде доведено його вину, то за причетність до сутенерства екс-голову МВФ можуть позбавити волі строком на 20 років, а за зловживання громадськими коштами у складі злочинної групи засудити до 5 років перебування за гратами.

Більшість політологів визнає, що триває криза в середовищі європейських політиків, яка, певною мірою, зумовлена лише бажанням зробити успішну кар'єру. Поведінка представників вищої державної влади не може бути аморальною в жодній сфері, адже зі збільшенням владних повноважень збільшується й відповідальність перед суспільством. Олександр Рар, коментуючи ситуацію газеті «Сегодня», зауважив, що нині європейські політики мають дуже низькі рейтинги. Він уважає, що зараз при владі в більшості країн дуже багато випадкових людей, абсолютних кар'єристів, для яких моральні цінності та переконання не відіграють важливої ролі. «Проте нинішній правлячій еліті поки немає альтернативи. Тому всі терплять аморальність згори», — сказав він.

ТЕХНОЛОГІЇ

Інтернет без шпигунства

Коаліція інтернет-компаній дала згоду на установлення в браузери кнопки «не відстежувати», щоб захистити конфіденційність користування всесвітньою мережею.

Як відомо, американську інтернет-індустрію, яка щорічно збирає близько $40 млрд за рахунок он-лайн-реклами, було втягнуто в кілька судових розглядів у зв'язку зі створенням передових технологій, що дозволяють відстежувати відвідувані користувачами сайти.

Більшість претензій полягала в тому, що компанії в нечесний спосіб збирають таку інформацію, а потім використовують її для надання користувачам спеціально підібраної реклами і в інших комерційних цілях.

Відповідно до нової угоди інтернет-компанії пообіцяли, що впродовж найближчих 9 місяців почнуть знищувати індивідуальну рекламу, яку надсилали користувачам.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

Повістка через Facebook

Британський суддя дозволив повідомляти відповідачів про подавання на них позову через соціальну мережу Facebook.

Відповідне рішення було ухвалене в ході попередніх слухань за позовом двох співробітників банку до брокерської фірми, яка, на їхню думку, виставила їм завищений рахунок за свої послуги. Оскільки представникам позивачів не вдалося знайти відповідачів і вручити їм повістку, суддя дозволив сповістити фірму про подавання позову через Facebook.

Зазвичай повідомлення про подання позову оформлюють письмово й передають відповідачеві особисто або поштою. Проте в грудні минулого року суд вже дозволив сповіщати відповідачів за допомогою текстових повідомлень. Тепер уперше в історії британського правосуддя відповідача сповістять через соціальну мережу.

ЄГИПЕТ

Вирок для екс-президента

МАРГАРИТА КИСЛОВА, *РАПСІ*

Винесення вироку екс-президентові Єгипту Хосні Мубараку, його синам і колишнім керівникам МВС країни суддя у справі Ахмед Ріфаат призначив на 2 червня 2012 року.

22 лютого в Академії поліції відбулося останнє перед винесення вироку засідання суду в справі Х.Мубарака, його синів, колишнього глави МВС Єгипту і шести високопоставлених офіцерів поліції. Їх обвинувачують у розстрілі мирних демонстрацій у дні січневого повстання 2011-го та в корупційних злочинах. Суд над представниками правлячого режиму розпочався в серпні 2011-го.

«Право кожного підсудного також сказати, чого він бажає. Послухайте мене добре, це принцип моєї 20-річної роботи: для мене всі рівні перед судом. Чи є у вас які-небудь зауваження, заперечення, коментарі?» — звернувся А.Ріфаат на останньому засіданні до підсудного.

Екс-президент Єгипту відповів: «Ні, пане суддя, я обмежуся тим, що скаже мій адвокат». Захисник Х.Мубарака Фарід ад-Діб, що зачитав у суді заперечення, завершив їх лаконічним посланням колишнього єгипетського лідера країні й народу, оформленим у вигляді чотиривірша: «Батьківщина моя, що повстала проти мене, — могутня, народ мій, що був скупим зі мною, — щедрий».

Порушуючи регламент засідання прокуратура Єгипту вимагала перевести екс-президента Х.Мубарака в лікарню в'язниці «Тора» у зв'язку з її задовільною технічною оснащеністю. Заява обвинувачів грунтувалася на доповіді парламентської комісії, що оглянула тюремний госпіталь кілька днів тому.

Ф.ад-Діб виступив із запереченням і заявив, що Х.Мубарак не може бути переведений в лікарню «Тори», оскільки суд 3 серпня минулого року, на першому засіданні, вже визначив місцем тримання екс-президента Міжнародний медичний центр, де той і перебуває дотепер.

Суддя А.Рифаат відхилив вимогу прокуратури й підкреслив, що ніхто не має права втручатися в справи суду й лише останній може вирішувати, де слід тримати підсудного.

Напередодні засідання в єгипетських ЗМІ з'явилася інформація, що вирок може бути ухвалений 1 березня або 1 квітня, оскільки суду доведеться ще раз переглянути всі матеріали справи, що налічує вже понад 40 тис. листів. Але, як виявилось, на це буде потрібно 3,5 місяці, аби розібратися в цій справі й ухвалити вирок. До речі, прокурори вважають, що Х.Мубарак і всі, хто перебуває з ним на лаві підсудних, винні й заслуговують найсуворішого покарання. Зокрема, для екс-глави держави прокуратура знову вимагає страти. Обвинувачені свою провину повністю заперечують.

СЕРБІЯ-КОСОВО

Поправка до статус-кво

Представники Бєлграда й Пріштіни досягли угоди про статус Косово.

Як повідомляє агентство Франс Прес, згідно з договором, укладеним в Брюсселі, Сербія не визнає самостійності відокремленої від неї республіки, проте визнає за нею право брати участь у регіональних об'єднаннях на Балканах. Крім того, сторони домовилися про спільну охорону спірного кордону.

Це перша угода, якої сторони змогли досягти з 2008 р., коли Косово в односторонньому порядку заявило про відокремлення від Сербії. Договір було укладено після 2 днів переговорів, які відбувалися за посередництва ЄС.

Як уточнює сербська мовна корпорація Б92, Косово зможе брати участь у діяльності регіональних організацій під своєю назвою.

НІМЕЧЧИНА

Заборонити не можна палити

Федеральний конституційний суд Німеччини скасував заборону на куріння в кафе й ресторанах Гамбурга.

Влада міста намагалися заборонити облаштовувати зали для тих, хто палить у кафе й ресторанах. При цьому в тих закладах, де пропонують лише напої, палити дозволялося.

Суд, проте, ухвалив: або заборона повинна бути єдиною для всіх громадських закладів, або її не має бути зовсім. Ухвалюючи рішення, КС, зокрема, посилався на дані дослідження, згідно з яким тютюновий дим у ресторанах і барах однаково шкодить. Очікується, що тепер влада Гамбурга розробить нові правила, враховуючи рішення суду.

У ресторанах Гамбурга офіційно дозволено палити.

Суд скасував заборону на куріння в ресторанах Гамбурга після позову, що надійшов від однієї з місцевих мешканок. Жінка, що володіє станцією техобслуговування на заміській трасі, була незадоволена забороною, оскільки відвідувачами кафе при СТО були далекобійники, що, як правило, палили.

У Німеччині рішення про заборону на куріння приймають на рівні федеральних земель. У переважній більшості барів, ресторанів і кафе палити дозволено. Виняток — Баварія й Саар, де діє повна заборона. У жовтні 2011-го подібний закон почали також обговорювати в Північному Рейні—Вестфалії.

ЛАТВІЯ

Російській — ні!

75% латвійців не підтримали на референдумі надання російській мові статусу державної.

Центральна виборча комісія Латвії затвердила результати референдуму про надання російській мові статусу другого державної, що відбувся 18 лютого. За проголосували 273347 виборців (24,9%), проти — 821722 (74,8%). Таким чином більшість громадян країни не підтримали надання російській мові статусу державної.

Для того, аби російська мова стала другою державною, було потрібно, щоб на референдумі за це проголосували не менше 771 тис. чоловік — половина всіх жителів країни, що мають право голосу.

Закон&Бізнес

Засновник і видавець:
ТОВ «Редакція газети «Закон і Бізнес»

Головний редактор:
Роман БОБОВ

Газета виходить з 15 червня 1991 року

Свідоцтво КВ № 3805 від 20.05.99

Р/р № 2600400002637
в АКБ «Правекс-Банк» м.Києва,
МФО 321983, код ЄДРПОУ 30374826

Багатоканальний телефон:
(044) 537-34-33

Адреса:
01021, м.Київ, Кловський узвіз, 9/2
E-mail: inzib@optima.com.ua

©При передруку матеріалів посилання на газету «Закон і Бізнес» обов'язкове

Редакція може публікувати матеріали в дискусійному порядку, не поділяючи поглядів автора

Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення тексту

Рукописи не рецензуються і не повертаються

Листування з читачами — тільки на сторінках газети

Оголошення і реклама друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець

Матеріали з позначкою (К) друкуються на комерційній основі

Виходить 52 рази на рік по суботах українською та російською мовами

Набір, верстка і фотоформи газети — комп'ютерний центр тижневика «Закон і Бізнес»

Номер віддрукований у ТОВ «Мега-Поліграф», 04073, м.Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14

Номер підписано до друку 06.03.2012

Зам. № 23711
Загальний наклад 14680

ТВАРИНИ

Білль для ссавців

Група британських учених і філософів розробила декларацію прав китоподібних, що має захистити їх від полювання й утримування в зоопарках.

Члени Товариства захисту китів і дельфінів наполягають на тому, щоб цей документ отримав статус закону, стверджуючи, що із цими водними ссавцями слід поводитись як з особами, що «не належать до людського роду».

Про це захисники тварин повідомили в доповіді, зачитаній у рамках конференції Ванкувера, що проводиться Американською асоціацією розвитку науки. Згідно зі звітом дельфіни мають самосвідомість (тобто можуть упізнати себе в дзеркалі), сумують за загиблими малюками, допомагають хворим родичам і навіть людям.

Після грунтовного вивчення цих істот автори декларації дійшли висновку про необхідність закріплення їх прав і свобод на законодавчому рівні. Зокрема, в декларації мовиться про те,

що китоподібні повинні мати право на життя, а ось людина не має ніякого права бути їх власником. Та й узагалі людям пропонують заборонити здійснювати будь-які дії, що порушують права китів, дельфінів і білух.

Особливу увагу, на думку автора доповіді, слід приділити китам: організатори китових сафарі повинні поважати приватне життя тварин, а нафтові й будівельні компанії — враховувати безпечність своїх проектів для життя цих морських ссавців.

ПРОЕКТ

Феміда під склом

У Парижі побудують гігантський палац правосуддя в стилі хай-тек

У столиці Франції з'явиться незвичайна будівля, в якій розмістяться зали судових інстанцій. Стіни споруди будуть оснащені сонячними батареями, а тераси прикрасять зеленими насадженнями.

Макет майбутнього палацу правосуддя знаходиться на території теперішнього.

Будівництво диво-палацу планують розпочати в 2017 році, вартість проекту — €575 млн. Будівлю буде зведено в 17-му окрузі Парижа, у кварталі Батіньоль, біля парку Мартіна Лютера Кінга.

Висота споруди становитиме 160 м (приблизно вдвічі менше за Ейфелеву вежу), площа — 61500 м². У палаці правосуддя планується розташувати відразу кілька судових інстанцій, відвідувати які зможуть до 10 тис. чоловік у день.

До речі, саме турбота про душевний стан відвідувачів була пріоритетом для знаменитого архітектора Ренцо Піано, котрий є автором проекту. «Палац правосуддя — місце, де люди відчувають себе вразливими, тому необхідно досягти відчуття безтурботності, — говорить творець Центру Помпіду й засновник стилю хай-тек. — Це легка будівля. Вона стійка, але абсолютно точно перебуває в польоті».

Сонячні батареї, за словами архітектора, частково забезпечуватимуть споруду енергією, а для кожної тераси передбачено «не маленькі сади, а ліс в небесах». Правда, строки робіт поки що не розголошують, тому коли громадськість зможе побачити все це на власні очі, невідомо.

Зате вже зараз можна подивитися на макет будівлі — його виставлено на огляд публіки в нинішній будівлі палацу правосуддя, розташованому на острові Сіті.

Імовірно, після створення нового комплексу старий перетвориться на пам'ятник архітектури, який вже сьогодні відвідують натовпи туристів.

Нагадаємо: в архітектурний комплекс нинішнього палацу правосуддя входять власне сам палац, королівська каплиця Сент-шапель і замок Консьержері, зведений ще в XIV столітті.

ТЕЛЕБАЧЕННЯ

Ні слова на «бенгліші»

Власті Бангладеш серйозно занепокоїлися проблемою державної мови, яка поступово перетворюється на суміш бенгалі й англійської. Щоб зберегти бенгальську в первозданному вигляді, на телебаченні й радіо заборонили використовувати будь-які іноземні слова.

Таке рішення було ухвалене Верховним судом країни, в офіційній заяві якого мовиться: «Ми наказуємо, щоб недоторканність бенгальської мови зберігалася всякою ціною».

Передусім судова заборона стосується англійської мови, слова з якої жителі країни (як і представники ЗМІ) вплітають у свою мову, утворюючи так званий бенгліш.

Як заявив глава бенгальської академії, яка відповідає за вивчення мови, Шамсуззаман Хан, «радіо й телебачення створили дивну мову й майже знищили розвиток нашої прекрасної рідної мови».

Також на підтримку заборони висловився відомий радіоведучий Саббір Хасан, відзначивши, що особливо помітним засилля англіцізмів стало в мові молодих людей, що належать до вищих прошарків суспільства, котрі вважають, що вставляти англійські слова, — це престижно.

Бенгалі стала державною мовою республіки в 1972 році. До цього Бангладеш була частиною Пакистану, який намагався нав'язати жителям регіону урду як офіційну мову, що стало одним із чинників, які спровокували війну за незалежність.

ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД

Бороди геть!

У Єгипті усувають від роботи неголених поліцейських

Уряд країни пірамід придумав оригінальний спосіб уникнути впровадження салафітів у ряди поліцейських: бородатих вартових порядку звільнятимуть. Як відомо, послідовники радикального напряму ісламу не уявляють себе без буйної рослинності на обличчі.

У МВС Єгипту стверджують, що для рішення про накладення дисциплінарних стягнень на бородатих поліцейських є вагома підстава: згідно із законом про поліцію кожен вартовий порядку повинен мати охайний зовнішній вигляд, зокрема, регулярно голитися. Про це заявив міністр внутрішніх справ країни Мухаммед Ібрагім Юсеф, відзначивши, що кількох неголених правоохоронців уже було усунено від служби.

У свою чергу поліцейські, котрі не захотіли голити бороди, оскаржують правомірність санкцій, застосованих до них, посилаючись на конституційні права, згідно з якими людина може виглядати як їй завгодно.

У міністерстві побоюються, що конфлікт може загостритися — ображені вартові порядку, відстоюючи своє право носити бороду, готова звернутися до парламенту, в якому переважають ісламісти.

У той же час більшість населення Єгипту не мають нічого проти бородатих поліцейських, а авторитетні знавці релігії з найбільшої у світі мусульманської духовної академії — університету Аль-Азхар дійшли висновку, що річ не в бороді. Як уважають улеми, варті порядку негоже приділяти стільки уваги рослинності на обличчі, їх завдання — наводити лад. До того ж, згідно з висновком, борода ніяк не заважає роботі поліцейського.

Правда, впевненості в тому, що ученим вдасться напоумити конфліктуючі сторони, немає. Тим більше що в Єгипті скандали через зовнішній вигляд і атрибути, що асоціюються з мусульманськими традиціями, не рідкість. Так, на початку лютого до тюремного строку в Каїрі засудили коміка Аделя Імама, котрий висміяв традиційні тюрбани й бороди.

СІМ'Я

Буття й биття

Кенійці проти домашнього насильства з боку своїх дружин

Громадська організація «Прогрес для чоловіків», що відстоює права сильної статі в Кенії, серйозно зайнялася проблемою дискримінації за статевою ознакою. Представники руху заявляють про безправне становище чоловіків у сім'ях і фізичне насильство з боку власних дружин.

Як стверджують представники організацій, лише торік у Центральній провінції й провінції Найробі від жорстокого ставлення з боку представниць слабкої статі постраждало близько півмільйона кенійців. Жінки постійно чинять моральний тиск на чоловіків і нерідко накидаються на них з кулаками. Це, як стверджують активісти руху, негативно позначається на психологічному стані чоловіків, і тому багато хто з них потребує кваліфікованої допомоги фахівців.

Причиною такої дискримінації організація «Прогрес для чоловіків» називає зростання добробуту в країні. Тепер жінки стали незалежнішими у фінансовому плані й турботи чоловіків потребують менше.

Представники співтовариства обурені тим, що уряд не розглядає цю проблему серйозно. У зв'язку з цим вони пропонують сильній половині взяти справу у свої руки. Скривдженим чоловікам, щоб привернути увагу до порушення своїх прав, пропонується організувати страйк — відмовлятися від участі в традиційній вечірній домашній трапезі протягом тижня.

Згідно з кенійськими традиціями чоловік щодня повинен вечеряти вдома. Це демонструє його прихильність до сім'ї. На думку учасників руху, бойкот вечірньої трапези повинен принести свої плоди — жінки зрозуміють, як непросто їм обходитися без чоловіка, відчують, як їм не вистачає сильного чоловічого плеча. А якщо й це не подіє, то має втрутитися уряд, упевнені активісти руху. Правда, як саме влада повинна рятувати чоловіків від власних дружин, якщо ті не схаменуться, в організації не уточнюють.

УСМІХНИСЬ!

Корупція непереможна!

Корупцію в Україні не переможуть ніколи, оскільки боротися з нею не менш прибутково, ніж займатися.

Демократія в метрах

Демократія вимірюється відстанню, яку громадянин може пройти без пред'явлення посвідчення особи.

Загадковий маневр

Оголошення в соцмережах:
«Дівчино, яка 9.02.2012 на проспекті Миру намагалася синім автомобілем Nissan Note протаранити збоку мою вантажівку, ВІДГУКНІТЬСЯ(((((. Я вже другий день ламаю голову, який маневр ви намагалися зробити».

Замок — автодром

Туристична група оглядає руїни старого замку. Маленький хлопчик тихо питає тата:
— Це тут мама вчилася водити машину?

Місце для старенької

У купе потяга бабуся говорить братку:
— Молодий чоловіче, ви не могли б звільнити для мене нижню полицю?
— Можу, матусю! Тобі в якому купе?

АФОРИЗМ

Немає хороших
або поганих гравців.
Є тільки хороші
або погані ходи.

Зігберт ТАРРАШ
(народився 5 березня 1862 року)

ТРАНСПОРТ

Автобус у шабат

Тель-авівський муніципалітет пропонує дозволити рух громадського транспорту по місту в суботу, яка, як відомо, є для релігійних іудеїв святим днем. З такою пропозицією мер Рон Хульдаї звернувся в Міністерство транспорту країни.

Жителі Тель-Авіва зможуть їздити в гості до друзів по суботах.

Раніше в Ізраїлі, де більш ніж третина населення — прихильники ортодоксального іудаїзму, рух автобусів і потягів з вечора п'ятниці й до закінчення суботи призупиняли. Більше того, цього дня навіть не літали літаки місцевих авіакомпаній.

Винятком було лише місто Хайфа, половина жителів якого — ізраїльські араби. Саме вони свого часу в судовому порядку здобули право користуватися громадським міським транспортом у вихідний день. Тоді для виконання цього рішення було навіть створено окрему компанію, оскільки транспортний кооператив «Еггед», що забезпечує рух по всій країні, відмовився працювати в суботу.

Тепер же по стопах свого північного «сусіда» пішов і Тель-Авів. За словами депутата тель-авівської міської ради й автора ідеї Тамара Зандберга, 60% городян хотіли б мати можливість користуватися транспортом по суботах. «У свій єдиний вихідний день вони змушені пішки добиратися до моря. У них також немає можливості поїхати в гості до друзів», — заявив депутат.

Утім, до ухвалення остаточного рішення ще далеко. Особливо враховуючи, що на чолі Міністерства транспорту стоїть Ісраель Кац, що неодноразово висловлювався проти порушення статус-кво.

Крім того, противники руху транспорту в суботу нагадують про те, що в місті функціонують кілька приватних компаній маршрутних таксі, які, на відміну від власників муніципальних автобусних парків, є недержавними структурами й цілком можуть забезпечити пересування городян по Тель-Авіву.

Втім, у разі негативної відповіді з міністерства міська влада може послідувати прикладу Хайфи — створити власну транспортну компанію, яка пустить автобуси вулицями міста в суботу.

САНКЦІЯ

Квіти за лупцювання

Турецький суд призначив досить незвичне покарання Хейряддіну Чатінташу, визнаному винним у побитті колишньої дружини й 10-річного сина: тепер протягом півроку чоловік повинен буде щодня дарувати дружині квіти й читати дитині книгу.

Відповідач, що не протестував проти такого дивного вироку, в ході судового процесу частково визнав свою провину, відзначивши водночас, що причиною конфлікту стали вимоги екс-дружини зняти для неї квартиру.

Крім того, Х.Чатінташ визнав, що за весь час спільного життя він жодного разу не привітав дружину з днем народження й не подарував їй квіти. Імовірно, судді вирішили, що настав час компенсувати жінці таке довге «безквіткове» існування й тепер вона отримуватиме букети щодня.

Подібні вироки в практиці розглядів сімейних суперечок — не рідкість. Як повідомляв «ЗіБ», недавно незвичне рішення у справі, пов'язаній з конфліктом подружжя, прийняв і суд штату Флорида (США): суддя Джон Херлі зобов'язав відповідача, що штовхнув дружину під час сварки, повести жінку в ресторан і боулінг. До речі, в цій справі також фігурував день народження — суперечка, що привела до рукоприкладства, розгорілася тому, що чоловік не привітав дружину зі святом.

ПОДАТКИ

Дистриб'ютор прийде на допомогу

Витрати з розвезення готової продукції, її розміщення в роздрібній мережі належать до валових, оскільки пов'язані з господарською діяльністю виробника

Верховний Суд України
Іменем України
Постанова

24 жовтня 2011 року **м.Київ**

Колегія суддів Верховного Суду України в складі:

головуючого — КРИВЕНКА В.В.,
суддів: БАРБАРИ В.П., БЕРДНІК І.С., ГЛОСА Л.Ф., ГОШОВСЬКОЇ Т.В., ГУЛЯ В.С., ГУМЕНЮКА В.І., ГУСАКА М.Б., ЄМЦЯ А.А., ЖАЙВОРОНОК Т.Є., ЗАГОЛДНОГО В.В., КЛІМЕНКО М.Р., КОЛЕСНИКА П.І., КОРОТКЕВИЧА М.Є., КОРОТКИХ О.А., КОСАРЄВА В.І., КРИВЕНДИ О.В., КУЗЬМЕНКО О.Т., ЛЯЩЕНКО Н.П., МАРИНЧЕНКА В.Л., ОНОПЕНКА В.В., ОХРІМЧУК Л.І., ПАНТАЛІЄНКА П.В., ПАТРЮКА М.В., ПИВОВАРА В.Ф., ПИЛИПЧУКА П.П., ПОТИЛЬЧАКА О.І., ПОШВИ Б.М., РЕДЬКИ А.І., СЕНІНА Ю.Л., СКОТАРЯ А.М., ТЕРЛЕЦЬКОГО О.О., ТІТОВА Ю.Г., ШИЦЬКОГО І.Б., ЯРЕМИ А.Г.,

розглянувши в порядку письмового провадження справу за позовом Закритого акціонерного товариства з іноземними інвестиціями «Дніпропетровський олійноекстракційний завод» до спеціалізованої державної податкової інспекції по роботі з великими платниками податків у м.Дніпропетровську (далі — СДПІ) про визнання протиправним податкового повідомлення-рішення,

ВСТАНОВИВ:

У лютому 2007 року товариство звернулося в суд з позовом до СДПІ про визнання протиправним податкових повідомлень-рішень від 13.10.2006 №*, від 7.11.2006 №**, від 8.12.2006 №***, від 16.02.2007 №****, якими йому зменшено суму бюджетного відшкодування з податку на додану вартість у розмірі 137870 грн.

На обгрунтування позову зазначило, що прийняте СДПІ за результатами перевірки рішення про зменшення суми бюджетного відшкодування грунтується на висновках податкового органу, які суперечать фактичним обставинам та нормам чинного податкового законодавства, оскільки відсутні підстави для виключення зі складу податкового кредиту товариства витрат з передпродажної підготовки продукції позивача та дистриб'юторських послуг, бо ці витрати належать до господарської діяльності позивача.

Постановою Господарського суду Дніпропетровської області від 17.04.2007 позов задоволено: визнано протиправними податкові повідомлення-рішення від 13.10.2006 №*, від 7.11.2006 №**, від 8.12.2006 №***, від 16.02.2007 №****.

Дніпропетровський апеляційний адміністративний суд постановою від 9.09.2008 постанову Господарського суду Дніпропетровської області від 17.04.2007 скасував, у задоволенні позову відмовив.

Ухвалою Вищого адміністративного суду від 12.05.2011 постанову Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 9.09.2008 скасовано та залишено в силі постанову Господарського суду Дніпропетровської області від 17.04.2007.

У справі, що розглядається, касаційний суд, погоджуючись із рішенням суду першої інстанції про задоволення позову, послався на те, що дистриб'юторська угода спрямована на забезпечення попиту на продукцію позивача, просування її на ринку, а тому спрямована на забезпечення отримання в майбутньому доходів від його виробництва. Оскільки характер витрат позивача на придбання послуг з передпродажної підготовки та послуг з інтенсифікації продаж як таких, які пов'язані з власною господарською діяльністю позивача, що відповідно до п.5.1 ст.5 закону від 28.12.94 №334/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств» є визначальною ознакою витрат як валових, відповідачем не заперечувався, має місце юридичний факт із яким пп.7.4.1 п.7.4 ст.7 закону від 3.04.97 №168/97-ВР «Про податок на додану вартість» пов'язує виникнення у платника податку права на податковий кредит.

Не погоджуючись із ухвалою касаційного суду, СДПІ звернулася із заявою про її перегляд з підстави неоднакового застосування касаційним судом пп.7.4.1 п.7.4 ст.7 закону №168/97-ВР, п.1.32 ст.1, п.5.1 ст.5 закону №334/94-ВР.

На підтвердження неоднакового застосування касаційним судом норми матеріального права СДПІ послалася на ухвалу ВАС від 29.03.2011 (справа №А37/11-07). У зазначеному судовому рішенні Вищий адміністративний суд визнав неправомірним віднесення до складу валових витрат та податкового кредиту винагороди за отримання дистриб'юторських послуг, оскільки реалізація продукції належить до господарської діяльності саме дистриб'ютора, адже саме він реалізує її третім особам на підставі укладених між дистриб'ютором та третіми особами договорів, у той час як виробник не може підтвердити документально роздрібну торгівлю готовою продукцією.

Ухвалою ВАС від 4.07.2011 справу допущено для перегляду Верховним Судом.

Перевіривши за матеріалами справи наведені у заяві доводи, Верховний Суд дійшов висновку про відсутність підстав для її задоволення.

Суди попередніх інстанцій встановили, що товариство є виробником соняшникової рафінованої олії.

Продаж власної готової продукції на території України здійснюється через мережу дистриб'юторів. Відповідно до дистриб'юторської угоди — продавець (товариство) продає та поставляє дистриб'ютору продукцію на основі прийняття замовлень дистриб'ютора до виконання, що надаються продавцеві на умовах базису поставки Інкотермс 2000 CPT склад дистриб'ютора. Реалізація товару від дистриб'ютора в торгівельну мережу здійснюється на підставі угод, укладених дистриб'ютором із третіми особами.

Відповідно до пп.7.4.1 п.7.4 ст.7 закону №168/97-ВР (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) податковий кредит звітного періоду складається із сум податків, нарахованих (сплачених) платником податку за ставкою, встановленою п.6.1 ст.6 та ст.81 цього закону, протягом звітного періоду у зв'язку з придбанням або виготовленням товарів (у тому числі при їх імпорті) та послуг з метою їх подальшого використання в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності платника податку.

Згідно з п.5.1, пп.5.2.1 п.5.2 ст.5 закону №334/94-ВР валові витрати виробництва та обігу — це сума будь-яких витрат платника податку в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), які придбаваються таким платником податку для їх подальшого використання у власній господарській діяльності.

Дистриб'юторська угода є змішаною угодою, що грунтується на договорі купівлі-продажу та договорі про надання послуг.

Зміст дистриб'юторської угоди як змішаної угоди продажу-послуги полягає не тільки в переході до дистриб'ютора права власності на товар, переданий продавцем (товариством) дистриб'ютору, а й наданні послуг продавцю, зокрема: з підготовки товарних партій до участі в акціях у торговельних точках; розміщення рекламної продукції продавця в торгових точках; розташування продукції в торгівельних точках; оформлення продукції згідно зі встановленими стандартами мерчандайзингу; підготовки та організації рекламних акцій та/або стимулюючих заходів для споживачів з активізації продажу продукції в торгівельних точках; вчиненні інших законних дій для утримання позиції продукції на ринку та постійного поширення позиції продукції.

Пунктом 1.32 ст.1 закону №334/94-ВР визначено, що господарська діяльність — будь-яка діяльність особи, направлена на отримання доходу в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, у разі коли безпосередня участь такої особи в організації такої діяльності є регулярною, постійною та суттєвою. Під безпосередньою участю слід розуміти зазначену діяльність особи через свої постійні представництва, філіали, відділення, інші відокремлені підрозділи, а також через довірену особу, агента або будь-яку іншу особу, яка діє від імені та на користь першої особи.

Аналіз дистриб'юторської угоди, укладеної позивачем, дає підстави вважати, що послуги, які надавав дистриб'ютор товариству, спрямовані на отримання доходу останнього.

Таким чином, понесені товариством витрати з передпродажної підготовки в мережі роздрібної торгівлі (розвезення готової продукції роздрібним покупцям, розміщення готової продукції у роздрібній мережі) належать до валових витрат, оскільки вони пов'язані з його господарською діяльністю, а отже, правомірно включені позивачем до складу податкового кредиту.

Враховуючи наведене, а також те, що при вирішенні спору суд касаційної інстанції правильно застосував норми матеріального права, у задоволенні заяви СДПІ слід відмовити.

Керуючись стст.241, 242, 244 Кодексу адміністративного судочинства, Верховний Суд

ПОСТАНОВИВ:

У задоволенні заяви спеціалізованої державної податкової інспекції по роботі з великими платниками податків у м.Дніпропетровську відмовити.

Постанова є остаточною і не може бути оскаржена, крім випадку, встановленого п.2 ч.1 ст.237 Кодексу адміністративного судочинства.

> «Зміст дистриб'юторської угоди як змішаної угоди продажу-послуги полягає не тільки в переході до дистриб'ютора права власності на товар, а й наданні послуг продавцю».

МИТНИЦЯ

З шостого не починають

Застосування резервного методу без послідовного застосування попередніх п'яти та обгрунтування неможливості їх застосування є протиправним

Верховний Суд України
Іменем України
Постанова

3 жовтня 2011 року **м.Київ**

Верховний Суд України у складі:

головуючого — КРИВЕНКА В.В.,
суддів: БАЛЮКА М.І., БАРБАРИ В.П., БЕРДНІК І.С., ГЛОСА Л.Ф., ГРИГОР'ЄВОЇ Л.І., ГРИЦІВА М.І., ГУМЕНЮКА В.І., ГУСАКА М.Б., ЄМЦЯ А.А., ЖАЙВОРОНОК Т.Є., КАНИГІНОЇ Г.В., КЛІМЕНКО М.Р., КОРОТКЕВИЧА М.Є., КОРОТКИХ О.А., КОСАРЄВА В.І., КРИВЕНДИ О.В., ЛЯЩЕНКО Н.П., МАРИНЧЕНКА В.Л., ОНОПЕНКА В.В., ПАНТАЛІЄНКА П.В., ПАТРЮКА М.В., ПИЛИПЧУКА П.П., ПОТИЛЬЧАКА О.І., ПОШВИ Б.М., ПРОКОПЕНКА О.Б., РЕДЬКИ А.І., СЕНІНА Ю.Л., СКОТАРЯ А.М., ТЕРЛЕЦЬКОГО О.О., ТІТОВА Ю.Г., ЯРЕМИ А.Г.,

розглянувши в порядку письмового провадження справу за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Дамаско-Трейд» до Севастопольської митниці Державної митної служби за участю прокуратури м.Севастополя про визнання протиправним та скасування рішення та зобов'язання вчинити дії,

ВСТАНОВИВ:

У серпні 2009 року ТОВ звернулося в окружний адміністративний суд м.Севастополя з позовом до митниці, у якому просило визнати протиправним рішення митниці про визначення митної вартості вантажу та зобов'язати перерахувати митну вартість та платежі на ввезений ТОВ товар за вантажними митними деклараціями від 8.04.2009 №*, №**, №***; від 14.04.2009 №*, №**; від 15.04.2009 №*; від 29.04.2009 №*.

На обгрунтування позовних вимог ТОВ послалося на те, що митниця у квітні 2009 року при вирішенні питань розмитнення належного позивачеві імпортованого товару, не погодившись із його задекларованою вартістю, визначила її самостійно в порядку та у спосіб, який ТОВ вважає протиправним з порушенням вимог стст.266, 267, 273 Митного кодексу та постанови КМ від 20.12.2006 №1766 «Про затвердження Порядку декларування митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України та подання відомостей для її підтвердження» (далі — постанова №1766).

Окружний адміністративний суд м.Севастополя постановою від 21.10.2009, залишеною без змін ухвалою Севастопольського апеляційного адміністративного суду від 12.05.2010, позовні вимоги задовольнив частково: визнав протиправними дії митниці щодо визначення митної вартості товару шляхом застосування резервного методу, визнав протиправним та скасував рішення про визначення митної вартості товару, випущеного у вільний обіг під гарантію сплати податків і зборів, та зобов'язав митницю вчинити дії щодо визначення митної вартості товару із застосуванням першого методу — за ціною договору щодо товарів, які імпортуються.

Задовольняючи частково позовні вимоги ТОВ, суди першої та апеляційної інстанції виходили з того, що Митниця як суб'єкт владних повноважень не довела дотримання порядку прийняття, правомірності та обгрунтованості своїх рішень та дій. Що стосується відмови в задоволенні позовних вимог у частині зобов'язання митниці прийняти рішення, то суди вказали на відсутність компетенції приймати рішення замість державного органу, рішення якого оскаржується.

Вищий адміністративний суд постановою від 1.02.2010 рішення суду апеляційної інстанції скасував, рішення суду першої інстанції змінив: у частині задоволення позовних вимог щодо визнання протиправними дій митниці щодо визначення митної вартості товару шляхом застосування резервного методу та визнання протиправним і скасування рішення про визначення митної вартості товару, випущеного у вільний обіг під гарантію сплати податків і зборів, — скасував. Виніс у цій частині нову постанову про визнання протиправними дій митниці щодо відмови у перегляді митної вартості товару, зазначеного у вантажних митних деклараціях від 8.04.2009 №*, №**, №***; від 14.04.2009 №*, №**; від 15.04.2009 №*; від 29.04.2009 №* та зобов'язав митницю вчинити дії щодо визначення митної вартості товару за вищезазначеними вантажними митними деклараціями із застосуванням першого методу — за ціною договору щодо товарів, які імпортуються.

Обгрунтовуючи своє рішення, суд касаційної інстанції погодився із висновками судів попередніх інстанцій про те, що митниця як суб'єкт владних повноважень не довела дотримання порядку прийняття, правомірності та обгрунтованості своїх рішень та дій і, таким чином, дії митниці при визначенні митної вартості товару за шостим (резервним) методом, а не за першим (за ціною договору щодо товарів, які імпортуються (вартість операції), є протиправними. Разом з тим колегія суддів суду касаційної інстанції зазначила, що суди першої та апеляційної інстанцій неправильно застосували норми процесуального права щодо визначення форми захисту порушених прав ТОВ.

У заяві про перегляд судових рішень Верховним Судом з підстави, передбаченої п.1 ч.1 ст.237 Кодексу адміністративного судочинства, ТОВ просить скасувати рішення суду касаційної інстанції та направити справу на новий касаційний розгляд.

Перевіривши за матеріалами справи наведені у заяві доводи, ВС дійшов висновку про відсутність підстав для її задоволення.

Відповідно до ч.1 ст.265 МК митний орган, що здійснює контроль за правильністю митної оцінки товарів з урахуванням положень цього кодексу, має право приймати рішення про правильність заявленої декларантом митної вартості товарів.

Згідно зі ст.266 МК визначення митної вартості товарів, які імпортуються в Україну, може здійснюватися за такими методами:

1) за ціною договору щодо товарів, які імпортуються (вартість операції);

2) за ціною договору щодо ідентичних товарів;

3) за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів;

4) на основі віднімання вартості;

5) на основі додавання вартості (обчислена вартість);

6) резервного.

Основним є метод визначення митної вартості товарів за ціною договору щодо товарів, які імпортуються (вартість операції).

Якщо митна вартість не може бути визначена за першим методом, проводиться процедура консультацій між митним органом та декларантом з метою обгрунтованого вибору підстав для визначення митної вартості. У ході таких консультацій митний орган та декларант можуть здійснити обмін наявною у кожного з них інформацією за умови додержання вимог щодо її конфіденційності.

У разі неможливості визначення митної вартості товарів, які імпортуються в Україну, за основу може братися ціна, за якою оцінювані ідентичні або подібні (аналогічні) товари були продані в Україні не пов'язаному з продавцем покупцю.

При цьому кожний наступний метод застосовується, якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом застосування попереднього методу.

Аналіз наведених норм, а також положень постанов КМ від 9.04.2008 №339 «Про затвердження Порядку здійснення контролю за правильністю визначення митної вартості товарів» та №1766 дає підстави вважати, що митні органи мають виключну компетенцію в питаннях перевірки та контролю правильності обчислення декларантом митної вартості.

Разом з тим дискреційні функції митних органів мають законодавчі обмеження у випадках незгоди із задекларованою митною вартістю. До них, зокрема, належить процедура консультацій між митним органом та декларантом з метою обгрунтованого вибору підстав для визначення митної вартості та обов'язок послідовного вибору методів (від першого до шостого) визначення митної вартості.

За таких обставин касаційний суд дійшов правильного висновку про протиправність рішення митниці щодо застосування резервного методу визначення митної вартості товару без послідовного застосування попередніх п'яти, як це встановлено ч.5 ст.266 МК, та без обгрунтування неможливості їх застосування.

У зв'язку з цим Вищий адміністративний суд, ухвалюючи рішення, про перегляд якого подана заява, правильно застосував норми матеріального права, тому підстав для його перегляду немає.

ВС позбавлений можливості перевіряти правильність встановлення обставин справи та усунути розбіжності у застосуванні норм процесуального права, які призвели до ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах, оскільки відповідно до ст.235 КАС ВС переглядає судові рішення в адміністративних справах виключно з підстав і в порядку, встановленому цим кодексом, а підставою для перегляду судових рішень в адміністративних справах, як установлено п.1 ч.1 ст.237 КАС, є неоднакове застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права.

Керуючись стст.241, 242, 244 КАС, Верховний Суд

ПОСТАНОВИВ:

У задоволенні заяви Севастопольської митниці Державної митної служби відмовити.

Постанова є остаточною і оскарженню не підлягає, крім випадку, встановленого п.2 ч.1 ст.237 Кодексу адміністративного судочинства.

КВАЛІФІКАЦІЯ

Посібництво без умислу на вбивство

Вчинення злочину в складі організованої групи потребує доказів її стійкості, яка є необхідною ознакою існування такого об'єднання

Верховний Суд України
Іменем України
Ухвала

20 жовтня 2011 року *м.Київ*

Колегія суддів Судової палати в кримінальних справах Верховного Суду України у складі:
головуючого — КРИВЕНДИ О.В.,
суддів: СКОТАРЯ А.М., ШКОЛЯРОВА В.Ф.,
за участі: прокурора ДЕРУНА А.І.,
захисників *Особи 5, Особи 6, Особи 7, Особи 8, Особи 9, Особи 10,*
засуджених *Особи 11, Особи 12, Особи 13, —*

розглянула в судовому засіданні кримінальну справу за касаційними скаргами засуджених *Особи 11, Особи 12, Особи 13*, захисників *Особи 5, Особи 8, Особи 7, Особи 6, Особи 9, Особи 10* на вирок Апеляційного суду Київської області від 28.12.2009, яким засуджено:

Особу 11, Інформація 1, громадянина України, уродженця та мешканця м.Лисичанськ Луганської області, раніше не судимого,

за ч.5 ст.27, пп.1, 6, 11, 12 ч.2 ст.115 КК на 15 років позбавлення волі з конфіскацією майна;

за ч.3 ст.358 КК на два роки обмеження волі.

На підставі ст.70 КК, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, *Особі 11* визначено остаточне покарання — п'ятнадцять років позбавлення волі з конфіскацією майна;

Особу 12, Інформація 3, громадянина України, уродженця м.Молодогвардійськ, мешканця м.Лисичанськ Луганської області, раніше не судимого,

— за ч.5 ст.27, пп.1, 6, 11, 12 ч.2 ст.115 КК на 15 років позбавлення волі з конфіскацією майна;

— за ч.3 ст.358 КК на два роки обмеження волі.

На підставі ст.70 КК, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, *Особі 12* визначено остаточне покарання — п'ятнадцять років позбавлення волі з конфіскацією майна;

Особу 13, Інформація 5, громадянина України, уродженця та мешканця м.Молодогвардійськ Луганської області, раніше не судимого,

за ч.5 ст.27, пп.1, 6, 11, 12 ч.2 ст.115 КК на 14 років позбавлення волі з конфіскацією майна.

Особу 11, Особу 12 та *Особу 13* визнано винними у вчиненні таких злочинів.

У 2005 році особа, матеріали відносно якої виділено в окреме провадження у зв'язку з оголошенням її у розшук, на замовлення організувала для вчинення злочинів проти життя та здоров'я особи злочинну групу, в яку в квітні 2006 року на пропозицію цієї особи увійшли *Особа 11, Особа 12* та *Особа 13*, що раніше працювали охоронниками ринку «Озерка» в м.Дніпропетровськ.

Особа 11, Особа 13 та *Особа 12* під керівництвом зазначеного організатора групи займалися фізичною підготовкою, освоювали навички стрільби з вогнепальної зброї, слідкування та керування автотранспортом для можливості в будь-який момент виконати вказівки організатора групи щодо вчинення злочинних дій.

Під час перебування в складі організованої групи *Особа 11, Особа 12* та *Особа 13* отримували від організатора групи щомісячно по $500, а з літа 2006 року — по $1000. Крім того, організатор групи фінансував придбання ними автотранспорту, мобільних телефонів та оренду квартир, де вони проживали разом зі своїми сім'ями.

Також *Особа 11* та *Особа 12* з моменту вступу до організованої групи передали організатору цієї групи свої фотографії, використовуючи які, той виготовив підроблені паспорти. В подальшому ці паспорти *Особа 11* та *Особа 12* використовували під час вчинення злочинних дій.

За вказівкою організатора групи, з лютого 2007 року до 16.03.2007 *Особа 11, Особа 12* та *Особа 13*, діючи умисно та узгоджено з іншими учасниками організованої злочинної групи, здійснювали в м.Києві та Київській області спостереження за автомобілем «Тойота Ленд Крузер», р.н. *Номер 1,* на якому пересувався *Особа 15* (колишній начальник охорони російського бізнесмена Максима Курочкина. — **Прим. ред.**), зокрема, біля ресторану «Фелліні» на вул. Городецького у м.Києві, біля ресторану «Розгуляєво» на Столичному шосе, на автошляху від Старообухівської траси до с.Плюти Обухівського району Київської області. При цьому *Особа 11, Особа 12* та *Особа 13* використовували автомобілі «Шевроле Лачетті», р.н. *Номер 2,* «Хюндай Гетц», р.н. *Номер 3,* «Деу Ланос», р.н. *Номер 4,* «Шкода Октавія», р.н. *Номер 5,* «Міцубісі Лансер», р.н. *Номер 6,* а також засоби мобільного зв'язку. В результаті цих дій ними було встановлено, що *Особа 15* часто відвідував ресторан «Фелліні», після чого на своєму автомобілі в супроводі *Особи 16* та *Особи 17* по Столичному шосе повертався до місця свого тимчасового мешкання в с.Плюти.

Вказані відомості відносно *Особи 15* в лютому 2007 року *Особа 11, Особа 12* та *Особа 13* передавали організатору групи для планування подальших дій щодо ліквідації *Особи 15* та осіб, що його супроводжували.

Використовуючи вказану інформацію, організатор групи вирішив вчинити умисне вбивство *Особи 15* та осіб, що його супроводжують — *Особи 16* та *Особи 18*, на автодорозі, яка веде від Старообухівської траси до с.Плюти, для чого дав *Особі 12* вказівку придбати вантажний автомобіль з метою використання його для здійснення вищезазначеного злочину.

Особа 12, усвідомлюючи, що вказаний автомобіль буде використано для вчинення умисного вбивства *Особи 15* та осіб, що його супроводжують, 21.02.2007 придбав автомобіль «ГАЗ 2752», р.н. *Номер 7,* при цьому, для приховання слідів злочину використав підроблений паспорт на ім'я *Особи 19.* Після цього *Особа 12*, виконуючи вказівки організатора групи, придбаний автомобіль поставив на автостоянці, розташованій за адресою: вул. Березняківська, буд. №5, м.Київ.

Крім того, на початку березня 2007 року організатор групи дав вказівку *Особі 11, Особі 12* та *Особі 13* виготовити пристрій для зупинки автомобіля *Особи 15* з метою використання його під час вчинення злочину. *Особа 11, Особа 12* та *Особа 13* виготовили з цвяхів та дроту близько 20 металевих хрестів, але вони, як виявилося, були непридатні для використання з огляду на технічні характеристики.

Реалізуючи злочинний план, *Особа 20* та *Особа 12* в період з 10 до 12.03.2007 перемістили автомобіль «ГАЗ 2752», р. н. Номер 7, до м.Українка Обухівського району Київської області, де *Особа 11* біля будинку №2 на майдані Радянському передав його невстановленим слідством особам, які безпосередньо повинні були вчинити умисне вбивство *Особи 15* та осіб, що його супроводжують.

16 березня 2007 року приблизно о 16-й год. *Особа 11, Особа 12* та *Особа 13*, знаючи про злочинний намір організатора групи та за його вказівкою, зустрілися на АЗС «Укртатнафта», що розташована на Столичному шосе в м.Києві. Після чого *Особа 11* залишив *Особу 12* та *Особу 13* в місцях можливого пересування автомобіля *Особи 15* для отримання відомостей про маршрут і час його руху.

Особа 12 перебував в автомобілі «Мазда-3», р.н. *Номер 8*, біля ресторану «Розгуляєво», а *Особа 13* — на автомобілі «Деу Ланос», р.н. Номер 4, у заздалегідь обумовленому місці вздовж автодороги в напрямку м.Обухова по Обухівській трасі.

Приблизно о 18-й год. 46 хв. 16.03.2007 *Особа 12* побачив біля ресторану «Розгуляєво» автомобіль *Особи 15,* який рухався в напрямку с.Плюти, про що одразу повідомив по мобільному телефону організатора групи, який дав вказівку *Особі 11, Особі 12* та *Особі 13* залишити місця спостереження та вимкнути мобільні телефони.

Приблизно о 19-й год. організатор групи разом із невстановленими слідством особами на автодорозі у напрямку с.Плюти, використовуючи автомобіль «ГАЗ 2752» р. н. Номер 7, зупинили автомобіль «Тойота Ленд Крузер», р.н. *Номер 1*, і, застосувавши вогнепальну зброю, вчинили умисне вбивство *Особи 15, Особи 16* та *Особи 17.*

Смерть *Особи 15* настала від численних проникаючих вогнепальних поранень тулуба з пошкодженням внутрішніх органів та з розвитком комбінованого травматично-геморагічного шоку.

Смерть *Особи 16* настала від вогнепального проникаючого кульового поранення голови з багатоосколковими переломами кісток склепіння черепа з пошкодженням речовини головного мозку.

Смерть *Особи 17* настала внаслідок численних вогнепальних проникаючих наскрізних кульових поранень голови, шиї, тулуба з пошкодженням головного мозку, спинного мозку та внутрішніх органів грудної та черевної порожнини.

За сприяння у вчиненні умисного вбивства *Особи 15, Особи 16* та *Особи 17* організатор групи в квітні 2007 року передав *Особі 11* через *Особу 21* винагороду в сумі $15000, які той розділив між собою, *Особою 12* та *Особою 13.*

Крім того, під час підготовки до вчинення умисного вбивства *Особи 15, Особи 16* та *Особи 17 Особа 11* та *Особа 12* за обставин, викладених у вироку, використали завідомо підроблені документи.

У своїй касаційній скарзі засуджений *Особа 11* посилається на однобічність і неповноту досудового та судового слідства, неправильне застосування кримінального закону, допущені істотні порушення кримінально-процесуального закону.

Зокрема, у скарзі йдеться про те, що не було встановлено власника автомобіля «Тойота Ленд Крузер», р.н. *Номер 1*, на якому рухалися *Особа 15, Особа 16* та *Особа 17,* не було допитано усіх свідків, показання яких можуть мати значення для встановлення істини в справі.

Також, на думку засудженого, суд не дав належної оцінки показанням свідків *Особи 22* та *Особи 21*, які були затримані працівниками міліції й утримувалися під вартою п'ять діб, внаслідок чого були змушені дати ті показання, які від них вимагали правоохоронці.

У скарзі *Особи 11* ідеться також про нав'язування йому слідчим адвокатів, які неналежним чином здійснювали свої обов'язки, чинення перепон у допуску обраного ним захисника *Особи 8* тощо.

Зазначає засуджений і про те, що судово-медичні експертизи щодо наявності у нього тілесних ушкоджень проведено формально та з порушенням закону, при цьому в задоволенні клопотання про допит в судовому засіданні експерта судом відмовлено. Безпідставно, на думку засудженого, суд відмовив й у задоволенні клопотання про призначення медичної експертизи.

Йдеться у скарзі засудженого й про те, що суд без достатніх на те підстав послався у вироку як на доказ його вини явку з повинною, хоча вона була написана під диктовку слідчого. Вважає, що суд не звернув увагу на те, що дані протоколів допиту його як підозрюваного та обвинуваченого не відповідають даним відеозаписів цих слідчих дій, де він розповідав про застосування до нього незаконних методів досудового слідства.

Зазначає засуджений також, що судом не були досліджені усі речові докази в справі.

Твердить *Особа 11* і про те, що судом не дано оцінки обставинам його затримання правоохоронцями 11.04.2007, тиску з їх боку, а потім і фальсифікації справи про адміністративне правопорушення.

У скарзі засуджений зазначає, що наведені у вироку докази не підтверджують його винуватість у вчиненні злочину проти *Особи 15, Особи 16* та *Особи 17.*

Просить вирок апеляційного суду в частині його засудження за ч.5 ст.27, пп.1, 6, 11, 12 ч.2 ст.115 КК скасувати, а справу в цій частині — закрити за недоведеністю його участі у вчиненні злочину. У решті — вирок щодо нього залишити без зміни.

Захисник *Особа 5* у своїй касаційній скарзі посилається на доводи, аналогічні викладеним у скарзі *Особи 11* та просить вирок апеляційного суду щодо її підзахисного в частині його засудження за ч.5 ст.27, пп.1, 6, 11, 12 ч.2 ст.115 КК скасувати, а справу в цій частині — закрити за недоведеністю його участі у вчиненні злочину.

У скарзі захисника *Особи 8* з наведенням відповідних доводів йдеться про застосування до його підзахисного *Особи 11* незаконних методів досудового слідства, порушення права на захист, що залишилося поза увагою суду.

Захисник зазначає також про те, що висновок суду про входження *Особи 11* до складу організованої злочинної групи, його обізнаність щодо вбивства *Особи 15, Особи 16* та *Особи 17* на замовлення, з корисливих мотивів не грунтується на матеріалах справи.

Захисник просить вирок апеляційного суду щодо *Особи 11* в частині його засудження за ч.5 ст.27, пп.1, 6, 11, 12 ч.2 ст.115 КК скасувати, а справу в цій частині закрити за недоведеністю його участі у вчиненні злочину. У решті вирок щодо нього залишити без зміни.

Засуджений *Особа 12* у своїй касаційній скарзі посилається на невідповідність висновків суду фактичним обставинам справи, допущені істотні порушення кримінально-процесуального закону, що призвело до неправильного застосування кримінального закону. Зазначає, що про намір на вбивство *Особи 15, Особи 16 та Особи 17* він не знав, вважав, що мікроавтобус він купує для охоронної фірми, де отримував щомісячно заробітну плату, ніяких грошей в сумі $15000 він разом із *Особою 11* та *Особою 13* не отримували і не ділили між собою, крім того, зазначає, що в *Особи 13* є алібі про яке говорилося в судовому засіданні, але суд належним чином його не перевірив.

Йдеться в скарзі й про порушення права засудженого на захист, зокрема, нав'язування слідчим свого друга адвоката *Особу 23,* чинення перепон у допуску обраного *Особою 12* захисника *Особи 9.*

Крім того, зазначає засуджений *Особа 12* про те, що судом безпідставно було покладено в основу обвинувального вироку його явку з повинною, дані якої, як й інші докази в справі, не підтверджують його винуватості у вчиненні злочинних дій щодо *Особи 15, Особи 16* та *Особи 17.*

Просить скасувати вирок апеляційного суду в частині його засудження за ч.5 ст.27, пп.1, 6, 11, 12 ч.2 ст.115 КК.

Захисник *Особа 6* у своїй скарзі посилається на невідповідність висновків суду фактичним обставинам справи, однобічність і неповноту досудового та судового слідства, допущені істотні порушення кримінально-процесуального закону та неправильне застосування кримінального закону, зокрема, зазначає, що в матеріалах справи відсутні докази винуватості *Особи 12* у вчиненні умисного вбивства, було порушено його право на захист.

Просить вирок апеляційного суду в частині засудження *Особи 12* за ч.5 ст.27, пп.1, 6, 11, 12 ч.2 ст.115 КК скасувати, а справу в цій частині закрити.

У своїй касаційній скарзі захисник *Особа 9* зазначає, що умислу на вбивство *Особи 15, Особи 16* та *Особи 17* у *Особи 12* не було, а тому він не повинен підлягати кримінальній відповідальності за діяння, вчинене виконавцями. Відсутні, на думку захисника, в матеріалах справи й докази того, що вбивство вчинене на замовлення та з корисливих мотивів. Наводить у скарзі захисник і доводи про те, що роздруківки телефонних дзвінків, отримані від оператора мобільного зв'язку «Київстар», є фальсифікованими.

Крім того, захисник твердить, що викладені у вироку докази не підтверджують винуватість засуджених у вчиненні злочинних дій щодо *Особи 15, Особи 16* та *Особи 17.*

У скарзі йдеться й про порушення права *Особи 12* на захист та застосування до нього незаконних методів досудового слідства, внаслідок чого він обмовив себе, написавши явку з повинною, а суд безпідставно послався у вироку на її дані як на доказ вини.

Захисник просить вирок апеляційного суду в частині засудження *Особи 12* за ч.5 ст.27, пп.1, 6, 11, 12 ч.2 ст.115 КК скасувати, а справу в цій частині — закрити. У решті — вирок залишити без зміни.

Засуджений *Особа 13* у своїй касаційній скарзі також посилається на невідповідність висновків суду фактичним обставинам справи, однобічність і неповноту досудового та судового слідства, допущені порушення кримінально-процесуального закону та неправильне застосування кримінального закону, зокрема, зазначає, що його засуджено за злочин, якого він не вчиняв, що в нього є алібі, яке судом не перевірено, а в матеріалах справи відсутні будь-які докази його винуватості. Йдеться в скарзі й про те, що було порушено право засудженого на захист — йому не давали побачитися із захисником. Зазначає й про застосування незаконних методів досудового слідства.

Просить вирок апеляційного суду щодо нього скасувати, а справу закрити.

Захисник *Особа 7* у своїй касаційній скарзі посилається на те, що в матеріалах справи відсутні докази винуватості її підзахисного, у вироку суд належним чином не мотивував, чому взяв за основу його показання на досудовому слідстві й відкинув показання, дані в суді.

Захисник також зазначає, що суд не дав оцінки показанням свідків *Особи 22* та *Особи 21*, які твердили в судовому засіданні про те, що на досудовому слідстві давали показання під фізичним та психологічним тиском з боку працівників правоохоронних органів.

Не перевірено судом, на думку захисника, і алібі *Особи 13.*

Захисник просить вирок апеляційного суду щодо *Особи 13* скасувати, а справу щодо нього — закрити.

Захисник *Особа 10* зазначає, що в матеріалах справи відсутні докази перебування *Особи 13* у складі організованої злочинної групи, його обізнаності про наміри певних осіб позбавити життя *Особу 15, Особу 16* та *Особу 17.*

Захисник вважає, що суд взагалі не дослідив доказів, які виправдовують *Особу 13.*

Йдеться в скарзі захисника з посиланням на відповідні доводи й про порушення права *Особи 13* на захист та застосування до нього незаконних методів досудового слідства.

Вважаючи вирок апеляційного суду щодо *Особи 13* незаконним та необгрунтованим, захисник просить його скасувати, а справу щодо його підзахисного — закрити.

Заслухавши доповідь судді Верховного Суду; пояснення засуджених та захисників на підтримку касаційних скарг; думку прокурора, який просив залишити касаційні скарги без задоволення, а вирок апеляційного суду — без зміни; перевіривши матеріали справи та обговоривши доводи скарг, колегія суддів уважає, що касаційні скарги підлягають частковому задоволенню з таких підстав.

Згідно зі ст.323 КПК вирок суду повинен бути законним і обгрунтованим. Виходячи зі змісту вказаної норми закону, вирок є обгрунтованим, якщо він постановлений на матеріалах, повністю зібраних, всебічно досліджених і правильно оцінених судом, а висновки суду про подію злочину та про винуватість підсудного у його вчиненні з достовірністю випливають із матеріалів справи. Для цього у вироку повинні бути проаналізовані й оцінені всі розглянуті в судовому засіданні докази, які як підтверджують висновок суду, так і спростовують його.

Відповідно до вимог ст.334 КПК у мотивувальній частині вироку має бути наведена оцінка доводів, на які підсудний послався на свій захист. Якщо підсудний у судовому засіданні змінив свої показання, суд повинен ретельно перевірити як ті, так й інші показання, з'ясувати причину зміни показань і в результаті ретельного дослідження дати їм у вироку належну оцінку в сукупності з іншими доказами, що є у справі.

> «Якщо підсудний у судовому засіданні змінив свої показання, суд повинен з'ясувати причину зміни показань і в результаті ретельного дослідження дати їм у вироку належну оцінку в сукупності з іншими доказами, що є у справі».

Проте ці вимоги закону під час розгляду справи щодо *Особи 11, Особи 12* та *Особи 13* у повній мірі виконані не були.

Так, відповідно до ч.3 ст.28 КК злочин визнається вчиненим організованою групою, якщо в його вчиненні брали участь троє і більше осіб, які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та інших злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи.

Проте визнавши *Особу 11, Особу 12* та *Особу 13* винними у вчиненні злочину в складі організованої групи, суд не навів у вироку доказів її стійкості, яка є необхідною ознакою існування такого об'єднання. Так, вирок суду не містить доказів того, що організована група, до складу якої, на думку суду, ввійшли *Особа 11, Особа 12* та *Особа 13,* була здатна забезпечити стабільність і безпеку свого функціонування, тобто ефективно протидіяти внутрішнім чи зовнішнім факторам, що можуть її дезорганізувати. Не наведено у вироку і доказів того, що між учасника-

ми групи існували досить стабільні відносини у зв'язку з підготовкою та вчиненням злочину.

Не містить оскаржуваний вирок і переконливих доказів того, що *Особі 11, Особі 12* та *Особі 13* був відомий план діяльності організованої групи, а їхні дії були об'єднані цим планом, який передбачав би чіткий розподіл функцій усіх учасників щодо його досягнення.

За таких обставин висновки апеляційного суду про вчинення *Особою 11, Особою 12* та *Особою 13* злочинів у складі організованої групи та відповідно кваліфікація їх дій за ч.5 ст.27, п.12 ч.2 ст.115 КК як пособництво у вчиненні умисного вбивства у складі організованої групи не грунтуються на викладених у вироку доказах і є передчасними.

Передчасним є також висновок апеляційного суду про те, що *Особа 11, Особа 12* та *Особа 13* були обізнані про намір особи, справа щодо якої виділена в окреме провадження, на позбавлення життя декількох осіб, і саме у вчиненні такого вбивства вони виступали пособниками. Вирок суду не містить переконливих доказів того, що засуджені достовірно знали про те, хто саме перебуває в автомобілі «Тойота Ленд Крузер», р.н. *Номер 1*, рух якого вони відстежували, і того, що вбивство зазначених осіб охоплювалось умислом *Особи 11, Особи 12* та *Особи 13*, що є необхідним для кваліфікації їх дій за ч.5 ст.27, п.1 ч.2 ст.115 КК.

За змістом п.6 ч.2 ст.115 КК вбивство з корисливих мотивів наявне тоді, коли винний, позбавляючи життя потерпілого, бажав одержати у зв'язку з цим матеріальні блага для себе або інших осіб (заволодіти грошима, коштовностями, цінними паперами, майном тощо), одержати чи зберегти певні майнові права, уникнути матеріальних витрат чи обов'язків (одержати спадщину, позбавитися боргу, звільнитися від платежу тощо) або досягти іншої матеріальної вигоди.

Оскільки з об'єктивної сторони пособництво характеризується умисною формою вини, визнаючи *Особу 11, Особу 12* та *Особу 13* винними у вчиненні пособництва в умисному вбивстві *Особи 15, Особи 16* та *Особи 17* з корисливих мотивів, суд мав навести у вироку докази того, що саме з цих мотивів виконавці злочину позбавляли потерпілих життя, про що було достовірно відомо підсудним, проте вирок таких доказів не містить.

Відповідно до вимог ст.334 КПК у мотивувальній частині вироку має бути наведена оцінка доводів, на які підсудний послався на свій захист. Якщо підсудний у судовому засіданні змінив свої показання, які давав на досудовому слідстві або дізнанні, суд повинен ретельно перевірити як ті, так й інші показання, з'ясувати причину зміни показань і в результаті ретельного дослідження дати їм у вироку належну оцінку в сукупності з іншими доказами, що є у справі.

У судовому засіданні *Особа 11, Особа 12* та *Особа 13* не визнали себе винними у вчиненні злочину, передбаченого ч.5 ст.27, пп.1, 6, 11, 12 ч.2 ст.115 КК та дали показання, які суттєво відрізняються від показань, даних ними на досудовому слідстві і покладених в основу вироку.

Проте, як видно з оскаржуваного вироку, всупереч вимогам ст.334 КПК як ті, так і інші показання судом ретельно не перевірено, причину зміни показань не з'ясовано і належної оцінки зазначеним показанням в сукупності з іншими доказами, що є у справі, не дано.

Отже, колегія суддів уважає, що вирок апеляційного суду в частині засудження *Особи 11, Особи 12 та Особи 13* за ч.5 ст.27, пп.1, 6, 11, 12 ч.2 ст.115 КК не відповідає вимогам стст.323, 334 КПК, а викладені у ньому висновки не підтверджуються доказами, дослідженими в судовому засіданні, у зв'язку з чим вирок у цій частині підлягає скасуванню з направленням справи на новий судовий розгляд.

Крім того, оскільки обвинувачення *Особи 11* та *Особи 12* за ч.3 ст.358 КК пов'язане з обвинуваченням цих засуджених за ч.5 ст.27, пп.1, 6, 11, 12 ч.2 ст.115 КК, а погоджуючись з кваліфікацією дій щодо використання завідомо підроблених документів, засуджені оспорюють фактичні обставини вчинення цих дій, колегія суддів вважає, що вирок апеляційного суду і в цій частині підлягає скасуванню з направленням справи новий судовий розгляд.

Під час нового судового розгляду необхідно усунути вказані недоліки і постановити судове рішення з дотриманням усіх вимог кримінального і кримінально-процесуального законодавства, ретельно перевіривши при цьому й інші доводи касаційних скарг засуджених та їх захисників, зокрема про порушення права *Особи 11, Особи 12* та *Особи 13* на захист, застосування до них незаконних методів досудового слідства.

Керуючись стст.395, 396 КПК та п.2 «Перехідних положень» закону від 7.07.2010 №2453-VI «Про судоустрій і статус суддів», колегія суддів

УХВАЛИЛА:

Касаційні скарги засуджених *Особи 11, Особи 12, Особи 13*, захисників *Особи 5, Особи 8, Особи 7, Особи 6, Особи 9* та *Особи 10* задовольнити частково.

Вирок Апеляційного суду Київської області від 28.12.2009 щодо *Особи 11, Особи 12* та *Особи 13* скасувати, а справу — направити на новий судовий розгляд.

ПРАВОЧИНИ

Пляж у «ланцюгах» купівлі-продажу

Законодавство не пов'язує можливість витребування майна в добросовісного набувача з обставинами щодо наявності в останнього відчужувача права його відчужувати

Верховний Суд України
Іменем України
Постанова

17 жовтня 2011 року *м.Київ*

Верховний Суд України у складі:
головуючого — БЕРДНІК І.С.,
суддів: БАРБАРИ В.П., ВУС С.М., ГЛОСА Л.Ф., ГОШОВСЬКОЇ Т.В., ГРИГОР'ЄВОЇ Л.І., ГУЛЯ В.С., ГУМЕНЮКА В.І., ЄМЦЯ А.А., ЖАЙВОРОНОК Т.Є., ЗАГОЛДНОГО В.В., КЛІМЕНКО М.Р., КОВТЮК Є.І., КОЛЕСНИКА П.І., КОРОТКЕВИЧА М.Є., КОСАРЄВА В.І., КРИВЕНДИ О.В., КРИВЕНКА В.В., ЛЯЩЕНКО Н.П., МАРИНЧЕНКА В.Л., ОНОПЕНКА В.В., ОХРІМЧУК Л.І., ПАНТАЛІЄНКА П.В., ПАТРЮКА М.В., ПИВОВАРА В.Ф., ПОТИЛЬЧАКА О.І., ПОШВИ Б.М., РЕДЬКИ А.І., РОМАНЮКА Я.М., СЕНІНА Ю.Л., СКОТАРЯ А.М., ТАРАН Т.С., ТЕРЛЕЦЬКОГО О.О., ТІТОВА Ю.Г., ШИЦЬКОГО І.Б., ЯРЕМИ А.Г.,
за участю представників:
Міністерства оборони України — ГАНКЕВИЧ О.Ю.,
Генеральної прокуратури України — КОЦУРИ А.В.,
Кабінету Міністрів України — НЕСТЕРЕНКО О.І.,

розглянувши у відкритому судовому засіданні заяву Генерального прокурора про перегляд Верховним Судом постанови ВГС від 24.05.2011 у справі №5002-8/5447-2010 за позовом заступника військового прокурора Севастопольського гарнізону в інтересах держави в особі Міністерства оборони до Товариства з обмеженою відповідальністю «Дайвінг-центр «Соляріус», треті особи: державне підприємство Міністерства оборони «Центральний військовий санаторій «Ялтинський», Товариство з обмеженою відповідальністю «Євроойл», Товариство з обмеженою відповідальністю «Євротехно-Плюс», Товариство з обмеженою відповідальністю «Чорноморський берег», про визнання права власності та витребування майна,

ВСТАНОВИВ:

У листопаді 2010 року заступник військового прокурора Севастопольського гарнізону звернувся до суду із позовом, у якому просив з урахуванням уточнень визнати за державою Україна в особі Міністерства оборони право власності на нерухоме майно — споруди та будівлі пляжного комплексу санаторію по вул. Дражинського, 37 у м.Ялті загальною вартістю 2375293 грн. та на підставі ст.388 ЦК витребувати вказане нерухоме майно у ТОВ «Дайвінг-центр «Соляріус».

В обгрунтування своїх вимог прокурор посилався на те, що відповідач безпідставно володіє спірним нерухомим майном, оскільки це майно вибуло з державної власності на підставі нікчемного договору (контракту) купівлі-продажу від 22.10.2004 №2210/07, що встановлено постановою Севастопольського апеляційного господарського суду від 1.06.2009 в справі №2-29/463-2009, внаслідок чого ТОВ «Євроойл», ТОВ «Чорноморський берег», ТОВ «Євротехно-Плюс», ТОВ «Чорноморський пляж» та ТОВ «Дайвінг-центр «Соляріус» почергово володіли вказаним майном неправомірно.

Ухвалою Господарського суду Автономної Республіки Крим від 25.11.2010 з урахуванням виправлення описки ухвалою цього ж суду від 29.11.2010 залучено до участі в справі як третіх осіб Державне підприємство Міністерства оборони «Центральний військовий санаторій «Ялтинський», ТОВ «Євроойл», ТОВ «Євротехно-Плюс» та ТОВ «Чорноморський берег».

Рішенням Господарського суду Автономної Республіки Крим від 13.12.2010, залишеним без змін постановою Севастопольського апеляційного господарського суду від 28.02.2011, у задоволенні позову відмовлено.

ВГС постановою від 24.05.2011 постанову Севастопольського апеляційного господарського суду від 28.02.2011 та рішення Господарського суду Автономної Республіки Крим від 13.12.2010 залишив без змін.

У заяві про перегляд постанови ВГС від 24.05.2011 з підстав, передбачених ст.111[16] ГПК, Генеральний прокурор, посилаючись на неоднакове застосування судом касаційної інстанції положень стст.330 та 388 ЦК, просив скасувати постанову ВГС від 24.05.2011 та направити справу на новий розгляд до ВГС.

До поданої заяви Генеральний прокурор долучив копії постанов ВГС: від 16.02.2011 в справі №5020-12/111-1/052-12/265-11/344-2/673-4/148, від 11.04.2011 в справі №5020-9/141-4/310-1/014-2/207, від 1.06.2011 в справі №20-2/514, від 10.03.2010 в справі №5020-1/018-7/124-11/260-13/120-11/403-9/284, від 13.01.2011 в справі №5002-23/3086-2010, у яких, на його думку, по-іншому та правильно застосовано судом касаційної інстанції одні й ті ж норми матеріального права у подібних правовідносинах.

Ухвалою від 18.07.2011 ВГС допустив до провадження господарську справу №5002-8/5447-2010 для перегляду ВС постанови ВГС від 24.05.2011.

Заслухавши доповідь судді-доповідача, перевіривши наведені заявником обставини, ВС уважає, що заява підлягає задоволенню з нижченаведених підстав.

У справі, що розглядається, судами встановлено, що 22.10.2004 між ДП МО «Центральний військовий санаторій «Ялтинський» та ТОВ «Євроойл» був укладений договір (контракт) купівлі-продажу №2210/07, відповідно до якого ДП МО «Центральний військовий санаторій «Ялтинський» передало, а ТОВ «Євроойл» прийняло споруди та будівлі пляжного комплексу санаторію по вул. Дражинського, 37 у м.Ялті.

ТОВ «Євроойл» за договором купівлі-продажу від 9.09.2005 вказане майно передало ТОВ «Чорноморський берег».

У подальшому право власності на спірне нерухоме майно на підставі мирової угоди, затвердженої ухвалою Господарського суду Автономної Республіки Крим від 19.12.2008 в справі №2-8/10800-2008, перейшло до ТОВ «Євротехно-Плюс».

ТОВ «Євротехно-Плюс» за договором купівлі-продажу від 17.03.2009 передало це майно ТОВ «Чорноморський пляж».

15.01.2010 ТОВ «Чорноморський пляж» продало вказане майно на підставі договору купівлі-продажу ТОВ «Дайвінг-центр «Соляріус», яке і є власником спірного майна на час розгляду справи.

Рішенням Господарського суду Автономної Республіки Крим від 2.04.2009 у справі №2-29/463-2009 визнано недійсним договір (контракт) купівлі-продажу споруд та будівель пляжного комплексу санаторію №2210/07, укладений 22.10.2004 між ДП МО «Центральний військовий санаторій «Ялтинський» та ТОВ «Євроойл».

Постановою Севастопольського апеляційного господарського суду від 1.06.2009 рішення Господарського суду Автономної Республіки Крим від 2.04.2009 скасовано, провадження в справі припинено. При цьому апеляційний суд виходив з того, що на підставі ч.1 ст.220 ЦК у зв'язку з порушенням встановленої форми та державної реєстрації угоди контракт №2210/07 від 22.10.2004 є нікчемним правочином, який не породжує будь-яких прав та обов'язків, а визнання цього контракту недійсним не вимагається згідно з ч.2 ст.215 ЦК.

Залишаючи без змін постанову Севастопольського апеляційного господарського суду від 28.02.2011 та рішення Господарського суду Автономної Республіки Крим від 13.12.2010 про відмову в задоволенні позову в справі, що розглядається, Вищий господарський суд виходив з того, що відповідач є добросовісним набувачем спірного нерухомого майна, у якого це майно не може бути витребувано в усіх випадках відповідно до положень ст.388 ЦК, а існування між сторонами спору з приводу належності позивачу майна на праві власності виключає задоволення віндикаційного позову.

Проте такого висновку ВГС дійшов з порушенням норм матеріального права.

Судом встановлено, що спірне майно є військовим майном.

Відповідно до ст.1 закону «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» військове майно — це державне майно, закріплене за військовими частинами, закладами, установами та організаціями Збройних Сил.

Тому висновок ВГС щодо існування між сторонами спору з приводу належності позивачу майна на праві власності не грунтується на вимогах закону.

Згідно ст.387 ЦК власник має право витребувати своє майно від особи, яка незаконно, без відповідної правової підстави заволоділа ним.

Можливість витребування майна, придбаного за відплатним договором, з чужого незаконного володіння закон ставить у залежність насамперед від того, є володілець майна добросовісним чи недобросовісним його набувачем.

Як встановлено судом, ТОВ «Дайвінг-центр «Соляріус» є особою, яка не знала і не могла знати про те, що особа, у якої річ придбано, не має права її відчужувати, тобто є добросовісним набувачем у силу ч.1 ст.388 ЦК.

Статтею 330 ЦК передбачено, що якщо майно відчужене особою, яка не мала на це права, добросовісний набувач набуває право власності на нього, якщо відповідно до ст.388 цього кодексу майно не може бути витребуване в нього.

Згідно із ч.1 ст.388 ЦК, якщо майно за відплатним договором придбане в особи, яка не мала права його відчужувати, про що набувач не знав і не міг знати (добросовісний набувач), власник має право витребувати це майно від набувача лише у разі, якщо майно:

1) було загублене власником або особою, якій він передав майно у володіння;

2) було викрадене у власника або особи, якій він передав майно у володіння;

3) вибуло з володіння власника або особи, якій він передав майно у володіння, не з їхньої волі іншим шляхом.

Таким чином, ст.388 ЦК передбачено можливість витребування майна власником від добросовісного набувача, такі випадки обмежені та можуть мати місце за умови, що майно вибуло з володіння власника або особи, якій він його передав, поза їх волею.

У разі коли відчуження майна мало місце два і більше разів після недійсного (нікчемного) правочину, це майно може бути витребуване від особи, яка не є стороною недійсного чи нікчемного правочину, шляхом подання віндикаційного позову, зокрема від добросовісного набувача — з підстав, передбачених ч.1 ст.388 ЦК.

У такому випадку діюче законодавство не пов'язує можливість витребування майна у добросовісного набувача з обставинами щодо наявності у відчужувача за останнім у ланцюгу договорів договором, яким у даній справі є договір купівлі-продажу від 15.01.2010, права відчужувати це майно.

На думку ВС, висновок Вищого господарського суду в справі, що розглядається, грунтується на неправильному застосуванні норм матеріального права та суперечить висновкам цього суду в інших за змістом судових рішеннях у подібних правовідносинах, зокрема у справах №5020-12/111-1/052-12/265-11/344-2/673-4/148, №5020-9/141-4/310-1/014-2/207, №20-2/514, №5020-1/018-7/124-11/260-13/120-11/403-9/284, №5002-23/3086-2010.

> «Майно може бути витребувано від особи, яка не є стороною недійсного чи нікчемного правочину, шляхом подання віндикаційного позову з підстав, передбачених ч.1 ст.388 ЦК».

За таких обставин заява Генерального прокурора підлягає задоволенню, а постанова Вищого господарського суду від 24.05.2011 — скасуванню з направленням справи на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Керуючись стст.111[23]—111[25] ГПК, Верховний Суд

ПОСТАНОВИВ:

Заяву Генерального прокурора задовольнити.

Постанову ВГС від 24.05.2011 в справі №5002-8/5447-2010 скасувати, а справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Постанова є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій п.2 ч.1 ст.111[16] ГПК.

ПЕРЕДПЛАТА

Аби завжди бути поінформованими, залишайтеся з нами!

61018

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС

Оформити передплату на газету «Закон і Бізнес» можна в будь-якому відділенні зв'язку України.

УВАГА! ПЕРЕДПЛАТА НА НАШЕ ВИДАННЯ НЕ ЗАКІНЧУЄТЬСЯ НІКОЛИ!

ТІЛЬКИ В «ЗіБ»:

— ексклюзивні інтерв'ю перших осіб судової системи, провідних юристів, адвокатів, науковців;
— практика Конституційного, Верховного та вищих спеціалізованих судів, роз'яснення, узагальнення, прецедентні рішення;
— звіти про засідання Вищої кваліфікаційної комісії суддів та Вищої ради юстиції;
— інформація про перебіг засідань парламентських комітетів;
— погляди суддів на проблеми судочинства, законодавчі новели тощо;
— новини міжнародного права, зміни в законодавстві країн Старого світу.

МАКСИМУМ ІНФОРМАЦІЇ — МІНІМУМ ЦІНИ

У разі оформлення передплати через редакцію ви заощаджуєте і час, і кошти.
Вартість передплати газети «Закон і Бізнес» на 9 місяців 2012 року: для суддів, працівників органів юстиції, прокурорів, народних депутатів — 432,00 грн. *;
для фізичних осіб — 675,00 грн. *;
для юридичних осіб — 855,00 грн. *.
* Без вартості послуг банку. При оформленні передплати через редакцію та оплаті через відділення банків для зручності надайте касиру розрахунковий рахунок ***ТОВ «Редакція газети «Закон і Бізнес»: 2600400002637.***

МИ ІНФОРМУЄМО ПЕРШИХ!

Щодо питань, пов'язаних із прийманням передплати, неотриманням чи несвоєчасним отриманням видань, дзвоніть по багатоканальному телефону (044) 537-34-33.

Закон&Бізнес

СПІВЖИТТЯ

Зять з нестерпними умовами

Право члена сім'ї на користування жилим приміщенням нарівні з власниками будинку залежить від наявності згоди на його вселення

Верховний Суд України
Іменем України
Ухвала

19 жовтня 2011 року **м.Київ**

Колегія суддів Верховного Суду України в складі:

головуючого — ПАТРЮКА М.В.,
суддів: ГУМЕНЮКА В.І., ЛЯЩЕНКО Н.П., ЖАЙВОРОНОК Т.Є., ОНОПЕНКА В.В.,

розглянувши в судовому засіданні справу за позовом *Особи 6*, *Особи 7* до *Особи 8*, *Особи 9*, Білоцерківського районного відділу ГУ МВС у Київській області, третя особа — служба у справах дітей Білоцерківської районної державної адміністрації, про усунення перешкод у користуванні власністю, виселення та зобов'язання зняти з реєстраційного обліку, за касаційною скаргою *Особи 6* на рішення Апеляційного суду Київської області від 17.11.2009,

ВСТАНОВИЛА:

У червні 2009 року *Особа 6*, *Особа 7* звернулися до суду з позовом до *Особи 8*, *Особи 9* про усунення перешкод у користуванні будинком, виселення, зобов'язання зняти з реєстраційного обліку.

Зазначали, що є власниками будинку за *Адресою 1*, в якому мешкають двоє їхніх синів, а також їхня дочка *Особа 8* із чоловіком *Особою 9* (відповідачі у справі) та двома неповнолітніми дітьми. Відповідачі створюють їм неможливі умови для проживання, влаштовують гучні скандали, ображають їх, постійно погрожують розправою, що негативно впливає на стан їхнього здоров'я. У зв'язку з зазначеним вони неодноразово змушені були звертатися до органів внутрішніх справ, проте своєї поведінки відповідачі не змінили.

Відповідачі забезпечені житлом, мають на праві власності житловий будинок за *Адресою 2*, однак спірний будинок залишати не бажають.

Посилаючись на зазначене, позивачі просили позов задовольнити, виселити відповідачів з належного їм на праві власності будинку без надання іншого житлового приміщення та зобов'язати Білоцерківський районний відділ ГУ МВС у Київській області зняти *Особу 8* з реєстраційного обліку.

Рішенням Білоцерківського міськрайонного суду Київської області від 31.08.2009 позов *Особи 6*, *Особи 7* задоволено частково: усунуто перешкоди користуванні будинком за *Адресою 1* Білоцерківського району Київської області шляхом виселення *Особи 8* та *Особи 9* із вказаного будинку без надання іншого житла. Вирішено питання про розподіл судових витрат.

Рішенням Апеляційного суду Київської області від 17.11.2009 рішення суду першої інстанції скасовано та ухвалено нове рішення, яким у задоволенні позовних вимог відмовлено.

У касаційній скарзі *Особа 6* просить скасувати ухвалене рішення суду апеляційної інстанції, посилаючись на неправильне застосування апеляційним судом норм матеріального права та порушення норм процесуального права, й залишити в силі рішення суду першої інстанції.

Відповідно до п.2 розд.XIII «Перехідні положення» закону від 7.07.2010 №2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» касаційні скарги (подання) на рішення загальних судів у кримінальних і цивільних справах, подані до Верховного Суду до 15.10.2010 і призначені (прийняті) ним до касаційного розгляду, розглядаються Верховним Судом у порядку, який діяв до набрання чинності цим законом.

У зв'язку із цим справа підлягає розгляду в порядку ЦПК від 18.03.2004 в редакції, яка була чинною до змін, внесених згідно із законом від 7.07.2010 №2453-VI «Про судоустрій і статус суддів».

Касаційна скарга підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції та ухвалюючи нове рішення про відмову в позові, суд апеляційної інстанції виходив з того, що відповідачі є членами сім'ї власників будинку, а тому відповідно до ст.156 ЖК мають рівне з ними право користуватися будинком. Звертаючись до суду з позовом про виселення, позивачі посилалися на ст.391 ЦК та ст.150 ЖК, проте зазначені норми закону не передбачають виселення колишніх членів сім'ї власника будинку. Виселяючи з інших підстав, суд вийшов за межі позовних вимог.

Проте погодитися з такими висновками апеляційного суду не можна, оскільки суд дійшов їх без повного та всебічного з'ясування дійсних обставин справи, прав і обов'язків сторін в даних правовідносинах та належної правової оцінки зібраних у справі доказів.

Згідно з ч.2 ст.156 ЖК лише за згодою власника будинку член його сім'ї вправі вселити в займане ним жиле приміщення інших членів сім'ї.

На порушення вимог стст.212—213 ЦПК рішення апеляційного суду не містить будь-яких доказів на підтвердження законності вселення до спірного будинку відповідача *Особи 9*, суд взагалі не з'ясував, на яких підставах відповідач вселився до будинку та чи надавалася йому власниками будинку згода на вселення, а тому висновки суду про його право на користування жилим приміщенням нарівні з власниками будинку є передчасними.

Не грунтуються на вимогах закону і висновки суду апеляційної інстанції в частині виходу суду першої інстанції за межі заявлених позовних вимог. Згідно зі ст.119 ЦПК підставами позову, які відповідно до стст.10, 31 ЦПУ суд не може змінити без згоди позивача, є обставини, якими позивач обгрунтовує вимоги, а не саме по собі посилання на певну норму закону. Тому в разі посилання позивача не на ту норму закону, суд уточнює підстави позову й застосовує норму закону, яка їм відповідає, незалежно від згоди на це позивача.

> «Підставами позову, які суд не може змінити без згоди позивача, є обставини, якими останній обгрунтовує вимоги, а не саме по собі посилання на певну норму закону».

На порушення вищезазначених вимог закону ні суд першої інстанції, ні апеляційний суд, належним чином не з'ясували підстави заявленого позивачами позову, норми права, якими вони регулюються.

Звертаючись до суду з позовом, свої вимоги позивачі обгрунтовували тим, що відповідачі систематично порушують правила співжиття, постійно влаштовують скандали, ображають їх, погрожують розправою, що робить проживання інших осіб у цьому будинку неможливим.

Згідно зі ст.157 ЖК членів сім'ї власника жилого будинку (квартири) може бути виселено у випадках, передбачених ч.1 ст.116 цього кодексу.

Отже, судами неповно з'ясовані обставини справи та не дана їх оцінка.

З'ясування цих обставин має суттєве значення для правильного вирішення спору.

З огляду на викладене ухвалені судами рішення не можна визнати законними та обгрунтованими й вони підлягають скасування, а справа — передачі на новий розгляд до суду першої інстанції.

Керуючись стст.336, 338 ЦПК, колегія суддів Верховного Суду

УХВАЛИЛА:

Касаційну скаргу *Особи 6* задовольнити частково.

Рішення Білоцерківського міськрайонного суду Київської області від 31.08.2009 та рішення Апеляційного суду Київської області від 17.11.2009 скасувати, справу передати на новий розгляд до суду першої інстанції.

Ухвала оскарженню не підлягає.

КУПІВЛЯ-ПРОДАЖ

Акція — неподільна, але не її вартість

Корпоративні права та обов'язки належать лише тому з подружжя, котрий є власником цінних паперів

Верховний Суд України
Іменем України
Ухвала

26 жовтня 2011 року **м.Київ**

Колегія суддів Верховного Суду України в складі:

головуючого — ПАТРЮКА М.В.,
суддів: ОНОПЕНКА В.В., ЛЯЩЕНКО Н.П., ЖАЙВОРОНОК Т.Є., ГУМЕНЮКА В.І.,

розглянувши в судовому засіданні цивільну справу за позовом *Особи 6* до *Особи 7*, *Особи 8*, третя особа — Товариство з обмеженою відповідальністю «Інвестиційна компанія «Акцепт-Інвест», про визнання правочину недійсним за касаційною скаргою *Особи 7* на рішення Апеляційного суду м.Києва від 22.07.2010 та рішення Солом'янського районного суду м.Києва від 18.12.2009,

ВСТАНОВИЛА:

У квітні 2009 року *Особа 6* звернулась до суду з позовом до *Особи 7*, *Особи 8* про визнання недійсним договору купівлі-продажу акцій, укладеного 10.04.2006. Відповідно до цього договору *Особа 7* передав у власність *Особи 8* через третю особу — Товариство з обмеженою відповідальністю «Інвестиційна компанія «Акцепт-Інвест» (далі — ТОВ «Інвестиційна компанія «Акцепт-Інвест») — прості іменні акції Закритого акціонерного товариства «Страхова компанія «Естрін» (далі — ЗАТ «Страхова компанія «Естрін») у кількості 333 штуки номінальною вартістю однієї акції 7500 грн., номінальною вартістю пакета акцій 2497500 грн.

В обгрунтування позовних вимог *Особа 6* посилалася на те, що зазначені акції є її спільною сумісною власністю з відповідачем *Особою 7*, а він відчужив акції без її згоди, чим порушив її право власності. Позивач просила визнати недійсним указаний договір купівлі-продажу цінних паперів, застосувавши до нього наслідки недійсності правочину.

Рішенням Солом'янського районного суду м.Києва від 18.12.2009 позов задоволено. Визнано недійсним договір купівлі-продажу цінних паперів №*, укладений 10.04.2006 між ТОВ «Інвестиційна компанія «Акцепт-Інвест» як повіреним *Особи 8* та *Особи 7*. Зобов'язано *Особу 7* повернути *Особі 8* простий вексель №** номіналом 2497500 грн. від 16.05.2006 з датою погашення 16.05.2016. Зобов'язано *Особу 8* повернути *Особі 7* прості іменні акції ЗАТ «Страхова компанія «Естрін» у кількості 333 штуки, номінальною вартістю пакета акцій 2497500 грн., шляхом здійснення переказу з рахунку в цінних паперах №*** зберігача цінних паперів ВАТ «СЕБ Банк» на рахунок у цінних паперах №**** зберігача цінних паперів ВАТ «СЕБ Банк». Стягнуто з відповідачів на користь позивача судові витрати в рівних частинах.

Рішенням Апеляційного суду м.Києва від 22.07.2010 рішення Солом'янського районного суду м.Києва від 18.12.2009 змінено в частині вирішення позовних вимог про застосування наслідків недійсності правочину: зобов'язано *Особу 7* повернути *Особі 8* 2497500 грн. (два мільйони чотириста дев'яносто сім тисяч п'ятсот гривень); у решті рішення суду залишено без змін.

У серпні 2010 року *Особа 7* звернувся до Верховного Суду з касаційною скаргою, в якій просить скасувати рішення судів першої та апеляційної інстанцій і ухвалити нове рішення, яким у задоволенні позову *Особи 6* відмовити, посилаючись на порушення судами норм матеріального права та застосування до спірних правовідносин закону, який не поширюється на ці правовідносини.

Відповідно до абз.1 п.2 розд.XIII «Перехідні положення» закону від 7.07.2010 №2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» касаційні скарги (подання) на рішення загальних судів у кримінальних і цивільних справах, подані до Верховного Суду до 15.10.2010 і призначені (прийняті) ним до касаційного розгляду, розглядаються Верховним Судом в порядку, який діяв до набрання чинності цим законом.

У зв'язку із цим справа підлягає розгляду за правилами Цивільного процесуального кодексу (далі — ЦПК) від 18.03.2004 в редакції, яка була чинною до змін, внесених згідно із законом від 7.07.2010 №2453-VI «Про судоустрій і статус суддів».

Касаційна скарга підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

Згідно із ч.2 ст.215 Цивільного кодексу (далі — ЦК) недійсним є правочин, якщо його недійсність встановлена законом.

Відповідно до ст.65 Сімейного кодексу (далі — СК) дружина, чоловік розпоряджаються майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, за взаємною згодою.

При укладенні договорів одним із подружжя вважається, що він діє за згодою другого з подружжя.

> «В разі поділу майна подружжя вартість акцій повинна бути включена до вартості майна подружжя, яке підлягає поділу».

Для укладення одним із подружжя договорів, які потребують нотаріального посвідчення і (або) державної реєстрації, а також договорів стосовно цінного майна, згода другого з подружжя має бути подана письмово.

Судом першої інстанції було визнано недійсним договір купівлі-продажу цінних паперів №*, укладений 10.04.2006, за яким *Особа 7* передав у власність *Особи 8* через третю особу — ТОВ «Інвестиційна компанія «Акцепт-Інвест» — прості іменні акції ЗАТ «Страхова компанія «Естрін» у кількості 333 штуки, номінальною вартістю пакета акцій 2497500 грн., а *Особа 8* за посередництва ТОВ «Інвестиційна компанія «Акцепт-Інвест» передав *Особі 7* на вказану суму договору простий вексель №** номіналом 2497500 грн. від 16.05.2006 з датою погашення 16.05.2016.

При цьому суд виходив із того, що ЗАТ «Страхова компанія «Естрін» заснована *Особою 7* у 2005 році, тобто в період шлюбу з *Особою 6*, який зареєстровано 4.12.2002, тому прості іменні акції ЗАТ «Страхова компанія «Естрін» у кількості 333 штуки є об'єктом спільної сумісної власності подружжя.

Підставою визнання судом першої інстанції недійсним правочину вказано відсутність письмової згоди *Особи 6* на укладення *Особою 7* 10.04.2006 договору купівлі-продажу цінних паперів — 333 штук простих іменних акцій ЗАТ «Страхова компанія «Естрін».

Проте погодитися з такими висновками судів не можна, оскільки вони не відповідають фактичним обставинам справи й зроблені з порушенням норм матеріального та процесуального права.

Суди не звернули уваги на вказані вище ст.215 ЦК, ст.65 СК, положення ч.4 ст.24 закону «Про акціонерні товариства», ч.5 ст.5 закону «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні», роз'яснення пп.7 та 8 постанови Пленуму ВС від 6.11.2009 №9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними», пп.26 та 27 постанови Пленуму ВС від 21.12.2007 №11 «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя» і не з'ясували обставин справи за змістом цих положень.

Так, суд першої інстанції, з висновком якого погодився й суд апеляційної інстанції, не з'ясував: чи потребував договір купівлі-продажу акцій, укладений між *Особою 7* та *Особою 8*, обов'язкового нотаріального посвідчення та (або) державної реєстрації; чи для його укладення достатнім було дотримання письмової форми договору; чи є спірні акції цінним майном у розумінні ст.65 СК; за чиї кошти придбані спірні акції (за спільні кошти подружжя чи за кошти *Особи 7*).

Крім того, згідно із ч.1 ст.194 ЦК та ч.1 ст.6 закону «Про цінні папери та фондовий ринок» акція — іменний цінний папір, який посвідчує, зокрема, майнові права його власника (акціонера), що стосуються акціонерного товариства, визначає взаємовідносини між особою, яка його розмістила (видала), власником та передбачає виконання зобов'язань згідно з умовами його розміщення, а також можливість передачі прав, що випливають з цього документа іншим особам, у тому числі й право на їх відчуження.

Акція є неподільною, тому власник акцій набуває повний комплекс корпоративних прав та обов'язків. Указані права та обов'язки належать лише тому з подружжя, який є власником цінних паперів, і в разі поділу майна подружжя вартість акцій повинна бути включена до вартості майна подружжя, яке підлягає поділу.

За таких обставин суд першої інстанції, на порушення вимог стст.213, 214 ЦПК, а апеляційний суд — ст.303 ЦПК, належним чином не перевірили доводів *Особи 7* щодо відсутності підстав для визнання спірної угоди недійсною.

Ураховуючи те, що судами під час розгляду справи були допущені порушення норм матеріального та процесуального права, які призвели до неправильного вирішення спору, ухвалені судові рішення у справі підлягають скасуванню з передачею справи на новий розгляд до суду першої інстанції.

Керуючись стст.336, 338 ЦПК, колегія суддів Верховного Суду

УХВАЛИЛА:

Касаційну скаргу *Особи 7* задовольнити частково.

Рішення Солом'янського районного суду м.Києва від 18.12.2009 та рішення Апеляційного суду м.Києва від 22.07.2010 скасувати, справу передати на новий розгляд до суду першої інстанції.

Ухвала оскарженню не підлягає.